

POSEBNA ŠTEVILKA REVIJE

P A M F I L

V OKVIRU X. OBLETNICE

PRAVNE KLINIKE "PRAVO V ŠPORTU"

PRAVNA KLINIKA
PRAVO V ŠPORTU

KOLOFON

PAMFIL; PРАВNA KLINIKA »PRAVO V ŠPORTU«
december 2021
ISSN 1318-606X

Odgovorni urednik:
Ana-Marija Rus

Uredniški odbor:
Kristina Jan
Šejla Gutić
Urša Pirc

Oblikovanje:
Šejla Gutić in Ana-Marija Rus

Naslov uredništva:
Revija Pamfil
Poljanski nasip 2
1000 Ljubljana

Vsi članki so dostopni na naši spletni strani **www.revijapamfil.si**

Številka je bila izdana v sodelovanju s **Pravno kliniko »Pravo v športu«**.

Izdajo številke sta omogočila:
Odvetniška Družba Ilić & Partnerji o.p.d.o.o.,
Odvetniška pisarna Jadek & Pensa d.o.o. in
Študentski svet Pravne fakultete.

KAZALO

<i>dr. Marko Ilešič</i>	6
Pravna klinika »Šport in pravo« včeraj, danes in jutri	

PRAVO EU

<i>prof. dr. Saša Zagorc</i>	8
Neoprijemljiva specifičnost športa v Evropski uniji	
<i>Urša Pirc</i>	14
Šport v pravu EU, od elementa povezovanja do ekonomske sile?	
<i>Kristina Jan</i>	23
»Salary cap« in evropski športni model	

DOPING

<i>Tjaša Slatič</i>	32
Kolektivno kaznovanje športnikov s pre- povedjo uporabe nacionalnih simbolov	

<i>Živa Korenjak</i>	39
Doping v tenisu	

spraševal: Andrej Kušar

INTERVJU Z USTANOVITELJEMA KLINIKE
»PRAVO V ŠPORTU«

ODŠKODNINSKO PRAVO

<i>Maja Zuljan</i>	63
Odškodninska odgovornost trenerjev za trajne poškodbe	

<i>Kaja Deutschbauer</i>	71
Odškodninska odgovornost dopingiranega	

VIDNEJŠA VPRAŠANJA V ŠPORTNEM PRAVU

<i>Julija Škofic in Alja Smrkolj</i>	77
Položaj interspolnih oseb v športu - primer Caster Semenye	

<i>mag. Klemen Šuligoj</i>	87
Nastopi (i)migrantov na športnih tekmovanjih	

<i>Patricija Resnik</i>	92
Transparentnost odločanja o dodeljevanju vidnejših športnih dogodkov	
<i>Gregor Tomšič</i>	99
Naturalizacija v košarki	
<i>mag. Jure Levovnik</i>	106
Trženje javne podobe športnika	
ZA ZAKLJUČEK	
<hr/>	
<i>Kristina Jan, Urša Pirc, prof. dr. Saša Zagorc</i>	109
Za zaključek	
<i>Drago Kos</i>	112
Pravna klinika »Pravo v športu«, prijetno presenečenje	
<i>Drugi</i>	114
Misli mentorjev	
<i>Drugi</i>	116
Misli koordinatorjev in udeležencev	
<i>Siniša Mitrović</i>	123
Na ciljni črti	

Pravna klinika »Šport in pravo« včeraj, danes in jutri

Moj priljubljeni (izposojeni) motto ob začetku razpravljanja o odnosu med pravom in športom vsebuje misel, da pravo in šport družita vsaj dve skupni značilnosti: sistem pravil in sojenje. Zato se šport pomembno razlikuje od številnih drugih »postranskih« človekovih aktivnosti, kot so npr. kultura, znanost, izobraževanje ipd. Tudi na področje prava vsaj deloma posega, vendar pa ne trči ob ustaljen sistem pravil in reševanja sporov. Zato je problematika pravnih razmerij, ki nastajajo v športu, prav posebej zanimiva in občutljiva.

To spoznanje je novejšega datuma. Ni še tako daleč čas, ko je prevladovalo mnenje, da je šport kot igra »samozadosten« in da naj uživa popolno avtonomijo v odnosu do državnih pravnih norm in tudi imuniteto pred kakršnimikoli posegi državnih organov, vključno s sodišči. Čeprav je avtonomijo športa še vedno negovati kot pomembno vrednoto, ki omogoča spontan razvoj športnih dejavnosti kot družbeno koristnih, pa ne moremo zatiskati oči pred izjemnimi socialnimi in ekonomskimi vidiki športa. Zato se danes ne postavlja več vprašanje, ali sploh obstaja razmerje med športom in pravom, ampak predvsem, kakšno je to razmerje, torej do katere mere lahko splošne pravne norme posegajo na področje športa, v kakšnem obsegu pa šport ostaja avtonomen s svojimi posebnimi načeli in vrednotami. In zato vedno bolj zapleteno prepletanje teh dveh sfer zahteva resno pravno analizo. Zato z veseljem obujam spomine na razvoj tovrstnih pravnih razmišljanj v Ljubljani in Sloveniji.

Pravna klinika o športu in pravu ima na Pravni fakulteti Univerze v Ljubljani dolgo tradicijo. V čast mi je, da sem lahko pri njej sodeloval od začetka. Zgodovinski spomin mi pravi, da sem imel že leta 1993 kot prvi priložnost odpreti to tematiko na predavanju v okviru Odprte katedre, ki jo je tedaj organiziral akademik prof. dr. Marijan Pavčnik. Potem smo na fakulteti občasno pripravili podobne dogodke kot del izvenkurikularnega programa, dokler pred desetimi leti ni zaživela sedanja oblika Pravne klinike. Kot sem zapisal že ob drugi priložnosti (v kolektivnem delu »Šport in pravo«, ki je pod uredniško roko dr. Vesne Bergant Rakočević izšlo leta 2020), smo v Sloveniji lahko ponosni na dosedanje proučevanje razmerja med pravom in športom. To razmerje je bilo dvakrat obravnavano v posebni sekciji na Dnevih slovenskih pravnikov, ustanovljeno je bilo Slovensko društvo za športno

pravo. Teme s tega področja so bile predmet številnih diplomskih nalog, magistrskih del in doktorskih disertacij na Pravni fakulteti v Ljubljani. Tudi publicistika je bogata.

Pravna klinika se v to raziskovanje uspešno vključuje. V vseh letih njenega delovanja so bile obravnavane različne teme, sodelovali so številni teoretiki in praktiki, poslušalstvo prihaja iz različnih okolij in iz različnih starostnih skupin, zdrava polemika je vseskozi prisotna. Veseli me, da se tradicija vzdržuje kljub menjavi generacij, da organizacija prehaja iz roda v rod. Iz vsega srca želim, da se bo ta način oplajanja misli nadaljeval še bolj uspešno, seveda vedno v duhu načela, ki ga spoštujeta tako šport kot pravo: *fair play*.

Dr. Marko Ilešič

*Sodnik Sodišča Evropske unije
Nekdanji profesor in dekan na Pravni fakulteti Univerze v Ljubljani,
Nekdanji predsednik Nogometnih zvez Slovenije in Jugoslavije,
Nekdanji podpredsednik Olimpijskega komiteja Slovenije*

Neoprijemljiva specifičnost športa v Evropski uniji

prof. dr. Saša Zagorc

Šport kot družbeni fenomen in ekonomska panoga je pronical v pravo Evropske unije (v nadaljevanju: EU) postopoma, kot pendulum med splošnostjo in posebno naravo pravnega urejanja. Zgodovinsko gledano ima specifičnost športa dva pravna pomena (ni pa specifičnost športa motrena le iz pravnega vidika¹). Prvi je povezan z razumevanjem koncepta »čistega športnega pravila« in s tem znatne avtonomnosti športnega prava, kot ju je potrdila zgodnja sodna praksa, začenši Sodišče Evropske unije z zadevo Walrave in Koch.² Specifičnost športa je bila ravno in predvsem v njegovi avtonomnosti opredeljevanja pravil. Drugi je odziv na predružačenje tega razmerja na podlagi primera Meca-Medina.³ Zavrnitev koncepta čistega in inherentnega športnega pravila ter potrditev in učvrstitev družbenega urejanja športa s splošnimi in kogentnimi pravili Evropske unije, zlasti na področju prostega pretoka ekonomskih svoboščin ter varstva konkurence, je izpodnesla bistvo prejšnje specifičnosti ter zbrisala meje dveh »ločenih teritorijev«: za avtonomijo športa in za pravno intervencijo.⁴ Z Lizbonsko pogodbo se je sicer »konstitucionalizirala« specifičnost športa kot pravna podlaga za zelo omejeno urejanje tega področja preko komplementarnih pristojnosti Unije. Z malce pretiravanja sem pred več kot desetletjem zapisal, da je prišlo do »tektonskega premika«.⁵ A od leta 2009 dalje nove vsebine specifičnosti ni bilo mogoče docela napolniti, kar je deloma posledica tudi prepovedi zakonodajnega urejanja na področju športa na ravni EU.⁶

Prvi problem je že v opredelitvi, do česa (splošnega) je šport poseben oziroma ima »posebno naravo«, kot je zapisano v prvem odstavku 165. člena Pogodbe o delovanju Evropske unije (v nadaljevanju: PDEU). Ker se je večina dosedanje rel-

¹ Na primer; Dolles, Söderman, Research on sport and business (2013), str. 36.

² Sodišče Evropske gospodarske skupnosti, zadeva 36/74 Walrave & Koch, z dne 12. december 1974, ECR 1405.

³ Sodišče EU, C-519/04 David Meca-Medina & Igor Majcen, z dne 18. julij 2006, ECR I-6991.

⁴ Parrish, Sports law and policy in the European Union (2003), str. 3

⁵ Zagorc, Pasti specifičnosti športa v Evropski uniji (2010), str. 182.

⁶ Kritično o tem; Van den Bogaert, Vermeersch (2006), str. 821-840.

evantne sodne prakse in teorije⁷ opredeljevala do vprašanja, v kolikšni meri lahko pravno urejanje športa prepustimo športnim organizacijam, bi to dalo slutiti, da specifičnost obravnavamo kot dilemo med avtonomnostjo in kogentnostjo pravne-ga reda (vertikalni vidik specifičnosti) oziroma z drugimi besedami kot »pogojno avtonomnost«.⁸ Kot pravi Ilešič, meja ni vedno enostavno določljiva.⁹ Po drugi strani pa lahko to določbo PDEU razumemo kot poseben poudarek med različnimi področji družbenega urejanja, pri čemer bi šport v primerjavi z drugimi dejavnostmi, kot so kultura, izobraževanje itd. lahko užival posebej in prilagojeno varovan položaj v pravu Evropske unije (horizontalni vidik specifičnosti), podobno kot ribištvo (prvi odstavek 38. člena PDEU). Dejansko se oba vidika prepletata, kar marsikdo spregleda.

Celovitega in prepričljivega odgovora glede narave ali dometa specifičnosti ni mogoče razbrati ne v teoriji, ne iz sodne prakse Sodišča EU. Odgovori bi prispevali k večji pravni varnosti, a Evropska komisija vztraja na »*case-by-case*« oceni.¹⁰ García in Weatherhill menita, da je bila dvoumnost načrten rezultat pogajalskega procesa v okviru konference o prihodnosti Evrope in medvladnih pogajanj glede spremembi temeljnih pogodb EU.¹¹ V tej luči Vermeersch zatrjuje, da je šport poseben »*do določene mere*«, pri čemer posamični akti ključnih institucij zagotavljajo zadostno usmeritev za presojo športnih pravil in praks v luči prava EU.¹² Kehrli poskuša vzpostaviti praktično učinkovit model, na podlagi katerega bi Sodišče EU razlikovalo med temeljnimi in neutemeljenimi pravicami, za katere bi se uporabila različna strogost presoje sorazmernosti, s čimer bi športne organizacije imele več ali manj maneverskega prostora, potrebnega za učinkovito notranje urejanje.¹³ Kar je skupnega tem pogledom je aprioristično vrednotenje športa kot specifičnega, ki naj bi se napajalo iz inherentnih lastnosti športa in da je specifičnost športa tudi pravni pojem.

Še najbolj celovito opredeli specifičnost športa Evropska komisija v Beli knjigi o športu. Ta pojem lahko razumemo bodisi kot specifičnost športnih aktivnosti in športnih pravil, kot so ločena tekmovanja za moške in ženske, omejitev števila

⁷ Siekmann, *The specificity of sport: sporting exceptions in EU Law* (2012), str. 697–725.

⁸ García, Weatherill, *Engaging with the EU in order to minimize its impact ...* (2012), str. 256.

⁹ Ilešič, *Specifičnost športa in pojem »športnega prava«* (2020), str. 15.

¹⁰ Evropska komisija, *Bela knjiga o športu*, Bruselj, 11. julij 2007, COM(2007) 391 konč., str. 13; Siekmann, *The specificity of sport: sporting exceptions in EU Law* (2012), str. 706.

¹¹ García, Weatherill, *Engaging with the EU in order to minimize its impact ...* (2012), str. 238–256.

¹² Vermeersch, *Specificity of sport* (2018), str. 307.

¹³ Kehrli, *The unspecified specificity of sport ...* (2014), str. 403–442.

tekmovalcev, nujno zagotavljanje negotovosti športnega izida, zagotavljanje tekmovalnega ravnovesja med klubi v posameznem tekmovanju, bodisi kot specifičnost športnih struktur, kot so avtonomija in raznovrstnost športnih organizacij, piramidalna struktura tekmovanj, dogovorjena solidarnost med različnimi nivoji športa, organiziranje tekmovanj na nacionalni ravni in načelo ene zveze na šport.¹⁴ V enem od kasnejših sporočil Evropska komisija še doda naslednje legitimne cilje: poštenost športnih tekmovanj, varovanje zdravja športnikov, promocija novačenja in treninga mladih športnikov, finančna stabilnost klubov ter enovita in konsistentna uporaba športnih pravil.¹⁵ Za Evropsko komisijo so bile tudi pripravljene študije s sistematičnim pregledom sodne prakse in odločitev drugih institucij Evropske unije z namenom ocene, v kolikšni meri so ti akti dali teže določbi specifičnosti športa in členu 165 PDEU.¹⁶

Specifičnost športa torej lahko razumemo po eni strani kot vsebinsko merilo za bistvene razlikovalne elemente športa od drugih ekonomskih in družbenih aktivnosti, po drugi strani pa kot razlagalni pripomoček za oceno, ali so športna pravila skladna s pravom EU, npr. z vidika varstva temeljnih pravic, prostega pretoka delavcev, prepovedi diskriminacije, pravil o konkurenci.¹⁷ Glede slednjega lahko dodamo, da se je pogosto pretirano stališče o tem, da je specifičnost športa sama po sebi dovolj za poseben pravni položaj v razmerju do prava EU, umaknilo bolj zmernemu dojemanju, kjer poskuša šport ustvariti model sobivanja s pravom Evropske unije, pri čemer se športni svet vse bolj poudarjeno naslanja na specifičnost športa v temeljnih aktih EU s ciljem, kolikor se da, omejiti njeno regulatorno moč.¹⁸ Z drugimi besedami, pri sklicevanju na specifičnost športa gre za ti. razloge drugega reda, ki sami po sebi niso zadostni za sprejetje nekega pravnega sklepa, a prispevajo k takšni odločitvi.¹⁹

Domet in razumevanje določbe primarnega prava o prispevku Unije k *»spodbujanju evropske razsežnosti v športu ob upoštevanju njegove posebne narave, na prostovoljstvu temelječih struktur in njegove družbene in vzgojne vloge«*, torej dograju-

¹⁴ Evropska komisija, Bela knjiga o športu, Bruselj, 11. julij 2007, COM(2007) 391, str. 13.

¹⁵ Evropska komisija, Sporočilo Komisije Evropskemu parlamentu, svetu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij *»Razvijanje evropske razsežnosti v športu«*, Bruselj, 18. januar 2011, COM(2011), str. 10-11.

¹⁶ Evropska komisija, Mapping and Analysis of the Specificity of Sport A Final Report to the DG Education & Culture of the European Commission, poročilo Ecorys, Kea, Sport and Citizenship, Bruselj, junij 2016, str. 3-39.

¹⁷ Siekmann, The specificity of sport: sporting exceptions in EU Law (2012), str. 710.

¹⁸ García, Weatherill, Engaging with the EU in order to minimize its impact ... (2012), str. 253.

¹⁹ Raz, Practical Reason and Norms (1999), str. 18.

jeta sodna praksa Sodišča Evropske unije in odločitve Evropske komisije v okviru njenih pristojnosti. V nadaljevanju bom predstavili nekatere bistvene vidike sodne prakse po uveljavitvi Lizbonske pogodbe, ki nam bi lahko pomagala dešifrirati specifičnost narave športa.

V zadevi Bridge Union, o kateri še ni odločeno, je bil generalni pravobranilec soočen z zahtevnim vprašanjem, kaj je sploh šport, saj se je moral opredeliti, ali je bridge kot poudarjeno miselna igra šport ali ne.²⁰ Za namen tega prispevka je bolj bistveno, da vsebino avtonomnega pojma športa v pravu EU ne moremo opredeliti le z notranjo razlago predpisov Evropske unije, ampak se je treba poslužiti tudi opredelitev, referenc in stališč zunanjih subjektov, zlasti Sveta Evrope in krovnih športnih organizacij.²¹ Avtonomno dožemanje športa s strani avtonomnih športnih organizacij tako prispeva k vsebinski opredelitvi avtonomnega pojma športa v EU. V sklepnem predlogu je tudi stališče, da je treba upoštevati kulturno komponento športa, ki zato ne rabi imeti vseevropskega karakterja in priljubljenosti ter enotne opredelitve. Ne preseneča niti stališče, da je treba šport razlagati tudi glede na namen predpisa Evropske unije²² in da zato šport v pravu EU nima enotnega pravnega pomena, kar gre z roko v roki s pristopom »*case-by-case*« obravnave, ki ga zagovarja Evropska komisija. Slednje stališče se da razbrati tudi iz primerov Football Association Premier League and Others, kjer se je presojal pravni pomen edinstvenosti športnega dogodka za namene varstva intelektualne lastnine,²³ in Valencia proti Komisiji, kjer klub ni bil uspešen z uveljavljanjem športnih posebnosti, ki bi bile objektivno opravičljive za podjetje v težavah.²⁴ Slednji primer tudi potrjuje, da je sklicevanje na specifičnost športa lahko le argument drugega reda, saj specifičnost športa kot taka ne more pomeniti sama po sebi izključitev uporabe splošnega pravila prava Evropske unije, ampak lahko prispeva k temu skupaj z drugimi vrednotami in argumenti, tako da ti prevagajo interes formalno enake obravnave na področju skupnega trga.²⁵ Pravni učinki specifičnosti športa so zato načeloma socialni ali kulturni korektiv formalne, ekonomske in pravne enake obravnave subjektov na trgu Evropske unije. A omejevati domet le na spoštovanje pravil skupnega trga in

²⁰ Sodišče EU, zadeva C-90/16 The English Bridge Union, sklepní predlogi generalnega pravobranilca Macieja Szpunarja, predstavljeni 15. junija 2017, ECLI:EU:C:2017:464, § 30-36.

²¹ Prav tam, para. 32-35 in 39-40.

²² Prav tam, para. 41.

²³ Sodba Sodišča EU, združeni zadevi C-429/08 Football Association Premier League and Others in C-429/08 Karen Murphy, z dne 4. oktobra 2011, ECLI:EU:C:2011:631, para. 100 in 104.

²⁴ Sodba Splošnega sodišča EU, zadeva T-732/16 Valencia Club de Fútbol v Commission, z dne 12. marca 2020, ECLI:EU:T:2020:98.

²⁵ Sodba Sodišča EU, zadeva C-325/08 Olympique Lyonnais, z dne 16. marca 2010, ECLI:EU:C:2010:143, para. 40-45.

konkurence ter uživanje ekonomskih svoboščin ne bi bilo več zadostno. Namreč, ukvarjanje s športom je tudi zaradi njegovih socialnih koristi, ki so mu imanentne, komponenta, ki utrjuje pravico do svobode gibanja državljanov EU.²⁶ Primer Top-Fit je pomemben tudi zato, ker s pomočjo specifičnosti športa in navezavo člena 165 PDEU na člena 18 in 21 PDEU jača temeljno evropsko dobroto državljanstva Evropske unije, kajti v drugih predstavljenih sodnih primerih je bil namen sklicevanja na specifičnost športa prav nasproten.

Če sklenem, sodna praksa je potrdila mojo misel, da bo od zavzetosti evropskih institucij odvisno, v kolikšni meri bodo elementi socialne države prodrli v dose-danji sistem zagotavljanja enakih možnosti na skupnem trgu in prostega pretoka svoboščin, ki sta elementa pravne države.²⁷ Specifičnost športa se odraža predvsem v njegovi socialni funkciji oziroma dimenziji.²⁸

SEZNAM LITERATURE

Dolles, Harald; Söderman, Sten: Research on sport and business, v: Handbook of Research on Sport and Business, Edward Elgar, Cheltenham 2013, str. 3-39.

García, Borja; Weatherill, Stephen: Engaging with the EU in order to minimize its impact: sport and the negotiation of the Treaty of Lisbon, v: Journal of European Public Policy, 19 (2012), str. 238-256.

Ilešič, Marko: Specifičnost športa in pojem »športnega prava«, v: Šport in Pravo, Uradni list, Ljubljana 2020, str. 3-22.

Kehrli, Kevin: The unspecified specificity of sport: proposed solution to the European Court of Justice's treatment of the specificity of sport, v: Brooklyn Journal of International Law, 39 (2012), str. 403-442.

Lefever, Katrien: New Media and Sport: International Legal Aspects, T.M.C Asser, The Hague 2012.

²⁶ Sodba Sodišča EU, zadeva C-22/18 TopFit and Biffi, z dne 13. junija 2019, ECLI:EU:C:2019:497, para. 33-35.

²⁷ Zagorc, Pasti specifičnosti športa v Evropski uniji (2010), str. 184.

²⁸ Lefever, New Media and Sport: International Legal Aspects (2012), str. 48.

Parrish, Robert: Sports law and policy in the European Union Manchester University Press, Manchester 2003.

Raz, Joseph: Practical Reason and Norms, Oxford University Press, Oxford 1999.

Siekmann, Robert: The specificity of sport: sporting exceptions in EU Law, v: Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu, 49 (2012), str. 697-725.

Van den Bogaert, Stefaan; Vermeersch, An: Sport and the EC Treaty: a tale of uneasy bed-fellows. v: European Law Review, 31 (2006), str. 821–840.

Vermeersch, An: Specificity of sport, v: Research Handbook on EU Sports Law and Policy, Edward Elgar, Cheltenham 2018, str. 307-325.

Zagorc, Saša: Pasti specifičnosti športa v Evropski uniji, v: Zbornik I. kowference slovenskih pravnih iz sveta in Slovenije, Slovenski svetovni kongres, Ljubljana 2010, str. 182-184.

Šport v pravu EU, od elementa povezovanja do ekonomske sile?

Urša Pirc*

1. Razvoj pravnih aktov

Vedno večji ekonomski pomen športa zahteva oženje polja avtonomije delovanja športnih organizacij. Od samih začetkov Evropskega povezovanja pa do danes je položaj športa, specifično pravnega urejanja športa, zelo napredoval. Vztrajanje pri absolutni avtonomiji in izvzetosti iz okrilja Evropske Unije je postalo nevzdržno. In tako se je začela počasna »polastitev« športa. Zasluge za prve velike korake gredo Sodišču Evropske Unije (v nadaljevanju: Sodišče), ki je odprlo vrata za aplikacijo splošnih pravil prostega trga na športna vprašanja. Ob tem pa je dolgo let tekla bolj ali manj deklaratorna regulacija. Zaradi ne-obstoja športa v zavezujočih pogodbah je Uniji ves čas manjkal prenos pristojnosti za koherentno urejanje področja. Tekom let in ob pomoči Sodišča, ki je oralo ledino, pa je leta 2007 šport končno našel mesto v Lizbonski pogodbi. Kako smo torej prišli od športa kot prijetnega preživljanja prostega časa do ureditve v temeljni pogodbi Evropske unije ter kaj to pomeni? Vsaka geneza se začne na začetku in tam bomo začeli tudi mi.

2. Začetki in povezovanje

Daljnega leta 1985, ko je Bernard Hinault vozil (na)proti svoji peti zmagi na Dirki po Franciji, je takratna Evropska Skupnost (v nadaljevanju: Skupnost) sprejela prvi dokument, ki daje veljavo športu kot pomembni točki povezovanja držav članic.¹ Rojstvo družbeno-kulturne športne agende lahko izsledimo v leto 1984, ko je na vrhu v Fontainebleauju ustanovljen Adonnino odbor.² Nastal je kot odgovor na gospodarsko in politično stagnacijo ter želje po napredku integracije znotraj Skupnosti. Odbor je oblikoval »Adonnino report«, ki izkazuje željo po prepletu športa in Skupnosti, s končnim ciljem po združevanju pod enotnim simbolom in grajenju

* Študentka Pravne Fakultete Univerze v Ljubljani.

¹ Adonnino Report Poročilo Svetu Evrope ad hoc komiteja »On a People's Europe«, Milan, 29. junij 1985, SN/2536/3/85.

² Parrish, Sports law and policy in the European Union (2003), str. 162.

skupne identitete.³ Poročilo odbora je jasno opredelilo osem točk povezovanja, med katerimi je šport igral najvidnejšo vlogo. Posledično je to strategijo sprejel tudi Parlament,⁴ ki pa se je soočal s težavo, katera ni bila odpravljena vse do 2009 – šport namreč ni bil del temeljne pogodbe in kot tak torej izven kompetence Skupnosti.

3. Korak bližje zavezujoči naravi

Ne glede na to, da je fokus članka na političnem razvoju umestitve športa v Evropske pravne akte, težko prezremo eno najpomembnejših odločitev Sodišča na tem področju. Kot rečeno, je imelo delovanje Sodišča odločilen, na trenutke edini vpliv pri regulaciji športa. Svoj prvi prelomni trenutek je doživelo pri sodbi *Bosman*.⁵ Sodba je poleg odločilnega pomena za uporabo pravil skupnega trga neposredno na športno-pravne spore, imela vpliv tudi na oblikovanje Amsterdamske pogodbe,⁶ ki je sledila 4 leta kasneje. Pod vtisom sodbe so bila pogajanja usmerjena k vključitvi športa v besedilo pogodbe.⁷ Ne povsem kot del pogodbe, pa vseeno je šport našel pot v priloženo deklaracijo.⁸ Tam je v treh stavkih naslovljeno deklaratorno stališče do športa. Natančneje, njegov socialni pomen in vloga pri povezovanju ter zblíževanju ljudi. Hkrati pa poziv vsem organom Unije, da upoštevajo športne organizacije in njihova stališča pri pomembnejših športnih vprašanjih. Zaključni pa se nekoliko nenavadno z opozorilom na posebnosti amaterskega športa.⁹ Kaj je smisel za temi tremi stavki, ni povsem jasno.

Vključitev, četudi povsem neobvezujoče narave, v temeljno pogodbo je korak naprej od omembe v Adonnino poročilu. Še vedno pa takrat nikakor nismo morali z jasnostjo vedeti, kakšne posege pričakovati od Unije na področje športa. Najpomembnejši zaključek je sigurno ne-izključitev področja športa iz sfere delovanja Unije (za kar so si mnoge športne organizacije prizadevale po *Bosmanu* v želji po zaščiti njihove avtonomije).¹⁰ Ne glede na svojo nezavezujočo naravo pa deklaracija nudijo vodilo pri razlagi pravil Unije. Tako se je Sodišče v sodbah *Deliège*¹¹ in

³ Adonnino Report Poročilo Svetu Evrope ad hoc komiteja »On a People's Europe«, Milan, 29. junij 1985, SN/2536/3/85, peti in šesti odstavek, tretjega dela 2 točke.

⁴ Prav tam.

⁵ Primer Sodišča EU, zadeva C-415/93 *Bosman*, 15. december 1995, ECR I-4921.

⁶ Amsterdamska pogodba, Amsterdam, 2. oktober 1997.

⁷ Weatherill, *Principles and practice in EU sports law* (2017), str. 128.

⁸ Deklaracija 29 k Amsterdamski pogodbi, 1997.

⁹ Prav tam.

¹⁰ Weatherill, *Principles and practice in EU sports law* (2017), str. 128.

¹¹ Primera Sodišča EU, zadevi C-51/96 in C-191/97 *Deliège v Ligue de Judo*, z dne 11. april 2000, ECR I-2549, para 41.

Lehtonen¹² ob upoštevanju svoje sodne prakse oprlo tudi na 29 deklaracijo Amsterdamske pogodbe. V svojem drugem nastopu je torej šport dosegel nekoliko boljši rezultat od tistega iz leta 1985.

Ne dolgo za tem je sledila pogodba iz Nice.¹³ Aneks, podobno kot predhodna deklaracija, ne nosi ne pravno zavezujočih posledic niti jasnih ciljev. Za razliko od Amsterdamske deklaracije je ta občutno daljša. Temo naslavlja v sedemnajstih odstavkih. Z vzpostavitvijo ločnice med amaterskim športom in profesionalnim ter naslovi kot vloga športnih zvez pa se nakazuje smer razvoja v širšo regulacijo. V njej tako najdemo poudarek na odgovornosti športnih organizacij in držav članic pri vodenju športnih zadev »ob upoštevanju nacionalne zakonodaje in zakonodaje Skupnosti.« Največ pozornosti velja nameniti priznanju, da »čeprav Skupnost na zadevnem področju nima neposrednih pristojnosti, mora pri oblikovanju svojih ukrepov iz različnih določb Pogodbe upoštevati socialno, izobraževalno in kulturno funkcijo, ki se v športu prepletajo, in jim nameniti posebno pozornost, tako da se spoštuje in neguje etični kodeks in solidarnost, ki sta bistvena za ohranitev njegove socialne vloge.«¹⁴ Tako ne moremo govoriti o prepoznavanju gospodarskega elementa športa. Je pa občuten napredek od pojmovanja športa kot sredstva povezovanja k izrecni nameri povezovanja in vključevanja športa v pogodbe.

Obe deklaraciji sta posledica delovanja Sodišča, ki je do takrat večkrat apliciral pravila skupnega trga in konkurenčnega prava na športno-pravne primere. Hkrati pa politična moč še ni bila zadostna, da bi šport vključili v besedilo obeh pogodb. Predno pa naslovimo Belo knjigo o športu, se za trenutek ozrimo še k dokumentu Evropske Komisije iz leta 1999 (ki ga v svojem prvem odstavku naslavlja tudi Deklaracija iz Nice). To je »*The Helsinki report*«.¹⁵

»*The Helsinki report*« je bilo sprejeto z velikimi očitki Komisiji, da preveč posega v specifičnost športa. Vsebina in težnje, ki jih poročilo izraža, nikakor niso naletele na prijazen sprejem. Vendar, kar je pomembno za razvoj športa pod okriljem EU, je dejstvo, da se je prepoznalo potrebo in vedno večji pomen, ki ga je šport predstavljal. Vsak od teh pravno nezavezujočih korakov pa je občutno prispeval k lažji vključitvi športa v Lizbonsko pogodbo.

¹² Primer Sodišča EU, zadeva C-176/96 Jyri Lehtonen and Castors Canada Dry Namur-Braine ASBL v Fédération royale belge des sociétés de basket-ball ASBL, z dne 13. april 2000, para 32 – 33.

¹³ Pogodba iz Nice, Nica, 26. februar 2001.

¹⁴ Deklaracija ES k pogodbi iz Nice, Nica, 26. februar 2001.

¹⁵ Evropska Komisija, *The Helsinki report on sport*, Bruselj, 13. december 1999, COM(1999) 644.

4. Bela knjiga o športu

Opredelitev športa kot pomembne ekonomske panoge je prvič zapisana v Beli knjigi o športu.¹⁶ V letu 2007 je bil to poskus Komisije, da celotno uredi področje prava v športu in vpletenost pravil Evropske Unije,¹⁷ s ciljem zagotoviti strateške smernice za določitev vloge športa znotraj EU.¹⁸ Jasno je, da ne nosi teže, kot jo kasnejši 165 člen Lizbonske pogodbe, vendar je obseg in natančnost Bele knjige pri risanju prihodnosti športa znotraj Unije daleč prekašala vse svoje predhodne poskuse.

V uvodnem delu s kratkim pregledom dotedanjih aktov, ki so naslavljali področje športa, nastavi ton celotnega dokumenta – Evropska Unija se bo razvijala ob športu (in ne obratno).¹⁹ V drugi točki spremnega dokumenta k Beli knjigi²⁰ je vloga športa razdeljena na ključne točke (kot poti k boljšemu javnemu zdravju, izobrazbi, socialni razvitosti in kulturni razvitosti). Vsaka od teh vlog je pomemben element, ki tvori ljubezen do športa. Ljubezen do treninga, tekmovanja ali navijanja, vse to se združi v nad-obsežen pojem pripadnosti. Po mojem mnenju uvodni del druge točke ne bi mogel biti napisan bolje. Pooseblja vrednote športa in vrednote, za katere si prizadeva Evropska Unija. Vsekakor izda dejstvo, da je bil ob pisanju dokumenta prisoten vsaj en športni navdušenec!

Bela knjiga je razdeljena na tri glavne točke. Prva naslavlja pomen družbene vloge športa, druga njegovo ekonomsko komponento in tretja govori o organizaciji športa. Velja poudariti splošno zavedanje, da v zvezi z raznovrstnostjo in celovitostjo evropskih športnih struktur ni realistično poskusiti opredeliti enoten model športne organizacije v Evropi.²¹ Tako znova prizna poseben status športu in avtonomiji, ki ga mora regulacija uživati.

Vidna je rdeča nit, ki se vleče od deklaracije k Niški pogodbi, glede posebnega statusa krovnih »čuvajev« športa. Tako na večih mestih poudari poseben status UNESC-a, Svetovne protidopinške agencije (v nadaljevanju: WADA) in Interpola

¹⁶ Evropska komisija, Bela knjiga o športu, Bruselj, 11. julij 2007, COM(2007) 391.

¹⁷ Delovni dokument služb Komisije – EU in šport: ozadje in kontekst – Spremni dokument k Beli knjigi o športu, 2007.

¹⁸ Prav tam.

¹⁹ García, Sports Governance after the White Paper: The Demise of the European Model?, 2009.

²⁰ Delovni dokument služb Komisije – EU in šport: ozadje in kontekst – Spremni dokument k Beli knjigi o športu, 2007.

²¹ Evropska komisija, Bela knjiga o športu, Bruselj, 11. julij 2007, COM(2007) 391, točka 4.

pri boju z dopingom ter ostale specializirane organizacije s področja športa. Vse omenjene organizacije so postavljene kot stebri urejanja športnega področja. Kajti kot je zapisano v 4.1. točki so (pod določenimi pogoji) na šport aplikativna splošna pravila EU. Vendar v nadaljevanju izpostavi »Šport ima obenem nekatere posebne značilnosti, o katerih pogosto govorimo kot o „posebnostih športa.“«²² Posebnost je potrebno presojati tako čez prizmo »posebnosti športnih aktivnosti in športnih predpisov« kot tudi z vidika »posebnosti športnih struktur, zlasti avtonomnosti in raznovrstnosti športnih organizacij«.²³ V besedilu Bele knjige kot tudi spremnega dokumenta je s tem izražena pozicija Unije, ki ne namerava prevzeti vodilne vloge na področju športa in prepušča sektorsko urejanje za to specializiranim mednarodnim in domačim organizacijam.

S tem je Bela knjiga obdržala ravnovesje med avtonomijo športnih organizacij in pa nujno po urejenem črtanju prihodnosti športa. Čeravno je zgovorna izbira edine sodbe, ki se pojavi v Beli knjigi o športu. *Meca-Medina*²⁴ omogoča Sodišču izredno široko uporabo pravil Unije. Torej zgolj dejstvo, da gre za pravilo igre, ne pomeni, da je opravičeno spoštovanja splošnih pravil EU.²⁵ S čimer obdrži status športa kot posebne discipline znotraj Unije. Kajti nobena druga, ekonomsko tako močna panoga ne uživa takšne avtonomije. Hkrati pa z zavedanjem pomembnosti pravil prostega trga obdrži nadzor nad delom, kjer so zaščitene vrednote tako visoke, da je poseg v avtonomijo upravičen.

Poleg odlično uglasenega tona in razumevanja področja Bela knjiga v sklepnih ugotovitvah razkrije pravi cilj oblikovanja. To je vključitev v Lizbonsko pogodbo. Brez dvoma je obstoj tega dokumenta močno oblikoval vsebino člena 165 Lizbonske pogodbe, pa tudi olajšal pot do tja. Težko si predstavljamo skok od poročila iz Helsinkov do Lizbonske pogodbe. Bela knjiga je izredno pomemben vmesni člen razumevanja in ravnotežja, brez katere današnji položaj športa v EU najverjetneje ne bi bil enak.²⁶

5. Vključitev v temeljno pogodbo

Do trenutka podpisa in dve leti kasnejše veljave Lizbonske pogodbe šport ni našel

²² Evropska komisija, Bela knjiga o športu, Bruselj, 11. julij 2007, COM(2007) 391, 4.1.

²³ Prav tam.

²⁴ Primer: Sodišče EU, zadeva C-519/04P, Meca Medina proti Komisiji, z dne 18. julij 2006.

²⁵ Delovni dokument služb Komisije – EU in šport: ozadje in kontekst – Spremeni dokument k Beli knjigi o športu, 2007.

²⁶ Evropski parlament, Šport, URL: <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/en/sheet/143/sport>.

prostora v nobeni temeljni pogodbi. Kot je zapisano v študiji Evropskega parlamenta, sta k odločitvi vključitve športa v Lizbonsko pogodbo botrovali dve dejstvi. Prvič, da Evropska Unija nima nikakršne kompetence direktne regulacije področja športa. Torej, da je glavni oblikovalec dotedanjih smernic Sodišče EU, ki na podlagi splošnih pravil skupnega trga (npr. prost pretok delavcev in pa konkurenčnega prava) odloča o vprašanjih, ki potrebujejo celostno umestitev. Kar nikakor ni v sozvočju s specifično naravo športa in športnih pravil. Drugi razlog pa je bil pomanjkanje stabilne in enovite regulacije področja. Vpletenost v obstranska oziroma ne-športna področja je bila dodobra vzpostavljena, vendar to ni bila zadostna podlaga (glede na to, da v temeljnih pogodbah do tedaj omembe športa še ni bilo) za sprejem koherentnega načrta za razvoj področja športa znotraj Unije, niti za vzpostavitev sistema financiranja. V luči zahtev po jasnih in enotnih odgovorih s strani športnih organizacij držav članic je bil korak vključitve športa v Lizbonsko pogodbo nedvomno potreben.

Kako malo je potrebno in kako dolgo je trajalo, da je v pogodbi podana podlaga za kompetenco na področju športa. Zgolj z besedo v 6(e) členu²⁷ pomeni »ustavno« dopustno poseganje v urejanje. Kot je razvidno iz besedila 6. člena gre za podporno pristojnost Unije, kljub temu pa ne gre zanikati dodatnih možnosti, ki jih s tem odpira.²⁸

Vsi predhodni dokumenti Unije s področja športa izražajo hkrati željo po regulaciji in zavedanje, da šport ni povsem navadna ekonomska dejavnost. To lepo povzame člen 165 Pogodbe o delovanju Evropske Unije²⁹ (v nadaljevanju: PDEU). V svojem prvem odstavku tako zagotovi tudi na zavezujoči ravni spoštovanje posebne narave športa.³⁰ Po besedah piscev analize pomena Lizbonske pogodbe za šport³¹ s tem členom Unija pridobi kompetenco direktnega urejanja športnega področja. Prosta pot za celovito urejanje in načrtovanje prihodnosti športa v Uniji brez uporabe »obvozo« prek vzpostavljenih kompetenc (kot na primer izobraževanje).

²⁷ Directorate general for internal policies policy department: The Lisbon treaty and eu sports policy (2010), str. 3.

²⁸ Pogodba o delovanju Evropske Unije, Bruselj, december 2007.

²⁹ Prav tam.

³⁰ »Unija prispeva k spodbujanju evropske razsežnosti v športu ob upoštevanju njegove posebne narave, na prostovoljstvu temelječih struktur in njegove družbene in vzgojne vloge.« 165/1(2) PDEU.

³¹ Directorate general for internal policies policy department: The Lisbon treaty and eu sports policy (2010), str. 5.

Problem, ki je izpostavljen že v Beli knjigi o športu,³² ga tu naslovi zadnja alineja drugega odstavka 165. člena. Torej, pričakovati je posege v do tedaj skoraj povsem avtonomno delovanje športnih organizacij. Kajti poseben ali ne gospodarska komponenta športa se krepi z izjemno hitrostjo. Torej, kot vsaka druga panoga, kjer v začetkih morda ni v ospredju finančna korist, ko ekonomski interesi vpletenih dosežejo raven izkoriščanja ostalih akterjev, je potrebna zunanja regulacija. Tako 165(2) jasno pove, da je pomemben element novo pridobljene kompetence: »razvijanje evropske razsežnosti v športu s spodbujanjem pravičnosti in odprtosti pri športnih tekmovanjih in sodelovanja med organi, odgovornimi za šport, ter z varovanjem telesne in moralne integritete športnikov, zlasti najmlajših.«

Dejstvo ostaja, da je Evropska Unija posegala na področje športa tudi pred obstojem Lizbonske pogodbe (in tehničnim prenosom pristojnosti). Ne le prek delovanja Sodišča in Komisije, temveč z iznajdljivimi obvodi (npr. 132(1)(m) člen Direktiva o skupnem sistemu davka na dodano vrednost,³³ kjer je kljub temu, da Unija še ni imela pristojnosti za urejanje področja športa, nudi oprostitev plačila davka kot načina spodbujanja športnega udejstvovanja). Z zapisom člena 165 lahko rečemo, da je postalo transparentno, kar je Unija potihoma urejala že nekaj let. Nikakor s tem ne omeji delovanja Sodišča ali v kakršnikoli meri zamaje sodb, ki predstavljajo temelje športa v pravu EU. Ravno zaradi nekoliko ohlapne diktacije člena pa ni povsem jasno, do kam bo Unija segla s svojimi zakonodajnimi ambicijami. Seveda je pristojnost zgolj podporne narave, vendar že sam obstoj člena v temeljni pogodbi v veliko večji meri ogroža praktično neomejeno avtonomijo športnih organizacij, kot so jo uživale do tedaj.

6. Zaključek

Ko pogledamo nazaj, si ne znamo povsem razložiti, zakaj je trajalo toliko časa od prepoznanja športa kot pomembnega elementa v Adonnino report-u do vključitve v Lizbonsko pogodbo. Pri oblikovanju vseh vmesnih korakov sta temu najverjetneje botrovali dve dejstvi. Prvo, da to nikakor ni bila prioriteta pri sestavljanju pogodb,

³² »...Poleg tega je ekonomski in socialni razvoj, ki je skupen večini držav članic (vse večja komercializacija, izzivi zvezi z javno porabo, vse večje število udeležencev in stagnacija števila prostovoljnih delavcev) prispeval k novim izzivom, s katerimi se soočajo športne organizacije v Evropi. S pojavom novih zainteresiranih strani (udeležencev zunaj organiziranih disciplin, profesionalni športni klubi itd.) se pojavljajo tudi nova vprašanja glede upravljanja, demokracije in zastopanja interesov v okviru športnih gibanj.« Bela knjiga o športu, 4. točka.

³³ Svet EU, Direktiva o skupnem sistemu davka na dodano vrednost, 2006/112/ES, z dne 28. november 2006.

in pa drugi, da je pogajalska moč zagovornikov vključitve enostavno prešibka napram športnim organizacijam. A z vztrajnostjo in »treningom« je tudi šport dobil mesto, ki si ga zasluži, ob upoštevanju svoje edinstvenosti.

Morda se na prvi pogled zdi nepotrebno oziroma ureditev v pogodbi nezadostna. Kajti dejstvo je, da so smernice urejanja športa znotraj Unije že več kot desetletje prej začrtali sodnice in sodniki Sodišča Evropske Unije. In to zelo uspešno počno še danes. Največja dodana vrednost je ravno v preprostosti osnove. Osnove, za urejanje športa na področjih, ki jih sodišča najverjetneje nikoli ne bi dosegla. Od prvega delovnega načrta EU za šport, do vključitve športa v Erasmus+ program.

Ob vse večji finančni komponenti športa nikakor ne gre pozabiti, kje je temelj njegovega izvora. v vseh mladih športnicah in športnikih, starejših rekreativnih športnikih, učenju socialnih veščin prek športa, izživljanju svojih sanj, pri navijanju in ne nazadnje občutku povezanosti, ki jo čuti vsak do ostalih navdušencev izbranega športa. Vse to so elementi športa, ki brez priznanja v Lizbonski pogodbi zelo verjetno ne bi uživali statusa, kot ga danes. Preko nešteto malih spodbud, olajšav in možnosti sodelovanja so nam pisci in pogajalci vsakega koraka dali šport, kot ga imamo danes.

Naslov članka torej nekoliko zavaja. Kajti že res, da je šport od 1985 do danes neizmerno napredoval v ekonomskem smislu, vendar nam je nedavni odziv evropske javnosti na Superligo še enkrat znova potrdil- enakost, povezovanje in pripadnost so še vedno temelji športa.

SEZNAM LITERATURE

Borja García, Sport governance after the White Paper: the demise of the European model?, v: International Journal of Sport Policy and Politics 2009, str. 267-284.

Gabriel Kerth Paper: Opportunities and Boundaries of a sport policy in the European Union, 9th annual conference, Sport Systems and Sport Governance in Europe: Changes, Challenges and the Multi-Level Perspective, of the Sport&EU Association, Cologne 2014.

Richard Parrish: Sports law and policy in the European Union, Manchester University Press, Manchester 2003.

Stephen Weatherill: Principles and practice in EU Sports law, Oxford University Press, New York 2017.

»Salary cap« in evropski športni model

Kristina Jan*

V nogometu kot najbolj priljubljeni rekreativni dejavnosti na svetu se velikokrat odraža stanje v družbi, kar vključuje tudi gospodarjenje z denarjem. Trenutno finančno stanje nogometnih klubov ni ravno rožnato, kar skuša tudi s svojo regulacijo popraviti evropska nogometna krovna organizacija. Eden od teoretičnih ukrepov za omejitev finančne nediscipline v nogometu je tudi »salary cap«, ki predstavlja zgornjo omejitev zneska, ki jo lahko klubi namenijo za plače. V prispevku analiziram zgodovino salary cap-a v ameriškem športnem modelu ter se sprašujem, ali je sprejem ukrepa omejitve plač združljiv z evropskim športnim modelom oziroma, natančneje, z evropskim pravom.

1. Uvodno

Šport tako kot gospodarstvo pretresajo (finančni) vzponi in padci, v Evropi je to predvsem razvidno v nogometu. V najbolj priljubljeni postranski dejavnosti na svetu se mnogi klubi spopadajo s številnimi finančnimi težavami. Zanje pa so predvsem v zadnjih letih »zaslužni« športni agenti, neutemeljeni zneski, nakazani za prestopne igralcev, športni marketing ter tudi vrtoglavo visoke plače nekaterih športnikov. V svojem prispevku se bom osredotočila na zadnje t.j. enormno visoke plače igralcev, natančneje nogometašev, predstavitev morebitnih rešitev omejitve plač s t.i. *salary capom* ter pregled potencialnih ovir za njegovo uveljavitev.

2. Primerjalni pogled sistema omejevanja plače

Na »stari celini« poznamo t.i. evropski športni model, ki temelji na solidarnosti med profesionalizmom in amaterstvom, sistemu izpadanja in napredovanja ter organiziranosti v piramidnem sistemu (klub - regionalna športna zveza - nacionalna športna zveza – svetovna športna zveza). Slednje najlažje razumemo kot vključenost nogometnih klubov (npr. FC Barcelona) v nacionalno nogometno zvezo (Španska nogometna zveza, *angl. Real Federación Española de Fútbol*, v nadaljevanju: RFEF) ter povezanost evropskih nogometnih zvez v vrh evropske piramide,

* Študentka Pravne Fakultete Univerze v Ljubljani.

v Evropsko nogometno zvezo (*angl. Union of the European Football Associations*, v nadaljevanju: UEFA).

Evropska komisija je v prilogi Bele knjige o športu (*angl. White Paper on Sport*) podala definicijo *salary cap* kot omejitev zneska denarja, ki ga lahko klub nameni za plače igralcev. Ta omejitev je lahko skupna (velja za celotno ekipo), posamezna (glede na posameznega igralca) ali oboje hkrati.² Zanimivo je, da je komisija podala definicijo *salary cap*, čeprav v Evropi sistema omejevanja plač (profesionalnim) športnikom nismo ravno vajeni, saj koncept izhaja iz severnoameriških športnih lig. Ameriški sistem sloni na zaprtem, horizontalno integriranem sistemu, kjer napredovanja in izpadanja ne poznajo. Za boljšo ilustracijo si lahko za primer vzamemo najmočnejšo severnoameriško košarkarsko ligo (*angl. National Basketball Association*, v nadaljevanju: NBA), v kateri v zadnjih letih sezono za sezono tekmuje istih trideset ekip.

Ravno v ligi NBA je bil prvič uveden sistem t.i. *salary cap*, in sicer v sezoni 1984/85, omejitev plač pa je bila določena na 3,6 milijonov dolarjev³ (kar v današnjih časih znaša nekaj več kot 3 milijone evrov). O (ekonomskem) razvoju športa priča podatek, da je v letošnji košarkarski sezoni *salary cap* postavljen na (nekdaj) enormnih 109 milijonov dolarjev (okoli 91 mio. evrov), kar pomeni, da lahko posamezna ekipa (franšiza) za plače igralcev v sezoni 2020/21 porabi zgoraj navedeno vsoto. Višina *salary cap* se spreminja praktično iz leta v leto, saj se računa na podlagi mehanizma, opredeljenega v kolektivni pogodbi (*angl. Collective Bargaining Agreement*, v nadaljevanju: CBA),⁴ sklenjeno med ligo NBA in igralci. Na grobo rečeno je višina omejitve plač odvisna od prihodkov (*angl. basketball-related income*, v nadaljevanju: BRI) lige oziroma moštev, ki so del lige. Igralci NBA so povezani v združenje (*angl. National Basketball Players Association*, v nadaljevanju: NBPA), kateremu bi lahko rekli sindikat NBA igralcev. NBPA varuje interese igralcev ter se pogaja z vodilnimi predstavniki lige NBA.

Poznamo različne oblike *salary cap*, najbolj znana sta t.i. *soft salary cap* in *hard salary cap*. Pri prvem, ki je uporabljen v NBA, lahko nekatera moštva na podlagi vnaprej opredeljenih izjem presežejo postavljeno mejo. Izjeme so navedene v E

² Angleško: »Salary cap is a limit on the amount of money a team can spend on player salaries, either as a per-player limit or a total limit for the team's roster (or both).« (210. opomba delovnega dokumenta, priloga Bele knjige o športu).

³ Bodansky, Kicking the Penalty (2013), str. 22.

⁴ Natančneje je urejena v I. delu z naslovom: Salary cap and related rules. Tam je tudi opredeljen sistem vsakoletnega računanja salary capa.

členu 1. dela CBA, med drugim npr. možnost, da ekipa obdrži igralca, ki je že vrsto let del ekipe, izjema je znana kot t.i. Larry Bird Exception⁵ (E/I člen 1. dela CBA). Druga oblika je »trda zgornja meja plače« (angl. *hard cap*), ki je uveljavljena v hokeju (angl. *National Hockey League*, v nadaljevanju: NHL) in v ameriškem nogometu (angl. *National Football League*, v nadaljevanju: NFL). Kot zanimivost lahko navedem, da najmočnejša bejzbol liga (angl. *Major League Baseball*, v nadaljevanju: MLB), ki zaključuje množico štirih najmočnejših ameriških športnih lig, za razliko od preostalih treh lig ne pozna *salary cap*.

V kolikor obravnavamo *salary cap* kot pravno pravilo, mora obstajati tudi sankcija. V primeru, da franšiza krši to pravilo (t.j. zapravi za plače igralcev več kot bi smela), mora »plačati« kazen v obliki davka na luksuz (angl. *luxury tax*). Ekipi je zaračunan davek na dolar, ki presega prag. Sistem davka na luksuz je prav tako urejen v CBA.⁶ Davek tako pripade ligi NBA, ki ga nato največ polovico razdeli med vse franšize, ki ne plačujejo davka na luksuz.^{7,8} Preostali znesek obdrži liga NBA za »namene lige«. V severnoameriških ligah je *salary cap* doživljal spremembe in se je prilagajal času oziroma, bolje rečeno, so se maksimalno določene plače zvišale skladno z razvojem ameriških profesionalnih lig.

3. Nogomet v Evropi in potencialna uvedba sistema *salary cap*

Kot že omenjeno, šport v Evropi za razliko od ameriškega sistema ne pozna zaprtih lig.⁹ V Evropi šport temelji na sistemu izpadanja in napredovanja, kar pomeni, da klub nima zagotovljenega mesta v (naj)višji ligi oziroma tekmovanju. Klub lah-

⁵ Izjema je poimenovana po odličnem igralcu Larry Birdu, ki je v letih 1979-1992 igral za moštvo Boston Celtics. Klubu je bila namreč prvič dovoljena uporaba te izjeme, da zadrži svojega (tedaj prostega) igralca in posledično presežejo zgoraj opredeljeno mejo plač.

⁶ Natančneje je določen v B členu tretjega dela CBA, ki ureja področje davkov.

⁷ Kot omenjeno zgoraj ekipa namreč lahko preseže *salary cap* v kolikor je presežek pokrit z vnaprej določenimi izjemami.

⁸ Blakey, *Luxury tax in football*, URL: <https://onlinesportmanagement.ku.edu/community/salary-caps-in-sports>.

⁹ Dvanajst »največjih« evropskih nogometnih klubov je v mesecu aprilu uradno predstavilo idejo t.i. Superlige (Superleague), ki bi se začela avgusta in v kateri bi nastopali le ustanovni in povabljeni klubi. Javnost, tako navijači, igralci, trenerji in tudi vodilni funkcionarji držav so se ideji Superlige uprli in poskrbeli, da so (za zdaj) klubi odstopili od zaprtega elitnega tekmovanja, ki nasprotuje evropskemu športnemu modelu, ki temelji na solidarnosti.

ko iz lige tudi izpade, če so v določeni sezoni ostali klubi preprosto boljši.¹⁰ Poleg navedenega v Evropi prevladuje načelo solidarnosti, kjer profesionalni šport simbiotsko pomaga amaterski ravni. Prav slednje je bilo poudarjeno tudi v Sporazumu o sodelovanju med Evropsko komisijo in Uefo, ki je bil prvič podpisan leta 2014. Zaradi globalne razsežnosti nogometa ter predvsem zaradi tega, kar nogomet kulturno, socialno ter tudi finančno¹¹ predstavlja v Evropi, se bom v nadaljevanju osredotočila na nogomet in predstavila potencialno uvedbo sistema *salary cap* v evropski nogomet.

V zadnjih desetih letih so največji nogometni klubi dosegli ekonomsko rast kakor še nikoli poprej. Širitev nogometnega produkta tudi preko digitalnega trga v azijske in ameriške države je povzročilo neverjetno rast prihodkov klubov.¹² Tako kot prihodki pa so se neustavljivo povečevali tudi odhodki klubov, predvsem na račun plač¹³ in prestopnih odškodnin (*angl. transfer fee*). Dirka klubov po čim večjem dobičku in dominantnem položaju je tako zamajala stebre evropskega nogometa, ki ima za cilj tekmovalno ravnotežje in posledično nepredvidljivost rezultatov.¹⁴ Nekateri klubi očitno ne prepoznajo vse večje finančne negotovosti, v kateri so se znašli sami. Evropska nogometna zveza je tako v preteklosti (sezona 2009/10) že posegla v nogometno-ekonomski svet in predpisala »pravila zadolženosti« klubov (*angl. financial fair play*, v nadaljevanju: FFP). Na kratko povedano, pravila določajo, da klubi ne smejo porabiti več, kot ustvarijo (*t.i. break-even zahteva*). Čeprav so nekateri¹⁵ mnenja, da pravila FFP lahko posredno delujejo kot *salary cap*, temu ni tako, saj je *break-even* zahteva v FFP različno določena za vsak posamezni klub. Lahko pa rečemo, da tudi FFP posredno omejuje možnosti porabe denarja za plače igralcev. Navkljub sprejemu pravil »poštene finančne igre« se finančna situacija v

¹⁰ Izjema je košarkarska Evroliga, ki deluje kot na pol zaprto tekmovanje, saj imajo določeni klubi vsako leto zagotovljeno nastopanje v tem tekmovanju čeprav so bili na primer v prejšnji sezoni na zadnjem mestu, kar bi v tekmovanju organiziranem v skladu z evropskim športnim modelom pomenilo izpad iz tega tekmovanja.

¹¹ Kot je navedla Uefa v svojem finančnem letnem poročilu za sezono 2019/20 so bili prihodki Uefe (kljub epidemiji koronavirusa) vrtoglavih 3,038 milijarde evrov.

¹² Glede na Deloitte Football Money League iz leta 2020 je nogometni klub FC Barcelona imela v sezoni 2018/19 kar 840.8 milijonov EUR prihodkov, kar predstavlja 150 mio EUR več kot sezono poprej.

¹³ V svojem poročilu (European Club Footballing Landscape report) je Uefa objavila, da sta dva največja španska kluba v sezoni 2018 zapravila skupaj skoraj milijardo evrov (natančneje 960 mio) za plače igralcev, kar je takrat znašalo več polovico njihovih prihodkov v tem obdobju.

¹⁴ Slednje je bilo poudarjeno tudi v znamenitem Bosman primeru, natančneje v 106. odstavku sodbe. Enako sta v Sporazumu o sodelovanju (3.2.2. točka aneksa, 2018) bili mnenja Evropska komisija in Uefa.

¹⁵ Grunnet Mieritz, Helde, UEFA Financial Fair Play (2014), str. 10.

nekaterih klubih ne izboljšuje, saj se rast plač in prestopnih odškodnin ni umirila, temveč je samo narasla.¹⁶

Teoretiki in udeležena javnost se tako sprašujejo, kaj še lahko storijo vodilne organizacije (npr. Uefa), da stabilizirajo vse slabši finančni položaj klubov, ki brezgla-vo trošijo denar. Ideja *salary cap* pa udeleženi ni tako tuja, saj se je Evropska komisija v delovnem dokumentu, ki je priloga Beli knjigi o športu (2007), dotaknila možnosti uvedbe *salary cap* v evropski nogomet. Prav tako sta Uefa in Mednarodna zveza združenj profesionalnih nogometašev, oddelek Evrope (*fran. Fédération Internationale des Associations de Footballeurs Professionnels*, v nadaljevanju: FIFPro Division Europe) v aneksu Memoranduma o razumevanju kot ukrep omejitve stroškov v nogometu omenila *salary cap*. Uefa in FIFPro Division Europe sta med drugim tudi poudarila, da bi stroški klubov morali biti regulirani, saj je šport je v nasprotju z drugimi panogami odvisen od obstoja konkurentov približno enakovredne moči. Zanimivo je, da je bilo v aneksu zapisano, da bi *salary cap* lahko služil kot del pravil o licenciranju klubov.¹⁷

Cilj *salary cap* bi bila dolgoročna finančna vzdržnost nogometnih klubov ter zagotovitev finančnega in konkurenčnega ravnovesja v evropskem nogometu. Kot je že bilo ugotovljeno v znamenitem Bosman primeru, morajo evropski nogometni regulatorji (t.j. Uefa) ob sprejemanju pravil upoštevati skladnost s pravom Evropske unije, kot je spoštovanje temeljnih svoboščin ter tudi konkurenčnopравnih pravil. Uvedba omejitve plač tako že na prvi pogled trči ob evropsko pravo, konkretnije ob pravila, ki prepovedujejo omejitev konkurence oziroma zlorabo prevladujočega položaja. *Salary cap* namreč omejuje konkurenco med klubi kot tudi (prosto) gibanje igralcev.¹⁸ Prav tako bi Uefa oziroma nacionalne lige, ko bi sprejele omejitev plač, delovale kot monopolisti, s tem da bi umetno znižali stroške »produkta« (nogometa).¹⁹ Evropska komisija je tako že v prilogi Bele knjige o športu omenila morebitno neskladnost *salary cap* s 101. in 102. členom Pogodbe o delovanju Evropske unije, PDEU (takratni 81. in 82. člen Pogodbe o Evropski skupnosti). Seveda je Evropska komisija poudarila, da trenutno o tem vprašanju ni

¹⁶ Koliko denarja so klubi v največjih evropskih nogometnih ligah (Anglija, Francija, Italija, Nemčija, Španija) porabili za nakup igralcev v obdobju med 2010 in 2019 - URL: <https://www.statista.com/statistics/742926/big-5-soccer-league-transfer-fee-spending/>.

¹⁷ Klubi morajo namreč, da lahko tekmujejo, vsako sezono pridobiti odobritev (licenco) s strani nacionalne nogometne zveze. Sistem nacionalnega licenciranja je povzet po pravilih Uefa, med drugim tudi FFP pravil.

¹⁸ Lindholm, *The Problem with Salary Caps Under EU Law* (2010), str. 5.

¹⁹ Prav tam, str. 13.

sprejeta nobena formalna odločitev Sodišč Evropske unije ali Komisije. Posledično delovni dokument ne more zagotoviti natančne ali izčrpane pravne analize oziroma ugotoviti, ali bi uvedba salary cap kršila 101. oziroma 102. člen PDEU. V prvem odstavku 101. člena PDEU je določeno, da so prepovedani sporazumi, ki omejujejo konkurenco. V naslednjem členu PDEU pa je prepovedana zloraba prevladujočega položaja. Seveda pravo EU predpisuje tudi določene izjeme, ki bi lahko bile uporabljene v primeru uvedbe salary capa med drugim bi lahko oprostitev omejevanja konkurence iskali v tretjem odstavku 101. člena PDEU.

Vse zgoraj rečeno seveda predpostavlja, da bi Uefa sprejela pravilo, ki bi omejilo plače igralcev. Vsekakor pa bi morala biti pravila sprejeta na podlagi predhodnega dialoga tudi s predstavniki igralcev, natančneje s FIFPro Division Europe.²⁰ Vodilna evropska nogometna organizacija namreč ne bi smela sprejemati nikakršnih pravil brez predhodnega dialoga oziroma pogajanj z organizacijo, ki predstavlja interese tistih, katerih plače bi omejili. Prav tako bi morali biti k pogovorom z Uefo povabljeni tudi nogometni klubi, tj. Evropsko klubsko združenje (*angl. European Club Association*, v nadaljevanju: ECA). Tako postopanje, tj. sprejetje pravil skozi kolektivno pogajanje med Uefo in FIFPro Division Europe bi lahko namreč predstavljajo izjemo kršitve konkurenčnih pravil EU, seveda ob upoštevanju dejstva, da bi uvedba salary capa zasledovala legitimne cilje. Ti so med drugim ohranitev tekmovalnega ravnotežja med klubi, ohranitev negotovosti glede izidov tekem in zagotavljanje finančne stabilnosti nogometnih klubov in evropskega nogometa na splošno.²¹ Seveda niti ni nujno, da bodo udeleženi sprejeli takšno omejitev, npr. v ameriškem zaprtem ligaškem sistemu so igralci upravičeni do določenega odstotka prihodkov, ki jih ima klub.²²

Nekateri²³ so tudi mnenja, da je omejitev plač nezdržljiva s tradicionalno piramidno strukturo evropskega športa (napredovanje, izpadanje), kjer klubi kupujejo igralce znotraj prestopnega sistema glede na prestopno odškodnino, ki jo sami izberejo (plačajo). V ameriškem profesionalnem športu (NBA, NHL, NFL) namreč poznajo sistem zaprtih lig (ni napredovanja, izpadanja). Prav tako gre v ameriških ligah za sistem, ki je uveden znotraj ene profesionalne športne lige, v evropskem nogometu pa bi omejitev plač veljala za vse nacionalne lige, a kaj, ko prihodki niso

²⁰ Bodansky, *Kicking the Penalty* (2013), str. 33.

²¹ Prav tam, str. 21.

²² Lindholm, *The Problem with Salary Caps Under EU Law* (2010), str. 26.

²³ De Marco QC, *Salary cap is incompatible with leagues that promote growth and investment*, URL: <https://www.sportslawbulletin.org/salary-cap-incompatible-leagues-promote-growth-and-investment/>.

enaki med posameznimi nacionalnimi ligami. Tako bi morala Uefa razmišljati o formuli, ki bi določila ustrezen prag *salary capa* glede na finančni položaj klubov v posamezni nogometni ligi.²⁴ Kakšna bi bila metoda izračuna, pa je vprašanje, na katerega bodo morali najti odgovor ob morebitnem sprejetju pravil. Pojavljajo se torej številni dvomi glede uvedbe *salary capa*. Pred sprejetjem pravil, ki bi omejevali plače nogometašev, bi bilo potrebno v obzir vzeti tudi potencialne negativne učinke, kot je na primer iskanje »alternativnih« načinov s strani klubov, da bi se izognili sistemu omejitve plač.

Ideja o *salary capu* znotraj sistema evropskega nogometa seveda ni povsem tuja, med drugim jo je že večkrat omenil sam predsednik Uefe, g. Aleksander Čeferin. Kot že zgoraj omenjeno, bi uvedba sistema omejitve plač pripomogla k večjemu tekmovalnemu ravnotežju med nogometnimi klubi. Ne gre pa za osamljen ukrep ohranitve ravnotežja, med drugim bi bili lahko vzporedno s *salary capom* uvedeni tudi drugi ukrepi, kot so npr. luksuzen davek, omejitev števila igralcev v ekipi, razvoj pravil finančnega *fair playa*, reforma prestopnega sistema, ustanovitev t.i. klirinške hiše za nadzor nad denarnimi tokovi, omejitev agentskih provizij, omejitev števila izposojenih igralcev, prepoved navzkrižnega lastništva klubov, krepitev lokalno treniranih igralcev ter solidarnostni davek na prestopne, ki bi podprl amaterski in ženski nogomet.²⁵

4. Zaključne misli

Neobvladljivi odhodki nogometnih klubov, namenjeni predvsem za prestopne plače nogometašev, so razlog, zakaj so se številni klubi znašli v skoraj neizhodnem finančnem položaju. Uefa in drugi udeleženci morajo najti način, kako omejiti brezglavo zapravljanje denarja, saj klubi v (pre)veliki želji po prihodu največjih nogometnih zvezdnikov vse prevečkrat pozabijo na (svojo) finančno realnost. Potencialna omejitev plač oziroma t.i. *salary cap* se na prvi pogled zdi kot rešitev, ki bi pripomogla k večji finančni stabilnosti klubov ter zagotovila tekmovalno ravnotežje v evropskem nogometu. Vsekakor se ne sme pozabiti na tradicionalen evropski športni model, ki mogoče ni ravno najbolj primeren za uvedbo *salary capa*, tako

²⁴ Blakey, Luxury tax in football, URL: <https://onlinesportmanagement.ku.edu/community/salary-caps-in-sports>.

²⁵ Med drugim je bilo govora o ohranjanju tekmovalnega ravnotežja med klubi tudi na izrednem kongresu Uefe; Chaplin, Keeping competitive balance - Aleksander Čeferin, URL: <https://www.uefa.com/insideuefa/about-uefa/news/023d-0f8e574139c6-afb62841fa98-1000--keeping-competitive-balance-aleksander-ceferin/?referrer=%2Finsideuefa%2Fabout-uefa%2Forganisation%2Fcongress%2Fnews%2Fnewsid%3D2502802>.

kot je ta več kot uspešno uveden v zaprtem ameriškem športnem modelu. Seveda pa morajo biti vsa pravila, sprejeta v evropskem (športnem) prostoru, skladna s pravom Evropske unije, kar pa bi najverjetneje za potencialno pravilo *salary cap* predstavljajo težavo.

Vsekakor se ne bi smeli pogovarjati le o vprašanju najvišje višine plače nogometašev, morali bi tudi pomisliti na zagotovljeno minimalno plačo nogometašev. Ti so vse prevečkrat v slabšem položaju kot drugi delavci. A ta problematika presega okvir tega članka, tako da pustimo to vprašanje za prispevek v naslednjemu zborniku.

SEZNAM LITERATURE

Blakey, Jack: Luxury tax in football, what can the NBA teach us?, URL: <https://www.sports.legal/2018/02/luxury-tax-in-football-what-can-the-nba-teach-us/> (12. maj 2021).

Bodansky, Brian: Kicking the Penalty-Why the European Court of Justice should Allow Salary CAPS in UEFA, v: Fordham International Law Journal, Fordham University School of Law, Washington 2013.

UEFA: Club Licensing Benchmarking Report UEFA Financial Year 2018 - European Club Footballing Landscape report, URL: https://www.uefa.com/MultimediaFiles/Download/OfficialDocument/uefaorg/Clublicensing/02/64/06/95/2640695_DOWNLOAD.pdf (2018).

De Marco QC, Nick: Salary cap is incompatible with leagues that promote growth and investment, URL: <https://www.sportslawbulletin.org/salary-cap-incompatible-leagues-promote-growth-and-investment/> (12. maj 2021).

Grunnet Mieritz Jeppe, Marsteen Helde Einar: UEFA Financial Fair Play, Copenhagen: Copenhagen Business School, Denmark 2014.

Lange, David: Total transfer fee spending of big-5 league football clubs from 2010 to 2019, URL: <https://www.statista.com/statistics/742926/big-5-soccer-league-transfer-fee-spending/> (12. maj 2021).

Lindholm, Johan: The Problem with Salary Caps Under European Union Law: The Case Against Financial Fair Play, v: Texas Review of Entertainment and Sports Law, Vol. 12.2 (2010), str. 189-213.

Pijetlovic, Katarina: EU sports law and breakaway leagues in football, T.M.C. Asser Press, Hague 2015.

Scott, James: Mind the Cap: exploring the competition law aspects of financial regulation in sport, URL: <https://www.charlesrussellspeechlys.com/en/news-and-insights/insights/commercial/2020/mind-the-cap-exploring-the-competition-law-aspects-of-financial-regulation-in-sport/> (12. maj 2021).

Chaplin Mark: UEFA: Keeping competitive balance-Aleksander Čeferin, URL: <https://www.uefa.com/insideuefa/about-uefa/news/023d-0f8e574139c6-afb62841fa98-1000--keeping-competitive-balance-aleksander-ceferin/?referrer=%2Finsideuefa%2Fabout-uefa%2Forganisation%2Fcongress%2Fnews%2Fnewsid%3D2502802> (12. maj 2021).

Weatherill, Stephen: European sports law, T.M.C. Asser Press, Hague 2014.

Kolektivno kaznovanje športnikov s prepovedjo uporabe nacionalnih simbolov

Tjaša Slatič*

Prispevek prikazuje problematičnost kolektivnega kaznovanja v športu s poudarkom na prepovedi uporabe nacionalnih simbolov. Predstavljena je zgodovina tekmovanja športnikov pod nevtralnno zastavo na olimpijskih igrah. Problematika je prikazana predvsem preko ruske dopinške afere. Izpostavljena je izjemna strogost pravil dopinga in problematika dodatnega obremenjevanja športnikov s kaznovanjem za kršitve nacionalnih zvez. V zadnjem delu so izpostavljene osebne pravice športnikov. V zaključku avtorica priznava težavnost odkrivanja korupcije in dopinga v športu ter posledično kaznovanje kršitev ter hkrati spodbuja k bolj primernim kaznovanjem za kršitve pravil MOK, WADE in drugih mednarodnih športnih organizacij.

1. Uvod

Kolektivno kaznovanje športnikov s prepovedjo uporabe nacionalnih simbolov je ponovno postala pereča tema konec leta 2019, ko je bila Ruski federaciji izrečena štiriletna prepoved udeležbe na vseh velikih športnih dogodkih zaradi velika dopinškega škandala po zimskih olimpijskih igrah v Sočiju leta 2014. Le-ta se je zaključil z obtožbo o »državno sponzoriranem dopingu« (angl. *state sponsored doping*), ki je bila kasneje spremenjena v obtožbo, da gre za »sistemsko zaroto« (angl. *institutional conspiracy*).¹ Kazen je pomenila, da ruske zastave, himne in drugih simbolov ne bi bilo na olimpijskih igrah v Tokiu leta 2020 in Pekingu leta 2022, na svetovnem prvenstvu v nogometu v Katarju leta 2022 in na Univerzijadah leta 2021 in leta 2023.

Namen zastave je že tisočletja signalizacija in identifikacija.² Ali prepoved nacion-

* Študentka Pravne Fakultete Univerze v Ljubljani.

¹ Kocjančič, Nekateri pravni vidiki boja proti dopingu v športu (2017), str. 314.

² Hribovšek, 25 let slovenske zastave: zadovoljni z neprepoznavnostjo, URL: http://www.grboslovje.si/novice/2016_6_9_0003.php.

alnih simbolov torej pomeni, da je identifikacija športnikov, ki bodo tekmovali kot nevtralni, otežena? V današnjem času in svetu najverjetneje ne. Kaj je torej namen tovrstnega kaznovanja? Zdi se, da gre zgolj za neko simbolizem, ki na koncu dneva ne pomeni prav veliko, razen da prizadene športnika. Ne zdi se, da bi bili tovrstni ukrepi lahko izjemno učinkoviti morda se komu zdi, da je to pač bolje, kot pa narediti nič.

2. »Pravica« do tekmovanja pod nevtralno zastavo

V skladu z olimpijsko listino so športniki nominirani za tekmovanje na olimpijskih igrah s strani njihove nacionalne zveze (npr. s strani Olimpijskega komiteja Slovenije).³ S pravico tekmovanja pod nevtralno zastavo se omogoča nastop na igrah tudi športnikom, ki bi jim sicer zaradi političnih in drugih okoliščin to bilo onemogočeno, saj jih zveza ne more nominirati. Običajno gre za primere razpadlih in novonastalih držav, ki jim še ni uspelo formirati ustreznih organizacij oziroma le te še niso bile priznane s strani Mednarodnega olimpijskega komiteja (v nadaljevanju: MOK, *angl. International Olympic Committee*, v nadaljevanju tudi: IOC), države, ki so pod sankcijami Združenih narodov (v nadaljevanju: OZN), športnike begunce in podobno. V zadnjem času se je ta možnost, ki je prej obstajala bolj kot pravica športnikov, prelevila v sankcijo za kršenje pravil predvsem MOK-a in Svetovne protidopinške agencije (*angl. World Anti-Doping Agency*, v nadaljevanju: WADA).

3. Zgodovina tekmovanja pod nevtralno zastavo

Skozi zgodovino se je pojavilo kar nekaj primerov športnikov, ki so tekmovali pod olimpijsko oziroma t.i. »nevtralno« zastavo.

Med zgodovinsko najbolj znanimi je primer iz leta 1992, ko so kot združena ekipa (*angl. Unified Team*, v nadaljevanju: EUN) pod olimpijsko zastavo tekmovali športniki iz držav nedavno razpadle Sovjetske zveze. Slednja je razpadla konec leta 1991, razumljivo do februarja 1992 ni bilo dovolj časa, da se 15 post-sovjetskih držav pravočasno vključi v olimpijsko gibanje. Prav tako so pod nevtralno zastavo istega leta na poletnih olimpijskih igrah⁴ v ekipi neodvisnih olimpijskih udeležencev (*angl. Independent Olympic Participants*) tekmovali državljani Jugo-

³ Člen 7.2 poglavja Nacionalni olimpijski komiteji (*angl. The National Olympic Committees*, v nadaljevanju; NOCs) v Olimpijski listini, 2020, str. 59.

⁴ Leta 1992 so še zadnjič zimske in poletne Olimpijske igre potekale v istem letu.

slavije⁵ in Makedonije.

Leta 2012 je kazen zaradi dolgoletne korupcije, vmešavanja vlade v zadeve nacionalne olimpijske zveze in kršitev Olimpijske listine doletela Indijo oziroma njihovo olimpijsko zvezo (*angl. Indian Olympic Association*, v nadaljevanju: IOA). Kazen je bila preklicana leta 2014 po novih volitvah v IOA, kar je pomenilo, da je eden od treh indijskih športnikov na OI v Sočiju tekmoval pod nevtralnno zastavo in nazivom *individualni olimpijski udeleženci* (*angl. Individual Olympic Athletes*), do nastopa ostalih dveh pa je bila kazen že preklicana.

Primerov v zgodovini je bilo še kar nekaj, med drugim tudi *ekipa beguncev* (*angl. Refugee Olympic Team*) na poletnih olimpijskih igrah v Riu leta 2016.

Podobna indijski je bila situacija športnikov iz Kuvajta, ki so pod enakim imenom kot nesrečni Indijec tekmovali leta 2016 v Riu. Kuvajtu je bil olimpijski status povrnjen leta 2018.

Ruske športnike je kazen doletela na zimskih olimpijskih igrah v Pjongjangu leta 2018, kjer so tekmovali pod kodo olimpijski športniki iz Rusije (*angl. Olympic Athlete from Russia*, v nadaljevanju: OAR).⁶

4. Ruska saga in usodni suspenz

Začelo se je pravzaprav z žvižgaštvom. Namreč po izpovedbah žvižgača Grigorija Rodčenkova, nekdanjega direktorja laboratorija Ruske antidoping agencije (v nadaljevanju: RUSAD⁷), naj bi imela Rusija bogato, več desetletij trajajočo zgodovino s kršitvami dopinga. Med spornejšimi so zagotovo zimske olimpijske igre v Sočiju leta 2014, na katerih naj bi po ugotovitvah McLarnovega poročila⁸ Rusija izvedla največjo prevaro v dopingju. Šlo naj bi za državno voden sistem dopinga, ki sega v sam vrh ruske politike in naj bi se začel leta 2011 ter naj bi trajal vse do odkritja leta 2014, po zimskih olimpijskih igrah v Sočiju. Začetni udarec je

⁵ Tri države, ki so zapustile svojo sestavo – Hrvaška, Slovenija ter Bosna in Hercegovine, so predstavljale neodvisne ekipe, preostali jugoslovanski športniki pa so bili torej del ekipe neodvisnih olimpijskih udeležencev.

⁶ Davis, The History of Olympians Competing under the Olympic Flag, URL: <https://themedalcount.com/2019/11/27/the-history-of-olympians-competing-under-the-olympic-flag/>

⁷ Ruska antidoping agencija (ang. Russian Anti-Doping Agency).

⁸ McLaren independent investigation report, URL: <https://www.wada-ama.org/en/resources/doping-control-process/mclaren-independent-investigation-report-part-i>.

bil dokumentarni film nemške televizijske postaje ADR z naslovom »*Geheimsache Doping: 'Wie Russland seine Sieger macht'*« (slov. *Skrivnosti dopinga: Kako Rusija ustvarja svoje zmagovalce*) leta 2014, nadaljevalo se je z več preiskavami WADE, ki so odkrile »*globoko zakoreninjeno kulturo goljufanja*«, leta 2017 je izšel z oskarjem nagrajeni dokumentarni film Icarus režiserja Bryna Fogla, v katerem sam Rodčenkov opisuje goljufije pred Mednarodnim arbitražnim sodiščem za šport, v Lozani je potekalo malo morje postopkov in še kaj bi zagotovo lahko našteali. Ogorčenje v javnosti je bilo neizmerno, temu primeren pa tudi pritisk na MOK in WADO, da izrečeta sankcije.

MOK se za kolektivno kaznovanje ruske reprezentance ni odločil, odločitev o tem, kateri ruski športniki bodo lahko odpotovali v Brazilijo, pa je prepustil posameznim panožnim športnim zvezam. Te so morale najkasneje v naslednjih 12 dneh potrditi nedolžnost športnikov, udeležencev prihajajočih iger.

Za kaznovanje se je odločila Mednarodna atletska zveza (*angl. World Athletics*, prej poznana kot *International Assosiation of Athletics Federations*, v nadaljevanju: IAAF), ki je suspendirala nacionalno rusko atletsko zvezo (*angl. Russian Athletics Federation*, Vseruska atletska federacija ARAF oziroma sedaj RUSAF). Glede na pravila IAAF suspenz pomeni, da športniki pod okriljem te zveze ne morejo tekmovali na nobenem atletskem tekmovanju IAAF, kar vključuje tudi olimpijske igre. Ruski olimpijski komite (v nadaljevanju: ROK) se je skupaj s 68 posamičnimi atleti pritožil na Arbitražno sodišče za šport (*angl. Court of Arbitration for Sport ali fr. Tribunal Arbitral du Sport*, v nadaljevanju: CAS), IAAF pa je medtem spremenila svoja pravila na način, da je dodala 22. A člen, ki je omogočal, da pod določenimi strogimi pogoji, na prošnjo in z dovoljenjem sveta IAAF izjemoma nastopijo kot »*nevtralni športniki*«. ⁹

5. »Čisti« športniki zgolj kolateralna škoda v vojni proti kriminalu v športu

Kot lahko razpoznamo, je prepoved uporabe nacionalnih simbolov in s tem uporaba nevtralne zastave postala ena izmed oblik kolektivnega kaznovanja za kršitve v zvezi z dopingom in korupcijo držav oziroma njihovih zvez.

Najbolj plastično se problematika kolektivnega kaznovanja kaže na problemu kršitev dopinških pravil. Pravila antidopinga so že sama po sebi izjemno stroga

⁹ Bergant-Rakočević, Doping: olimpijske steze brez ruskih šampionov (2016), str. 26 - 27.

ter pogosto nesorazmerno posegajo v pravice športnikov. Velja namreč objektivna odgovornost športnika za substance, ki se znajdejo v njegovem telesu. To lahko pomeni, da se športnik sploh ne zaveda, da je zaužil prepovedano substanco (le te se namreč pogosto nahajajo v vsakdanjih prehranskih dodatkih, zdravilih in podobno). Športnik lahko drogo zaužije celo brez svoje privolitve in je kaznovan, medtem ko se ostali vpleteni v uporabo dopinških sredstev (proizvajalci, zdravniki, fizioterapevti...) izognejo kazni.¹⁰ Ne gre pozabiti nenapovedanih testiranj športnikov izven tekmovanja, ki od vrhunskih športnikov zahtevajo, da za vsako uro vnaprej sporočijo, kje bodo dosegljivi za odvzem vzorcev.

Tem že tako izjemno strogim pravilom na področju dopinga, ki lahko sama po sebi vodijo do zelo spornih situacij, se sedaj pridružuje še kolektivno kaznovanje športnikov. Le ti so podvrženi kaznim za dejanja svoje države oziroma nacionalne zveze. Če se vrnemo na rusko situacijo, v kateri je bil suspendiran Ruski olimpijski komite, je očitno, da je kazen padla na pleča športnikov. Izrečena jim je bila namreč prepoved nastopanja na igrah v Pjongjangu leta 2018. MOK je obrnil dokazno breme in ruske športnike obsodil kot krive kršitev dopinga na podlagi golega dejstva, da so ruski športniki. Nastop jim je bil namreč omogočen le pod pogojem, da dokažejo svojo nedolžnost in s tako pridobijo vabilo na igre.¹¹ Drugi val kazni je ruske športnike doletel po tem, ko so bili WADI predani prirejeni dokazi, ki naj bi končali dolgoletni dopinški škandal. Z njimi bi lahko nekatere ruske športnike dokončno očistili suma, kršitelje dopinga pa kaznovali. To ponarejanje dokazov je vodilo v že omenjeno štiriletno kazen za Rusijo s prepovedjo uporabe nacionalnih simbolov za športnike. CAS je kazen prepolovil, prav tako pa je dopustil ruskim športnikom uporabo njihovih barv za uniforme, na katerih je prav tako lahko zapisano ime njihove države, ampak le to ne sme zasenčiti označbe, da gre za *»nevtralnega športnika«*.¹²

6. Poseg v osebne pravice

Državna zastava, himna, grb, uradne barve reprezentance in podobno so simboli nacionalne identitete, ki je nedvomno del posameznikove osebnosti. Gre za poseg v pravico do zasebnosti, ki jo ščitijo mnogi mednarodni dokumenti, kot so Sploš-

¹⁰ Kocjančič, Nekateri pravni vidiki boja proti doping v športu (2017), str. 312.

¹¹ Girginov, Winter Olympics: Why it's wrong that Russian athletes are guilty until proven innocent, URL: <https://theconversation.com/winter-olympics-why-its-wrong-that-russian-athletes-are-guilty-until-proven-innocent-91260>.

¹² CAS Media Release, CAS decision in the arbitration WADA v. RUSADA, URL: https://www.tas-cas.org/fileadmin/user_upload/CAS_Media_Release_6689_decision.pdf.

na deklaracija človekovih pravic,¹³ Evropska konvencija o človekovih pravicah,¹⁴ Mednarodni pakt o državljanskih in političnih pravicah,¹⁵ Listina EU o temeljnih pravicah,¹⁶ prav tako pa je zaščiten v mnogih nacionalnih ustavah. Gre torej za človekovo pravico, kar pomeni, da bi za kaznovanje s prepovedjo uporabe nacionalnih simbolov morala obstajati neka pravna podlaga, ki je vsaj zaenkrat ni, pa tudi če bi bila, bi verjetno težko govorili o primernosti ali sorazmernosti tovrstnega poseganja v človekove pravice.

Smiselno se je tudi vprašati o smotrnosti tovrstnih posegov. Malo verjetno se zdi, da bi kazen, ki je predvsem simbolična, lahko rešila problem dopinga v športu. Prav tako naj bi bila ta kazen namenjena kršitvam držav in športnih zvez, na koncu dneva pa je jasno, da jo najbolj občutijo športniki. Občutke in misli ob tem nepredstavljam trenutku, ko športnik stoji na zmagovalnem odru na olimpijskih igrah, kar predstavlja vrhunec kariere vsakega športnika, so lepo strnili ameriški olimpijci. Konkretno »sprinter« Justin Gatlin s tem, ko je dejal: »*Trenutek je neverjeten[...] zame se čas preprosto ustavi. Vso trdo delo, ki si ga vložil za ta trenutek, in ugotoviš, da je ta trenutek prišel.*«¹⁷ Vsekakor gre za izjemen trenutek, ki predstavlja življenjsko delo športnika, in oropati ga teh občutkov zaradi kršitev nacionalne zveze, ki ji pripada, se kaže kot očitno krivično.

7. Sklepno

Čeprav je CAS omilil izrečeno kazen Rusiji, je trend, ki se pojavlja v zvezi s kolektivnim kaznovanjem športnikov, milo rečeno zaskrbljujoč ter prav tako v strokovni javnosti široko kritiziran. MOK, WADA in druge športne organizacije čaka dolga pot do učinkovitega (in hkrati primerne) uveljavljanja njihovih pravil, ki je nujno za varovanje integritete in vrednot športa.

Brez dvoma sta korupcija in zloraba dopinga ena najbolj perečih problemov modernega športa, ki jih je prinesla njegova profesionalizacija in komercializacija. Pomembno je, da se ukrepa na mednarodni ravni, saj na nacionalni ni veliko interesa, včasih ravno nasprotno, kot to lepo ilustrira ruski primer. Odkrivanje tako korupcije kot dopinga je izjemno težavno, kaznovanje kršiteljev pa le še bolj, ven-

¹³ Splošna deklaracija človekovih pravic, Uradni list RS, št. 24/2018 z dne 13. 4. 2018.

¹⁴ Evropska konvencija o človekovih pravicah, Zakon o ratifikacije Evropske konvencije o človekovih pravicah, Uradni list RS – Mednarodne pogodbe, št. 7/94.

¹⁵ Mednarodni pakt o državljanskih in političnih pravicah, Uradni list RS, št. 35/92 – MP, št. 9/92.

¹⁶ Listina EU o temeljnih pravicah, C 83/389, 30.3.2010 (2010/C 83/02).

¹⁷ NBC Olympics, URL: <https://www.facebook.com/nbcolympics/videos/10154800731365329>.

dar kolektivno kaznovanje je neustrezna bližnjica, ki lahko vodi do nepopravljivih krivic. Temeljna načela prava se morajo upoštevati tudi v športu. Na tem mestu velja pritrditi tudi ruskemu predsedniku Putinu, ki apelira k individualnosti kazenske sankcije.

SEZNAM LITERATURE

Bergant-Rakočević Vesna: Doping: olimpijske steze brez ruskih šampionov, v: Pravna praksa, št. 31-32 (2016), str. 26-27.

Bergant Rakočević, Vesna: Šport, politika in pravo – izključitev Rusije iz Olimpijskih iger, v: Pravna praksa, 48 (2017), str. 3.

Court Arbitration for Sport (CAS) Media Release: CAS decision in the arbitration WADA v. RUSADA, URL: https://www.tas-cas.org/fileadmin/user_upload/CAS_Media_Release_6689_decision.pdf (9. januar 2020).

Davis, Mike: The History of Olympians Competing under the Olympic Flag, The Medal Count, URL: <https://themedalcount.com/2019/11/27/the-history-of-olympians-competing-under-the-olympic-flag/> (27. november 2019).

Girginov, Vasil: Winter Olympics: why it's wrong that Russian athletes are guilty until proven innocent, The Conversation, URL: <https://theconversation.com/winter-olympics-why-its-wrong-that-russian-athletes-are-guilty-until-proven-innocent-91260> (9. februar 2018).

NBC Olympics: To hear the National Anthem after winning gold is the greatest honor, URL: <https://www.facebook.com/nbcolympics/videos/10154800731365329> (4. julij 2016).

World Anti-Doping Agency: McLaren independent investigation report - Part I, URL: <https://www.wada-ama.org/en/resources/doping-control-process/mclaren-independent-investigation-report-part-i> (18. julij 2016).

Doping v tenisu

Živa Korenjak*

Tenis je dolga leta veljal za enega izmed bolj čistih športov, vendar pa ob pregledu zgodovine in novejših primerov hitro postane jasno, da je doping še kako prisoten. Šarapova, Čilić, Troicki, Agassi je samo nekaj znanih teniških imen, ki so si na poti do uspeha pomagali z nedovoljenimi substancami. Večina teh primerov je dobila epilog pred CAS. Le ta je pogosto znižal kazni kršiteljem, kar nakazuje na to, da telesa, sicer pristojna, nimajo enotnih standardov pri obravnavi. Kljub temu pa je bila skoraj vedno ugotovljena zloraba in doping, kar potrjuje izjavo trenerja ene izmed teniških igralk, da doping v tenisu je in da so vse kontrole zaman, saj so igralci s pomočjo zdravnikov vedno korak pred organizacijami, ki se borijo proti doppingu.

1. Uvodno

Šport je postal skoraj nepregleden politični poligon in finančno skoraj nenadzorljiva ekonomska veja tržnega neoliberalizma in postkapitalizma. V takšnih okoliščinah in pogojih sta pomen in vloga etike v športu, še zlasti pa etičnega pragmatizma, neizogibno drugačna kot pred desetletji, pa tudi spreminjajoča in zato drseča skozi prste.¹ Posledica prevladujočega vpliva denarja na šport je tudi drugačen, napačen pogled na športnikovo telo. Namreč, namesto da se športnik zaveda svojih omejitev in sam prevzame odgovornosti izbire, svoje telo raje dojema z distance, zgolj kot sredstvo za uresničevanje cilja, kar neizbežno vodi v zlorabo dopinga in kirurške finomehanične posege.² V nasprotju z drugimi je tenis že od nekdaj veljal za čist šport (*angl. clean sport*),³ v katerem zloraba prepovedanih substanc ni tako zelo prisotna. Seveda se tudi v svetu tenisa pojavljajo primeri zlorabe prepovedanih substanc (v nadaljevanju tudi: doping), ki odpirajo to problematiko, vendar so v primerjavi z nekaterimi drugimi športi dokaj redki. Zato tenis ni prva asociacija, ko

* Študentka Pravne Fakultete Univerze v Ljubljani.

¹ Teršek, Šport ni slab ali dober, taki smo ljudje (2016), str. 29-31.

² Tomažin-Bolcar, Izleti v etiko, filozofijo in fiziologijo športa (2021), str. 30-31.

³ T.j. šport brez dopinga.

tematika nanese na doping v profesionalnem športu.⁴ Tudi Marko Panichi, trener za telesno vadbo v ekipi Novaka Djokovića,⁵ enega izmed največjih teniških igralcev vseh časov, je v intervjuju dejal, da je v tenisu zelo težko zaobiti roko pravice, torej da doping ni mogoč in je posledično v tenisu zelo malo nekaznovanega dopinga.⁶ Ampak ali je v resnici tenis tako »čist«, kot trdijo nekateri, ali pa doping vseeno najde svojo pot tudi v teniške vode?

2. Doping

Ko govorimo o »dopingu« v športu, nimamo pred seboj enotne definicije. Gre za interdisciplinarni pojem in se zato glede na zorni kot preučevanja pojavljajo različne opredelitve, od medicinske, ekonomske in do pravne.⁷ Saj tako kot šport, je tudi doping globalen, ima pa vsaj tri razsežnosti: medicinsko, ker pri znanstvenem razvoju zdravil že v poldrugem letu razvoja na novo razvite snovi pridejo v uporabo profesionalnim športnikom, in ker so to nove snovi, je zato treba razviti metodo odkrivanja in jo znanstveno potrditi; pravno, ker je treba medicinske dosežke in zlorabo zdravil izpeljati preko zahtevnih disciplinskih postopkov, v katerih so ob znanih športnikih pogosto prisotne tudi močne odvetniške družbe, in ker v številnih državah preganjanje dopinga nima ustrezne zakonske podlage; in seveda športno razsežnost, ker si organizacije, kot je naša, prizadevajo zaščititi čiste športnike, da si pridobijo zaupanje v globalni in nacionalni protidopinški program. Velik korak k poenotenju protidopinške zakonodaje je bil storjen z ustanovitvijo Svetovne protidopinške agencije (*angl. World Anti-Doping Agency*, v nadaljevanju: WADA) kot institucije za preprečevanje dopinga v športu na svetovni ravni in sprejetjem Svetovnega protidopinškega kodeksa^{8,9} (v nadaljevanju: Kodeks). Danes splošno

⁴ Prva asociacija je navadno kolesarstvo. Doping v kolesarstvu z vidika odvzetih zmag, škandalov, zdravstvenih posledic uživa poseben status, saj so mediji s pisanjem ustvarili kolesarstvo kot šport, ki je najbolj prepleten z dopingom.

⁵ Srbski profesionalni teniški igralec, ki je trenutno uvrščen na 1. mesto v moškem tenisu. Osvojil je 18 turnirjev za Grand Slam in ima najboljši odstotek zmag in porazov (83,00 %) v odprti dobi tenisa. Je tretji človek v zgodovini, ki si lasti vse štiri Grand Slam naslove hkrati in prvi v zgodovini, kateremu je to uspelo storiti na treh različnih površinah (trda podlaga, pesek in trava).

⁶ Gatto, Djokovic's fitness trainer tells interesting thing about Rafael Nadal and drug tests, URL: https://www.tennisworldusa.org/tennis/news/Rafael_Nadal/81106/djokovic-s-fitness-trainer-tells-interesting-thing-about-rafael-nadal-and-drug-tests/.

⁷ Dvoršak, Koritnik, Angelovski, v: Bergant Rakočević, Šport in pravo (2020), str. 284 - 285.

⁸ WADC (Svetovni protidopinški kodeks), URL: https://www.wadaama.org/sites/default/files/resources/files/2021_wada_code.pdf

⁹ Vendar pa je Kodeks prinesel tudi nove polemike, saj so prisotni očitki, da ni skladen s pravom Evropske Unije (t.i. Test Meca-Medina). Glej primer Meca-Medina in Majcen proti Komisiji, URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A62004CJ0519>

sprejeto definicijo dopinga določa Kodeks v 1. členu, kot »*pojav ene ali več kršitev predpisov proti dopingu, ki jih določa besedilo členov od 2.1 do 2.11 tega Kodeksa*«,¹⁰ v naslednjem členu pa našteva kršitve,¹¹ ki so lahko dejstvo, dejanje in tudi opustitev. V pravnem pomenu je doping zbir pravnih pravil in načel, ki so usmerjena v prepoved ali omejitev uporabe prepovedanih snovi in postopkov v športu. Vendar pa zgolj sama prisotnost prepovedane substance v telesu športnika še ne pomeni, da je prišlo do kršitev protidopinških pravil. Kršitev mora biti dejansko ugotovljena v vnaprej predpisanem postopku ob tem pa ni potrebno, da je športniku dokazan njegov naklep, krivda, malomarnost ali zavestna uporaba prepovedane snovi. Mednarodno arbitražno razsodišče za šport¹² (*angl. Court of Arbitration for Sport*, v nadaljevanju: CAS) je v primeru *Australian Olympic Committee* (v nadaljevanju: AOC) v. *Federation Internationale de Bobsleigh et de Tobogganing* (v nadaljevanju: FIBT) zavzelo stališče, da »*pozitiven rezultat*« pomeni samo, da je vzorec glede na poročilo laboratorija pozitiven.¹³

Danes je v boju proti dopingu najbolj poznana WADA, ki predstavlja nevladno in neodvisno Svetovno protidopinško agencijo.¹⁴ Statusno-pravno gledano gre za fundacijo, katere podlago za ustanovitev predstavlja Lozanska deklaracija o dopingu.^{15,16} Najpomembnejši rezultat njene aktivnosti je sprejetje že omenjenega Kodeksa, ki je zamišljen kot živ dokument, ki se prilagaja in spreminja glede na potrebe v boju proti dopingu.¹⁷ Če se športniku očita kršitev protidopinških pravil,

¹⁰ Art. 1: Doping is defined as the occurrence of one or more of the antidoping rule violations set forth in Article 2.1 through Article 2.11 of the Code.

¹¹ The following constitute anti-doping rule violations:

Art. 2.1: Presence of a Prohibited Substance or its Metabolites or Markers in an Athlete's Sample,

Art. 2.2: Use or Attempted Use by and Athlete of a Prohibited Substance or a Prohibited Method,

Art. 2.3: Evading, Refusing or Failing to Submit to Sample Collection by an Athlete,

Art. 2.4: Whereabouts Failures by an Athlete...

¹² V osnovi gre za institucijo zasebnega prava, ki ima za spore, ki jih obravnava, polno jurisdikcijo s kontrolo Švicarskega zveznega sodišča (FT), ki odločitve CAS priznava in obravnava enako kot sodbe državnih sodišč. Po presoji ESČP je glede na področje mednarodnega športa primerno, da se spori na ta način rešujejo izven nacionalnih sodišč.

¹³ Dvoršak, Koritnik, Angelovski, v: Bergant Rakočević, Šport in pravo (2020), str. 284 - 285.

¹⁴ Svetovna protidopinška agencija, ustanovljena 10. novembra 1999 v Lousanni z namenom promocije in koordinacije boja proti dopingu na svetovni ravni.

¹⁵ Bergant Rakočević, WADA – še en poskus v boju proti dopingu v športu (2002), str. 34 - 35.

¹⁶ Lozanska deklaracija o dopingu je dostopna na: https://www.wada-ama.org/sites/default/files/resources/files/lausanne_declaration_on_doping_in_sport.pdf.

¹⁷ Dvoršak, Koritnik, Angelovski, v: Bergant Rakočević, Šport in pravo (2020), str. 313.

se mu mora zagotoviti poštena obravnava v razumnem roku pred nepristranskim organom. V primeru nestrinjanja z prvostopenjsko odločitvijo lahko športnik (tako možnost ima tudi WADA)¹⁸ vloži pritožbo na CAS.¹⁹ V okviru WADE po vsem svetu opravijo od 30.000 do 35.000 testiranj letno. Če upoštevamo, da je pozitivnih vzorcev zgolj od 1,5 % do 2 %, se zdi ta izkoristek izrazito majhen, torej je učinkovitost testiranj slaba.²⁰ Šport je sprejel tudi posebna protidopinška pravila, skladna s Svetovnim protidopinškim kodeksom, s katerimi je prevzel pristojnosti in odgovornosti vseh športnih subjektov v državi v primerih kršenja protidopinških pravil. S tem je razbremenil športne organizacije, hkrati pa zagotovil enake možnosti vsem športnikom in njihovim spremljevalcem v primeru možnih kršitev pravil. A to so še vedno le športna pravila.

3. Doping v tenisu

Zloraba prepovedanih substanc v tenisu je oživela med 1980 in 1990, ko so nedovoljene substance postale dostopnejše in dosegljive v profesionalnem športu. Odkrivanje tovrstne zlorabe in njihovo kaznovanje je prevzela Mednarodna teniška zveza (v nadaljevanju: ITF) v letu 1993.²¹ Doping zajema uživanje prepovedanih substanc, ki povečajo zmogljivost in izboljšajo nastop. Tako jemanje nedovoljenih substanc se dojema kot nešportno in neetično ter se zato kaznuje s kaznimi, ki se raztezajo vse od uradnega opozorila pa do prepovedi nastopanja,²² sorazmerno s težo in stopnjo kršitve. Zauživaje substanc je prepovedano v sprejetih pravilih, tako ITF kot WADE. WADA je med drugim zadolžena za odvzem urinskega ali/ in krvnega vzorca in njegovo analizo, vendar je zaradi globalizacije dopinga leta 2016 za pomoč²³ zaprosila tudi vse nacionalne vlade držav podpisnic Kodeksa ter njihove represivne sisteme.²⁴ WADA ne odloča v posameznem dopinškem primeru, ampak rezultate analize pošlje na panožno zvezo, ki je nato pristojna za odločanje v dopinškem primeru. V svetu tenisa je za tako odločanje pristojna Mednarodna

¹⁸ WADC (2021), člen 13.2.3.

¹⁹ Dvoršak, Koritnik, Angelovski, v: Bergant Rakočević, Šport in pravo (2020), str. 315.

²⁰ Lulić, Šport je ogledalo družbe (2016), str. 39 - 40.

²¹ International Tennis Federation, ITFTENNIS.com, URL: <https://antidoping.itftennis.com/antidoping/about-the-programme/history.aspx>.

²² Maksimalna doba prepovedi nastopanja je 4 leta, lahko pa tudi več, če gre za ponavljajoče se kršitve ali ko gre za najhujše primere. Vendar pa ima lahko tudi štiri letna doba učinke dosmrtno prepovedi, zaradi kratke kariere športnika.

²³ Za pomoč so zaprosili na podlagi Unescope konvencije o boju proti doping u v športu, ki je dostopna na: http://portal.unesco.org/en/ev.php-URL_ID=31037&URL_DO=DO_TOPIC&URL_SECTION=201.html.

²⁴ Dvoršak, Čist šport je realnost in ne utopija! (2016), str. 3.

teniška zveza, ki odloča na podlagi Teniškega anti-doping programa (*angl. Tennis Anti-Doping Programme*). ITF deluje v imenu Association of Tennis Professionals (v nadaljevanju: ATP) in Women's Tennis Association (v nadaljevanju: WTA).²⁵

4. Zloraba prepovedanih drog, substanc med moškimi igralci tenisa

Mats Wilander,²⁶ nekdanji vrhunski teniški igralec, je imel leta 1995 burno obdobje, saj so pri njem med Odprtim prvenstvom Francije našli sledi kokaina. Enake sledi so našli tudi pri Karlu Novačku, ki je s Švedom igral v dvojicah.²⁷ Ko je na dan prišla novica o rezultatih doping kontrole, sta oba sprva obtožbe zanikala in zatrjevala napako v samem testu. Po ponovni preučitvi rezultatov testa sta ugovore umaknila in priznala pozitivne rezultate testa, vendar sklicujoč na dejstvo, da nikakor ne ve, kako se je kokain znašel v njihovih telesih ter da sta ga zaužila nevede. ATP²⁸ ju je spoznal za kriva ter jima dosodil 3 mesece suspenza.²⁹

Odmevnejši primer s presenetljivim razpletom vključuje teniškega igralca Andrea Agassija. Gre za teniškega virtuoza, ki je na veliki teniški sceni v svoji bogati karieri osvojil vse mogoče lovorike, tudi zlato olimpijsko medaljo. Vendar pa so bili njegovi dosežki omadeževani, ko je bil leta 1997 na dopinškem testu pozitiven na metamfetamin.³⁰ Gre za rekreacijsko drogo, ki pomaga pri dvigu energije in boljši koncentraciji.³¹ V svojo obrambo je navedel, da je prepovedano substanco vzel po nesreči, ko je spil kozarec gazirane pijače, zmešane z drogo. ATP je obravnaval njegov primer, sprejel njegovo razlago in opravičilo ter tako zaključil zadevo. Ta zagovor pa se je kasneje izkazal za debelo laž, saj je priznal, da je preslepil protidopinško komisijo, da bi si rešil kariero. Čeprav gre za enega izmed prvih primerov,

²⁵ International Tennis Federation, ITFTENNIS.com, URL: <https://antidoping.itftennis.com/anti-doping/rules/tadp-overview.aspx>.

²⁶ Švedski tenisač, ki se je uvrstil v enajst finalov za Grand Slam. Ob koncu leta 1988 je bil vodilni na lestvici ATP, leta 1996 pa se je upokojil. Leta 2002 je bil sprejet v Mednarodni teniški hram slavnih.

²⁷ Roberts, ITF silent on cocaine allegations, URL: <https://www.irishtimes.com/sport/itf-silent-on-cocaine-allegations-1.26294>.

²⁸ Takrat na športni sceni še ni bila prisotna WADA.

²⁹ Spielmann, Tennis Officials Refuse Comment on Report of Cocaine Use by Wilander and Novaček, URL: <https://apnews.com/article/2b57c8a6514ff8893428bb3de55c80b8>.

³⁰ Addicott, Andre Agassi's Failed doping tests covered up by ATP, claims former rival, URL: <https://www.ubitenis.net/2020/02/andre-agassis-failed-doping-tests-covered-atp-claims-former-rival/>.

³¹ Moore, Tennis star Andre Agassi faced a low point in his career and used crystal meth, URL: <https://www.sportscasting.com/tennis-star-andre-agassi-faced-a-low-point-in-his-career-and-used-crystal-meth/>.

ki odpirajo problematiko dopinga v tenisa, pa njegovo razkritje toliko let kasneje samo dodatno dokazuje, da je tenis v resnici bil in je še vedno dovzeten za uporabo prepovedanih substanc.³²

Čeh Peter Korda³³ je naslednji, ki je poskrbel, da se je v tenisu zopet govorilo o uživanju prepovedanih substanc. Leta 1998, ko je bil na vrhuncu svoje kariere, je bil na dopinški kontroli na turnirju za Odprto prvenstvo Anglije pozitiven na nandrolon. Gre za anabolni steroid, katerega učinki naj bi bili lajšanje bolečine in obremenitev, ki jih povzročajo treningi, ter tudi hitrejše okrevanje po poškodbi.³⁴ Češka teniška organizacija mu je dosodila eno leto prepovedi nastopanja na Češkem. ITF pa je Kordo oprostila, saj se je le ta branil z nevednostjo, kako je ta prepovedana droga prišla v njegovo telo. Njegov zagovor je prepričal odbor, zato je zaradi izjemnih okoliščin dobil izredno nizko kazen, saj so mu le odvzeli točke na ATP lestvici in na prvenstvu osvojene denarne nagrade.³⁵ Kasneje, tudi zaradi pritiskov ostalih igralcev, je ITF spoznala svojo napako. V strahu, da ne bi odločitev v zadevi Korda pomenila precedensa in bi v prihodnje vsi dopinški prestopniki pobegnili kazni s sklicevanjem na nevednost, je ITF postala prva športna organizacija, ki se je pritožila glede odločitve lastnega telesa. Zadeva je prišla pred CAS, ki je v svoji odločitvi zapisal, da niso obstajale nobene izjemne okoliščine, ki bi opravičevale, da Korda ni suspendiran. Jasno so dali vedeti, da na igralcu leži dokazno breme, da dokaže, kako so prepovedane substance prišle v njegovo telo, in posledično Kordi prisodili enoletno prepoved nastopanja.³⁶ Glede dokaznega bremena se je opredelil tudi Dr. Kocijančič, ki je med drugim zapisal: Boj proti dopingju je - podobno kot boj proti mednarodnemu terorizmu - boj, ki globoko posega v dosedanje pojmovanje človekovih pravic. Pri dopingju se domneva obrnjeno dokazno breme. Športnik mora dokazovati, kako se je prepovedana substanca znašla v njegovem telesu, kar v mnogočem ogroža njegove pravic.

Tako kot Mats Wilander je bil zaradi kokaina začasno suspendiran tudi Richard Gasquet.³⁷ Francoz je bil testiran marca leta 2009 na turnirju v Miamiju. Po izpadu

³² Harris, Agassi avoids punishment after lying about drug use, URL: <https://www.independent.co.uk/sport/tennis/agassi-avoids-punishment-after-lying-about-drug-use-1810957.html>.

³³ Češki tenisač, nekdanja številka dve na moški teniški lestvici in zmagovalec enega posamičnega turnirja za Grand Slam.

³⁴ Toombs, Petr Korda's Steroid Scandal, URL: <http://www.tennis-ontheline.com/99/99korda.htm>.

³⁵ Sulayem, O' Connor, Hassan, Sport Management in the Middle East: A Case Study Analysis (2015), str. 88.

³⁶ James, Sports law (3rd Edition) (2017), str. 30.

³⁷ Francoski teniški igralec, katerega najvišja uvrstitev je 7. mesto na ATP lestvici, ki jo je dosegel leta 2007.

iz turnirja je obiskal enega izmed nočnih klubov, kjer naj bi nevede zaužil kokain in zato padel na dopinški kontroli. Najprej ga je ITF začasno suspendirala za 12 mesecev, kasneje pa je panel po pritožbi igralca to spremenil in mu zaradi majhne količine kokaina dodelil dvomesečno prepoved igranja. WADA in ITF sta se na to odločitev pritožila pred CAS, kjer sta zahtevali dvo letno prepoved igranja. Arbitražni panel je v zadevi *International Tennis Federation (ITF) v. Richard Gasquet & World Anti-Doping Agency (WADA) v. ITF & Richard Gasquet* njuni pritožbi zavrnil z utemeljitvijo, da Gasquet tega ni storil namerno oziroma iz malomarnosti, kot to narekuje Antidopinški program ITF. Količina kokaina, prisotna v telesu igralca, je bila prav tako zelo majhna in zaradi navedenega je CAS zaključil, da je bolj verjetno, da je kokain v telo prišel slučajno, saj je jasno, da Gasquet ni redni uživalec kokaina in je zato zadostil zahtevanemu dokaznemu standardu.

Leto 2013 je prav tako postreglo s kar dvema odmevnima primeroma zlorabe prepovedanih substanc. Marin Čilić je bil pozitiven na doping testu na ATP turnirju v Münchnu. Za rezultate doping testa je izvedel v Wimbeldonu, kjer se je že na ogrevanju odločil za predajo z utemeljitvijo, da ima poškodovano koleno. Kasneje se je izkazalo, da je bila predaja posledica pozitivnega doping testa, ki je pokazal prisotnost prepovedane substance.³⁸ Čilić je v svoj zagovor povedal, da je imel na turnirju probleme s pomanjkanjem glukoze v telesu in je zato v lekarni kupil preprat z dodatkom glukoze in šele kasneje ugotovil, da ta vsebuje tudi nekatera nedovoljena sredstva. ITF mu je dodelila 9 mesečno prepoved igranja. Čilić se je na odločitev pritožil in po pravni poti zahteval zmanjšanje kazni, ki jo je po njegovih besedah dobil zaradi nenamernega uživanja nedovoljenih sredstev. Zadevo je obravnaval CAS (*Marin Cilic v. International Tennis Federation*), ki je pritožbi delno ugodil. Potrdili so, da gre za kršitev protidopinških pravil, vendar pa so trajanje suspenza zmanjšali na dobo 4 mesecev, kar dopušča tudi Kodeks, če športnik dokaže, da prepovedane snovi ni zaužil namerno oziroma iz malomarnosti.³⁹ Prav tako je šlo v tem primeru za glukozo, produkt, ki ga kupuje vrsta ljudi in se ne oglašuje kot izdelek, ki bi izboljšal športno zmogljivost. Preverjali so tudi previdnostne ukrepe na strani Čilića in ugotovili, da čeprav je prišlo do kršitve, je ravnal previdno.⁴⁰ Tudi v preteklosti se je izkazal za poštenega športnika, njegovo pričanje pred CAS je bilo popolno in natančno. Panel je zato zaključil, da je stopnja krivde nižja kot tista, ki jo je ugotovila teniška zveza in je sankcijo omilil. To pa je bil že

³⁸ Čilić je bil pozitiven na nikethamide.

³⁹ Dvoršak, Koritnik, Angelovski, v: Bergant Rakočević, Šport in pravo (2020), str. 316.

⁴⁰ Glukozo je kupila njegova mati v lekarni, igralec je prebral navodila in priloženo dokumentacijo, zaužil je le majhno količino tablet in prenehal z jemanjem par dni pred začetkom turnirja v Münchnu.

tretji primer v obdobju 2 let, v katerem je CAS zmanjšal dolžino kazni, ki je bila dodeljena teniškim igralcem.

Srbski teniški igralec Viktor Troicki je bil leta 2013 prav tako kaznovan zaradi neuspešnega dopinškega testa po tekmi v Monte Carlu. Protidopinška komisija je po tekmi zahtevala vzorec krvi in urina, Troicki pa je dostavil le vzorec urina in zavrnil krvni test. Ne samo uporaba prepovedanih substanc, ampak tudi izogibanje kontroli dopinga je lahko podana kršitev protidopinških pravil in lahko prav tako govorimo o dopingu.⁴¹ Kasneje je v svoj bran dejal, da se je po tekmi počutil zelo slabo, zato mu je zdravnik odsvetoval odvzem krvi, ki bi stanje samo še poslabšalo. ITF mu je naložila 18-mesečno prepoved nastopanja na vseh tekmovanjih.⁴² Vendar pa se je Troicki na kazen ITF pritožil in svojo nedolžnost dokazoval pred CAS. CAS je v zadevi *Viktor Troicki v. International Tennis Federation*, odločitev ITF deloma spremenil in je pritožbi delno ugodil. V svoji odločitvi so zapisali, da je Troicki zagrešil manjši dopinški prekršek, in se odločili za znižanje kazni na 12 mesecev, vendar Troicki tudi te odločitve razsodišča nikakor ni mogel sprejeti. Dejaj je, da je imel zaupanje v njih, vendar so mu s to odločitvijo ukradli sanje, za katere je treniral vse življenje. Usmeril je puščice proti CAS in dejal, da niso imeli poguma, da bi se zoperstavili ITF. Vendar pa se bodo oni naslednji dan vrnil na delo, mogoče z nekaj slabe vesti, medtem ko se on ne bo in ne ve, kaj ga čaka v prihodnosti.⁴³ V bran mu je stopil tudi Novak Djoković, ki je dejal, da bi WADA igralcem morala jasno povedati, kakšna pravila veljajo in kakšne sankcije jih čakajo, če ne uspejo priskrbeti krvnega testa.⁴⁴

5. Uporaba prepovedanih substanc med »tenisačicami«

Tudi v ženskem tenisu prisotnost nedovoljenih substanc ni novost. Eno najbolj zanimivih karier je gotovo spisala Martina Hingis. Slovakinja s švicarskim potnim listom je osvojila pet turnirjev za Grand Slam. Njena kariera pa se je neslavno končala leta 2007, ko je padla na dopinškem testu v Wimbeldonu, saj je test pokazal prisotnost kokaina. Zatrjevala je, da je nedolžna ter da droge ni nikoli zaužila.

⁴¹ Dvoršak, Koritnik, Angelovski, v: Bergant Rakočević, ŠPORT IN PRAVO (2020), str. 286.

⁴² Viktor Troicki's Suspension Reduced to one year by the Court of Arbitration for Sport, URL: <https://www.lawinsport.com/topics/item/viktor-troicki-s-suspension-reduced-to-one-year-by-the-court-of-arbitration-for-sport-cas>.

⁴³ Herman, Troicki says his dream is over after CAS ruling, URL: <https://www.reuters.com/article/us-tennis-doping-troicki/troicki-says-his-dream-is-over-after-cas-ruling-idUSBRE9A40Y-D20131105?edition-redirect=uk>.

⁴⁴ Mitchell, Novak Djokovic slams anti-doping policy after Viktor Troicki ban, URL: <https://www.theguardian.com/sport/2013/nov/06/novak-djokovic-anti-doping-viktor-troicki>.

la. Njeno sklicevanje na nevednost in pomanjkanje krivde ni bilo utemeljeno, saj krivda sploh ni element presoje, zato ITF ni sprejela ugovora ter jo je kaznovala z dvoletno prepovedjo nastopanja.⁴⁵

Za odmevnejši primer dopinga v tenisu v zadnjih letih pa je poskrbela Maria Šarapova. Ruska zvezdnica je bila namreč junija 2016 s strani ITF suspendirana za 2 leti, saj je prejela pozitiven rezultat na protidopinškemu testu med Odprtim prvenstvom Avstralije. Razlog je bil jemanje zdravila meldonij, ki ga je sicer jemala že zadnjih 10 let zaradi diagnosticirane bolezni, nizke ravni magnezija in dejstva, da imajo v družini diabetes. WADA pa je meldonij na seznam prepovedanih živil uvrstila šele leta 2016 in očitno je ruska športnica ter njena spremljevalna ekipa to spregledala.⁴⁶ Šarapova se je na odločitev ITF pritožila pred CAS z utemeljitvijo, da ni namerno kršila protidopinškega pravila. V svojo obrambo je zatrjevala, da naj se kazen zmanjša, ker na njeni strani ni prisoten znaten naklep oziroma malomarnost, prav tako pa naj se upošteva načelo proporcionalnosti.⁴⁷ Razsodišče je v zadevi *Maria Sharapova v. International Tennis Federation* ugotovilo, da se ne strinja s številnimi sklepi ITF in je njeni pritožbi delno ugodilo. CAS je presodil, da Šarapova ni imela namena goljufati, storila pa je napako in prekršila pravila. Na podlagi ugotovljenega so ji kazen zmanjšali na 15 mesecev. CAS je v svoji odločitvi prav tako poudarilo, da v tem primeru tudi ITF in WADA nista dosledno opravljali svoje naloge glede opozarjanja igralcev, da se je bil meldonij z januarjem 2016 uvrščen na črni seznam.⁴⁸

6. Zaključek

Zgoraj navedeni primeri predstavljajo le nekaj odmevnih primerov zlorabe dopinga v tenisu in lahko je priti do zaključka, da je doping tudi v tenisu bil in je tudi danes

⁴⁵ Independent Anti-Doping Tribunal, Decision in the Case of Ms Martina Hingis, URL: [https://www.doping.nl/media/kb/1004/ITF%202008%20Martina%20Hingis%20\(OS\).pdf](https://www.doping.nl/media/kb/1004/ITF%202008%20Martina%20Hingis%20(OS).pdf).

⁴⁶ Morgan, Maria Sharapova wins CAS appeal, URL: <https://www.morgansl.com/en/latest/maria-sharapova-wins-cas-appeal>.

⁴⁷ Rudkin, A Review of The CAS Panel's Decision To Reduce Sharapova's Doping Ban, URL: <https://www.lawinsport.com/topics/item/was-cas-right-to-reduce-sharapova-s-doping-ban-a-review-of-sharapova-v-itf>.

⁴⁸ CAS stated: »... no specific warning had been issued by the relevant organizations (WADA, ITF or WTA) as to the change in the status of Meldonium (the ingredient of Mildronate). In that respect, the Panel notes that anti-doping organizations should have to take reasonable steps to provide notice to athletes of significant changes to the Prohibited List, such as the addition of a substance, including its brand names.«

še kako prisoten. ITF in WADA se trudita, da bi doping učinkovito zamejili na najmanjšo možno raven, vendar si ne smemo zatiskati oči pred dejstvom, da je danes doping v profesionalnem športu že nekaj vsakdanjega. Pravni okvir in regulacija, ki ga dajeta ITF-ja in WADE, je podlaga za odločanje o domnevnih doping kršitvah, nad katerim pa bedi tudi CAS. Vendar Mednarodno športno arbitražno razsodišče v veliki večini primerov omili prej dosojeno kazen športniku, kar nakazuje tudi na to, da se standardi ravnanj pristojnih organizacij še oblikujejo in razvijajo. Bolj kot sama pravna regulacija in odločanje o zlorabi prepovedanih drog pa strah vzbuja to, da se problem pojavi že prej, in sicer pri samem odkrivanju uporabe nedovoljenih živil. Kot je dejal trener⁴⁹ ene izmed teniških igralk: »*Doping v tenisu je in vse dopinške kontrole v tenisu so zaman, saj imajo igralci poleg sebe izurjene zdravnike, ki jim pomagajo marsikaj prikriti.*«⁵⁰ Tovrstno ravnanje oziroma prisotnost zdravnikov pa odpira še dodatno dimenzijo problematike dopinga v tenisu ter tudi v športu na splošno.

SEZNAM LITERATURE

Addicott, Adam: Andre Agassi's Failed doping tests covered up by ATP, claims former rival, Ubitennis, URL: <https://www.ubitenis.net/2020/02/andre-agassis-failed-doping-tests-covered-atp-claims-former-rival/> (6. april 2021).

Bergant Rakočević, Vesna: Šport in pravo, Inštitut za lokalno samoupravo Maribor, Ljubljana 2020.

Bergant Rakočević, Vesna: Šport in pravo: WADA - Še en poskus v boju proti doping v športu, v: Pravna Praksa, 21 (2002), str. 34-35.

Dvoršak, Janko: Čist šport je realnost in ne utopija!, v: Pravna praksa, 35 (2016), str. 3.

Gatto, Luigi: Djokovic's fitness trainer tells interesting thing about Rafael Nadal and drug tests, URL: https://www.tennisworldusa.org/tennis/news/Rafael_Nadal/81106/djokovic-s-fitness-trainer-tells-interesting-thing-about-rafael-nadal-and-drug-tests/ (6. april 2021).

Harris, Nick: Aggasi avoids punishment after lying about drug use, Independent, URL:

⁴⁹ Sergio Giorgi, oče in trener italijanske teniške igralk Camile Giorgi, ki trenutno zaseda 86. mesto na WTA lestvici.

⁵⁰ Pasquarielo, Giorgi Shocks: 'There is Doping in Tennis', URL: https://www.tennisworldusa.org/tennis/news/Tennis_Stories/22334/sergio-giorgi-shocks-there-is-doping-in-tennis-/.

<https://www.independent.co.uk/sport/tennis/agassi-avoids-punishment-after-lying-about-drug-use-1810957.html> (6. april 2021).

Herman, Martyn: Troicki says his dream is over after CAS ruling, Reuters, URL: <https://www.reuters.com/article/us-tennis-doping-troicki/troicki-says-his-dream-is-over-after-cas-ruling-idUSBRE9A40YD20131105?edition-redirect=uk> (6. april 2021).

International Tennis Federation, URL: <https://antidoping.itftennis.com/antidoping/about-the-programme/history.aspx> (6. april 2021).

James, Mark: Sports Law (3rd Edition), Red Globe Press, London 2017.

LawInSport: Viktor Troicki's Suspension Reduced to one year by the Court of Arbitration for Sport, URL: <https://www.lawinsport.com/topics/item/viktor-troicki-s-suspension-reduced-to-one-year-by-the-court-of-arbitration-for-sport-cas> (6. april 2021).

Lulić, Anita: Šport je ogledalo družbe, v: Pravna praksa, 35 (2016), 16-17, str. 39-40.

Mitchell, Kevin: Novak Djokovic slams anti-doping policy after Viktor Troicki ban, The Guardian, URL: <https://www.theguardian.com/sport/2013/nov/06/novak-djokovic-anti-doping-viktor-troicki> (6. april 2021).

Moore, Kevin: Tennis star Andre Agassi faced a low point in his career and used crystal meth, Sportscasting, URL: <https://www.sportscasting.com/tennis-star-andre-agassi-faced-a-low-point-in-his-career-and-used-crystal-meth/> (6. april 2021).

Morgan, Mike: Maria Sharapova wins CAS appeal, Sports Law, URL: <https://www.morgansl.com/en/latest/maria-sharapova-wins-cas-appeal> (6. april 2021).

Pasquariello, Ivan: Sergio Giorgi Shocks: 'There is Doping in Tennis', Tennis World, URL: https://www.tennisworldusa.org/tennis/news/Tennis_Stories/22334/sergio-giorgi-shocks-there-is-doping-in-tennis/ (6. april 2021).

Roberts, John: ITF silent on cocaine allegations, The Irish Times, URL: <https://www.irishtimes.com/sport/itf-silent-on-cocaine-allegations-1.26294> (6. april 2021).

Rudkin, Tom: A Review of The CAS Panel's Decision To Reduce Sharapova's Doping Ban, LawInSport, URL: <https://www.lawinsport.com/topics/item/was-cas-right-to-reduce-sharapova-s-doping-ban-a-review-of-sharapova-v-itf> (6. april 2021).

Spielmann, Peter James: Tennis Officials Refuse Comment on Report of Cocaine Use by Wilander and Novacek, AP News, URL: <https://apnews.com/article/2b-57c8a6514ff8893428bb3de55c80b8> (6. april 2021).

Sulayem, Mohammed Ben; O'Connor, Sean; Hassan, David: Sport Management in the Middle East: A Case Study Analysis (1st Edition), Routledge, Anglija 2013.

Teršek, Andraž: Pravo etika in šport: Šport ni slab ali dober, taki smo ljudje, v: Pravna praksa, 35 (2016), 38, str. 29-31.

Toombs, Ed: Petr Korda's Steroidi Scandal, URL: <http://www.tennis-ontheline.com/99/99korda.htm> (6. april 2021).

Tomažin-Bolcar, Blaž: Izleti v etiko filozofijo in fiziologijo športa, v: Pravna praksa 40 (2021), 8, str. 30-31.

INTERVJU Z USTANOVITELJEMA
KLINIKE
»PRAVO V ŠPORTU«

prof. dr. Saša Zagorc in odv. Matej Brajnik

spraševal Andrej Kušar

1. Pravna klinika je bila prvič izvedena v študijskem letu 2011/12, torej pred kar 10. leti. Toda, v času vajinega študija, jasno še ni obstajala (dokler je nista ustanovila). Ste jo v času svojega študija pogrešali, kako, če sploh, ste takrat povezovali pravo in šport? S čim se ukvarjate danes, v svojem službenem življenju povezujete pravo in šport?

prof. dr. Saša Zagorc (v nadaljevanju: **prof. dr. Zagorc**): Ko sem jaz študiral klinik sploh še nismo poznali. Prva klinika, pravna svetovalnica za begunce in tujce letos praznuje 20 let. Z njo smo prvič prevzeli ameriški način usposabljanja študentov v obliki klinik, ki je netipičen za kontinentalno okolje. Kasneje sem po spletu naključij prevzel to kliniko, ki je že imela tradicijo in se je že vključevala v mednarodno okolje in z njo tudi rasel, nisem pa bil njen ustanovitelj. V času, ki je sledil, sem imel z njo veliko dela in na samo idejo klinike Pravo in šport sploh nisem pomislil in verjetno, četudi bi pomislil na njo, je ne bi prevzel.

odv. Matej Brajnik (v nadaljevanju: **odv. Brajnik**): Kot študent sem na podlagi dejstva, da je profesor tekom predavanj in vaj pri predmetu Ustavno pravo večkrat svoja predavanja popestril s sklicevanjem na šport ugotovil, da je profesor Zagorc pravi sogovornik in prišel na idejo ter se vprašal, ali pravo in šport sploh gresta skupaj, ali fakulteta študentom sploh lahko ponudi kaj na tem področju. Sam sem namreč rad spremljal šport, veliko časa sem porabil s spremljanjem športa, morda tudi zato, ker izhajam iz obalnega področja, kjer smo v italijanskih časopisih pogosto prebrali še kaj več kot le rezultate tekem in tako ugotovil, da je mogoče povezovati tako finance in šport kot pravo in šport. Ne spomnim se, ali je bilo to isto leto, ko se je klinika začela, ampak mislim, da sva se še leto pred tem s profesorjem skupaj usedla in pogovarjala ter združila mojo idejo in uveljavljen koncept klinik, ki ga je profesor poznal iz svojega prejšnjega dela.

prof. dr. Zagorc: Na doktorski stopnji je sicer že obstajal predmet Pravo in šport, toda žal ga redko kdo vpiše. Matej, s katerim sva se poznala že od prej iz drugih oblik sodelovanja, je prišel k meni v pisarno in rekel preprosto, da ima idejo. Razvidno je bilo, da ima tudi motiv in iskreno željo, da poskusiva s tem. Ker sva načrtovala pričetek klinike šele z naslednjim študijskim letom, sva imela dovolj časa za osmislitev koncepta. Vsebinski vidik sva pilila skupaj, strukturo in organizacijo pa sva povzela po obstoječi kliniki, kar so kasneje storile tudi druge pravne klinike. Torej najprej seminarski del, potem izbira študentov in na koncu še praksa pri mentorskih organizacijah. Morala pa sva na začetku tudi ugotoviti, kdo bi bili pravi sogovorniki, kdo bi lahko bil predavatelj, katere prakse bi lahko dobila in tako na-

prej. Sva pa bila na začetku pri tem zelo previdna.

odv. Brajnik: Kolikor čas in situacija dopušča, si pustim možnosti odprte, da tudi v poklicnem življenju povezujem pravo in šport, najverjetneje pa je tudi že tekom klinike udeležencem jasno, da je zadeva v Sloveniji še v fazi razvoja. Kljub vsemu se tudi navedeno področje v zadnjem obdobju razvija in se predvsem zaradi profesionalizacije športa, ki počasi in vztrajno postaja samostojna gospodarska panoga, tudi v smislu pravne regulacije tega področja. Lahko bi rekel, da se občasno v okviru odvetništva seznanim s kakšnim primerom, ne gre pa za vsakodnevno ukvarjanje s tem področjem.

2. Vi ste še vedno mentor klinike, sodelujete pa tudi v drugih športnih organizacijah, kajne profesor?

prof. dr. Zagorc: Ja, res je, in enako velja tudi za Mateja. To je tudi eden od načinov ukvarjanja s športom, ne tisti individualno tekmovalni ali rekreativni, ampak preko društvene, organizacijske oziroma regulatorne vloge znotraj športnih organizacij. Oba z Matejem sva izrazito vpeta v NZS, sam imam tudi izkušnje s sodelovanjem s telesi UEFA, in to že daljše obdobje, še preden smo začeli s kliniko. Sodelovati v komisijah NZS sem začel že pred 15 leti. Večina veljavnih notranjih aktov NZS je nastala z mojo pomočjo.

3. Je morda Matej tudi zato vedel, da ste pravi sogovornik za ustanovitev te klinike?

prof. dr. Zagorc: Ja, morda, pa verjetno tudi zaradi kakšnih šal, anekdot v okviru tedanjih vaj pri ustavnem pravu, ki so se na vsake toliko navezale na kakšne športne primere.

4. Poznamo vaju kot ustanovitelja pravne klinike, oba sta tudi obiskovala pravno fakulteto, zanima pa me kaj je bilo prej; ljubezen do prava ali ljubezen do športa? In če že govorimo o povezovanju prava in športa, sta se vidva v vajinem življenju kdaj profesionalno ukvarjala s športom, tekmovala morda v kakšnih mladinskih ekipah?

odv. Brajnik: Vsekakor ljubezen do športa. Težko je neposredne vzporednice podati med tema dvema smerema. S športom živimo od samega otroštva, saj smo z njim rasli in si krajšali čas, pravo pa je vsaj pri meni postalo aktualno šele z vpisom

na pravno fakulteto.

prof. dr. Zagorc: Tudi pri meni je bila ljubezen do športa prej, izrazito zgodaj. Šport imam v genih, moji starši so trenirali šport. Ogromno sem treniral šport v osnovni šoli, kasneje pa ne, glavni zame pa je definitivno nogomet.

Kaj pa vi Matej, ste trenirali kakšen šport v svoji mladosti?

odv. Brajnik: Profesionalno ne, sem pa se v osnovni šoli preizkusil tako v košarki kot nogometu.

5. Kot smo omenili, je prva pravna klinika Pravo v športu potekala pred 10. leti. Kako se je pravzaprav vse skupaj začelo, kako ste prišli na to zamisel za kliniko, ki bi povezovala ti dve tematiki (ja navdih/zgled prišel iz tujine ali sta sama oblikovala to idejo)? Zakaj pa ste se odločili pristopit prav k profesorju Zagorcju?

odv. Brajnik: Navezal bi se na moj prejšnji odgovor. Spomnim se, da sva izhajala iz profesorjevih izkušenj in sem bolj vpiljal njegove izkušnje. Ideja je bila izvedeti, ali je mogoče dve področji, ki človeka zanimata, povezati in ugotoviti, kakšno je stanje športa iz pravnega vidika v Sloveniji, npr. vprašanje veljavnega prava v razmerju med NZS, klubi in evropsko nogometno zvezo. Skratka vprašanja, ki si jih navijač oziroma udeleženec športnih prireditev praviloma ne zastavlja. Menim, da je dobrodošlo tudi izvedeti, na kakšen način so organizirani klubi pri nas, kaj sploh so zveze, kako to poteka v drugih državah in tako naprej. Z drugimi besedami, bila je predvsem želja po raziskovanju vprašanj, ki si jih načeloma med 90 minutami spremljanja nogometne tekme ne zastavimo.

Profesor, kakšen pa je bil vaš prvi odziv, ko ste slišali za to idejo o ustanovitvi pravne klinike Pravo v športu? Od kje je sploh prišlo to ime?

prof. dr. Zagorc: Po vsebini mi je bila ideja odlična, prav čutil sem, da gre za idejo, ki zapolni nek prazen prostor. Bilo pa je tudi kar nekaj skepse, ali smo to sploh sposobni narediti, ali se bo obdržalo, zato sem v začetku k zadevi pristopal malo rezervirano. Zelo je bilo pomembno, da sem imel zaupanje v Mateja, saj je sodeloval tudi v zmagovalni ekipi na moot court tekmovanju in skozi takšne procese spoznaš osebo in ugotoviš iz kakšnega testa je in Matej je bil iz pravega. Vedel sem, da ima vztrajnost in študentsko zagnanost, da se bo lotil tega in zadevo speljal do konca.

6. Ko sta oblikovala sistem oziroma načrt kako bo pravna klinika potekala, sta imela ob tem zastavljene kakšne cilje, kaj pravzaprav Pravo v športu kot pravna klinika želi doseči oziroma postati in ali se vam zdi da so danes ti cilji ali kateri izmed njih doseženi?

prof. dr. Zagorc: Po Trubarjevo, stati inu obstati. Pot za razvoj klinike sem sam videl podobno kot pot evropske integracije: postopno in organsko, ne hiteti, naredimo to, kar smo zmožni, izkoristimo, kar je na voljo, dobiti podporo tistih, ki so ideji naklonjeni, in ne hiteti z nekakšnimi grandioznimi idejami, ki jih ne moremo uresničiti. Predvsem nisva želela biti razočarana na začetku. Če primerjam obseg klinike takrat in danes, je bila takrat klinika mnogo mnogo bolj elementarna, manjši seminarski del in veliko manj praks. Sedaj pa vemo, da klinika sodeluje tudi z mednarodnimi predavatelji, zelo znane osebe smo uspeli privabiti, razširili smo bazo predavateljev, ogromno nekih dodatkov je, vse je na zelo višjem nivoju.

7. Danes je Pravo v športu akreditirana pravna klinika na Pravni fakulteti v Ljubljani, kar je velik dosežek in znak kako uspešna je. Kako pa je bilo prvo leto, kakšni so bili odzivi na fakulteti, s strani drugih profesorjev, študentov, predavateljev? Vam je kaj še posebej ostalo v spominu kar se tiče tiste prve izvedbe klinike?

odv. Brajnik: V spominu imam predvsem koordinacijo s samo fakulteto, kako sploh do prostorov, na kakšen način bomo to izvedli, koliko študentom bomo omogočili pristop na kliniko, kako bomo zadevo zastavili, da ne bomo 3. dan klinike ostali brez slušateljev. Spomnim se tudi dogovarjanja za grafično podobo, na kakšen način se klinika oglašuje ipd. Vsebinsko koga povabiti, katere teme bodo predavane, s pomočjo spleta ugotoviti, ali se je v Sloveniji mogoče s kom o tej temi pogovoriti in v končni fazi preko baze diplomantov najti koga, ki je kaj na to temo že spisal. Mislim, da je prvo leto profesor Podobnik prišel z njegovim out-of-the-box načinom razmišljanja in vse šokiral v zvezi z vprašanjem dopinga in tezo, da naj se vsem pusti, da se dopingirajo, tako kot se umetnikom pusti, da počnejo, kar želijo, na koncu koncev naj gledalca zanima samo nastop ter zadovoljstvo ob odhodu iz prireditve. Seveda je šlo za čisto provokacijo, ampak po drugi strani pa vzbudi v slušatelju slo po tehtnem premisleku.

prof. dr. Zagorc: Se strinjam z Matejem. Kar je bilo zelo dobro, je bilo da na začetku niso predavali samo uveljavljeni strokovnjaki, ampak smo dali možnosti tudi študentom in svežim diplomantom, ki so diplomirali iz tem, ki so se dotikale prava

in športa. Vem, da je že prvo leto predaval Rožle Prezelj, pa Žiga Frass in Petra Kladnik, ki so točno iz te skupine. Sam se svojega prvega predavanja kaj veliko ne spomnim, mislim, da je osnovna zgradba mojega predavanja ostala enaka, seveda pa je sedaj veliko bolj poglobljeno, celovito. Osnovnega koncepta predavanja pa nisem spreminjal.

8. Pravna klinika se zadnja leta vedno (uradno) otvori z uvodnim predavanjem dr. Marka Ilešiča, sodnika na Sodišču EU. Kako pa se je otvorila prva pravna klinika in zakaj ste se odločili tako? (Urša pravi, da je prvo leto ni začel dr. Ilešič, v primeru da jo je pa je vprašanje: Zakaj ste se odločili, da želite, da je avtor uvodnega poglavja zgodbe pravne klinike prav on? Se kaj spomnite kakšen je bil njegov odziv na vaše povabilo?)

prof. dr. Zagorc: Doktor Ilešič oziroma Profa, kot ga marsikdo v nogometnem miljeju kliče, v prvem letu ni sodeloval, predavatelji so bili drugi in šele naslednje leto smo vzpostavili sodelovanje z njim. V prvem letu si z Matejem sploh nisva drznila pomisliti na to, verjetno pa sem ga srečal na kakšnem dogodku NZS in ga vprašal, ali bi bil pripravljen predavati kot uvodničar in je bil takoj za. Za to sem mu zelo hvaležen.

9. Na pravni kliniki se je v vseh teh letih zvrstilo kar nekaj predavateljev, tako iz vrst profesorjev naše fakultete, odvetnikov, članov športnih organizacij, sodnikov kot nekdanjih študentov pravne fakultete in tudi tujih predavateljev. Vam je kateri od teh še posebej ostal v spominu in zakaj?

odv. Brajnik: Težko govorim o posameznikih, ker dokler sem jaz še študiral in sodeloval pri kliniki zadeve še nismo dvignili do mednarodnega elementa, tako kot sedaj preko družbenih omrežij vidim, kdo vse sodeluje, kakšno spoštovanje klinika uživa in na kakšen način se zadeva razvija. Kdorkoli je bil takrat z nami pripravljen deliti svoje izkušnje in znanje, je bilo tako zame kot za ostale udeležence res nekaj posebnega. Ne bi želel delati razlik in izpostavljati posameznih predavateljev, saj je vsak izmed njih dodal kamenček v celotni mozaik razvoja klinike, se pa kot res dobrega predavanja spomnim dr. Janeza Kocijančiča, ko je kot takratni predsednik Olimpijskega komiteja Slovenije (OKS) in kot podpredsednik mednarodne smučarske zveze sodeloval na kliniki in z dolgoletnimi izkušnjami ter svojo prezenco mene osebno navdušil. Takrat sem to štel tudi kot potrditev, da gremo v neko pravo smer. Vsekakor pa ne smemo spregledati tudi drugih predavateljev.

prof. dr. Zagorc: Na kliniki je očitno, da smo zelo eklektični glede podajanja snovi.

Po eni strani imamo zelo strogo pravno obarvane teme, kjer se izrazito poskuša poglobiti razumevanje, kako nek pravni institut razumeti in kako deluje v praksi. Predstavimo tudi teme, ki so zelo pomensko odprte, ki skušajo umestiti pravo v širši družbeni kontekst, kot tudi predavanja, ki so osnovana izrazito na osebnih izkušnjah, imeli smo tudi študije primerov. Študente soočimo tudi z zelo teoretskimi koncepti, npr. s avtonomijo športa. Če pogledamo to desetletje, je poudarek na aktualnosti tem in celoviti obravnavi športno-pravnih področij. Menim, da nam je kar uspelo.

10. V 10. letih predavanj v okviru pravne klinike se je na seznamu dosedanjih predavateljev pojavilo tudi kar nekaj imen iz tujine. Se vam zdi, da je to še dodaten znak oziroma potrditev, da je klinika uspešna, ker so tudi strokovnjaki iz tujine pripravljeni sodelovati z njo?

prof. dr. Zagorc: Tudi to, da lahko privabiš tuje profesorje in strokovnjake iz prakse, je potrditev dobrega dela. Slovensko okolje ne more samo zagotoviti toliko ekspertnega znanja v vseh vidikih, tako da je sodelovanje tujine zelo dobrodošlo, celo nujno.

odv. Brajnik: Meni so to zdi res lepa potrditev za organizatorje, za fakulteto in v končni fazi tudi za vse, ki lahko prisostvujejo. S tem si vsi širimo obzorja. Kot je rekel profesor, že z vidika neke pravne dogmatike se mora slovenski pravnik ozirati čez meje in od tam črpati informacije in znanje. Vpetost tujih strokovnjakov je dober smerokaz za nadaljnji razvoj in dvig organizacijsko-športne kulture, ki je neposredno povezana s pravom.

11. Ko smo že pri mednarodnih temah, nam lahko zaupate kateri je vaš priljubljeni klub ali tekmovalec v športu, ki ga najbolj spremljate?

odv. Brajnik: Kljub temu da je klub v bližnji preteklosti doživel vzpone in padce, je to torinski Juventus. Vsekakor pa z dušo in srcem pesti držim za vse slovenske športnike, tako na klubski kot reprezentančni ravni, in z veseljem si tekme slovenskih ekip ogledam tudi v živo.

prof. dr. Zagorc: To vsi vemo, Matej je za Juve in marsikatero pikro je slišal na ta račun, je pa lahko ponosen, vsekakor je to eden od evropskih velikanov... Kar se mene tiče; ogromno športov spremljam, se navdušujem nad marsikaterim slovenskim športnikom/športnico. Na starih forumih študentov je bilo dolgo časa vprašan-

je: »Za koga profesor Zagorc navija?«, kot da je to vprašanje za izpit, tako resno se je o tem razpravljalo. Moj prvi klub je bil Hajduk iz Splita in na nek način je še vedno. V Sloveniji in sicer nimam izrazite preference, težko se navežem na nek klub. Lahko pa razkrijem, da dokler bo vsaj še eden od trojice izjemnih virtuozov Xavi-Iniesta-Messi aktiven v »več kot klubu«, se mi bo ta zdel zanimiv za spremljanje. Vselej pa mi je veselje navijati za dober športni rezultat in za tiste športnike in športnice, pri katerih vidiš delo, znoj, navdušenje in včasih tudi razočaranje; takrat veš, da je bilo vredno spremljati športni dogodek.

12. Študenti se v okviru pravne klinike najprej udeležijo teoretičnega dela (predavanj), potem pa morajo za uspešno opravljeno kliniko tudi opravljati praktično delo pri mentorskih organizacijah. Morda veste, kakšen je bil odziv organizacij na delo študentov, jih rade sprejmejo nazaj, so zadovoljni z njihovim delom?

odv. Brajnik: Očitno je, da še vedno z veseljem sodelujejo z nami oziroma kliniko. Širši nabor organizacij, ki so pripravljene študenta sprejeti, ga uvesti v delo, sam zase govori, da naši študentje najverjetneje izpolnijo pričakovanja. Spomnim se, da sva prvo leto vzpostavila sodelovanje le z Nogometno zvezo Slovenije in OKS. Oba sta še vedno zraven in to 10-letno sodelovanje potrjuje, da ni šlo za muho enodnevnicu tudi v tem smislu.

prof. dr. Zagorc: Drži. Verjetno pa obstaja razlika med velikimi športnimi zvezami, ki so veliko bolj jasno organizirane, in drugimi, manjšimi. Namreč, prve lahko ponudijo pravo mentorstvo v smislu, da že imajo vzpostavljeno metodo/način dela s študenti. Manjše športne organizacije pa imajo poudarjeno potrebo po pravni podpori, zaradi česar pa je študent lahko celo na boljšem, saj mora biti veliko bolj samoiniciativen, kreativen in mora začutiti, kaj v tej manjši športni organizaciji manjka in kako lahko te vrzeli zapolni. Te organizacije nimajo svojih pravnih služb in je tako kakršnakoli podpora v smislu urejanja notranjih aktov, disciplinskih zadev in postopkov, kot tudi izboljšanja notranje organizacijske strukture zelo dobrodošla. Težko bi namreč našli nekoga, ki bi to delal prostovoljno in z velikim zagonom kot študent prava. Kar se tiče mentorskih organizacij, stik z marsikatero smo vzpostavili s pomočjo študentov, ki so bili na kliniki. Te stike so imeli iz vrste razlogov, na primer ker so ta šport trenirali in so imeli na zvezi že kakšen kontakt ali pa so imeli kakšne druge povezave. Tako vidimo, da je navkljub že ustaljeni strukturi proaktivnost študentov pri izvedbi klinike še kako pomembna.

odv. Brajnik: Ravno slednje kaže na to, da smo udeleženci dejansko soustvarjalci oziroma pomemben del pri tem, da se projekt vsesplošno razvija. Na podlagi zanesenjaštva in že vzpostavljenih stikov priti v kontakt s partnerji in nato sodelovanje še skupaj izboljšati in okrepiti.

13. Sam imam posebej lepe spomine na opravljanje prakse v okviru te klinike. Je bila že od samega začetka ideja, da se v okviru klinike Pravo v športu opravljajo prakse pri mentorskih organizacijah in kako je bilo z zagotavljanjem praks prvo leto?

odv. Brajnik: Mislim, da so bila le 3 ali 4 mesta.

prof. dr. Zagorc: Tudi jaz imam v spominu nekaj takega. To je iz današnjih standardov nepredstavljivo, saj je bilo že v prvem letu vpisanih 22 študentov in študentk. Torej vsak sedmi študent je imel potencialno možnost pridobiti prakso. Danes, ko imamo okrog 15 praks, je študent lahko skorajda prepričan, da bo šel na prakso. Torej, z vztrajnostjo in podporo študentov smo ta manko očitno odpravili.

14. Klinika je gotovo zelo zanimiva in privlačna za slušatelje, in šport je področje, ki se vedno bolj prepleta tudi s pravom, to lahko vidimo tudi iz dejstva nastanka vse več organizacij ki združujejo ti dve področji (CAS, različne nacionalne ustanove, arbitraža pri NZS). Se vam zdi, da se zato povečujejo tudi možnosti za zaposlitev, kjer je koristno znanje, ki ga študenti pridobijo na kliniki?

prof. dr. Zagorc: Matej je že povedal, da je pričakovanje, da bi nekdo živel izključno od poznavanja športnega prava v Sloveniji nerealno in verjetno se vsak študent tega zaveda. Vendarle pa smo v tem času uspeli vzpostaviti večjo skupino posameznikov, ki so vključeni v športne organizacije na takšen ali drugačen način. Delovati v športu v okviru priložnostne aktivnosti, občasnega pogodbenega sodelovanja ali delne zaposlitve je torej možno. Seveda obstajajo tudi v Sloveniji določena delovna mesta, ki jih žal ni veliko in so izrazito povezana s športnim pravom, na primer v večjih športnih organizacijah, varuh športnikovih pravic, pri sindikatu športnikov, itd. Vredno je poudariti, da nimamo manka strokovnjakov, ki bi to bili sposobni ta dela opravljati. V teh 10 letih je kliniko uspešno zaključilo okoli 250 posameznikov, praks je bilo nekoliko manj, verjetno nekje med 120 do 140, zlasti študenti z izkušnjo prakse so veliko pridobili. Seveda pa bi si utopično želel, da bi imeli po vzoru iz tujine specializirane odvetniške pisarne, ki bi se ukvar-

jale s športnim pravom.

odv. Brajnik: Ja, v celoti se strinjam s profesorjem. Pomen športa v širšem družbenem dogajanju je vedno močnejši, vedno bolj se prepleta z gospodarstvom, na koncu koncev lahko govorimo že o ekonomskem modelu, o industriji. Pomembno je poznavanje prava z osnovnimi specifikami te panoge, ker konec koncev - ne glede na to, ali ocenjujemo postopke pred športnim razsodiščem v Lozani ali pravila svetovne anti-dopinške organizacije ali kakorkoli tretjega – uporabljamo splošna pravna izhodišča in znanja različnih pravnih panog, pri čemer ne smemo zanemariti izjemnega pomena športa v družbi. Tudi v Sloveniji, ko smo soočeni z zahtevnimi vprašanji boja proti dopinga in kaznovalnih politik, potrebujemo nekoga, ki je seznanjen s tendencami svetovne anti-dopinške organizacije o tem fenomenu in z načinom razmišljanja v svetu športnega prava. Zanašanje le na splošne izkušnje in znanje o kazenskem postopku ne bo zadoščalo, zato lahko pravna klinika zapolni vrzel med ločeno obravnavo športa in prava. Z vidika športnih organizacij, ki so vse bolj organizirane in predstavljajo pomembno gospodarsko panogo, ki terja hipno in nenehno prilagajanje ter stopanje v korak s trendi, pa je pravna klinika lahko tisti priročni »forum«, ki omogoča spoznavanje širše slike prava in športa, konceptualizacijo in bolj poglobljeno analizo normativnih okvirjev.

15. Ko danes pogledate nazaj, skozi desetletje poteka klinike, se vam zdi da je bilo vredno vložiti ves ta trud v vsakoletno organizacijo te klinike in kaj vas motivira da to še vedno počnete?

prof. dr. Zagorc: Gotovo, ni potrebe, da to posebej pojasnujem.

odv. Brajnik: Vsekakor, predvsem je lepo videti zanos študentov in tendenco, da se bo klinika še naprej širila in da so študentje zadevo »posvojili« in je klinika postala del študijskega procesa, da se jo kar nekako pričakuje.

16. Profesor Zagorc, vi ste seveda še vedno mentor klinike, kaj pa vi g. Brajnik, še kdaj »pokukate« na spletno stran ali facebook profil pravne klinike?

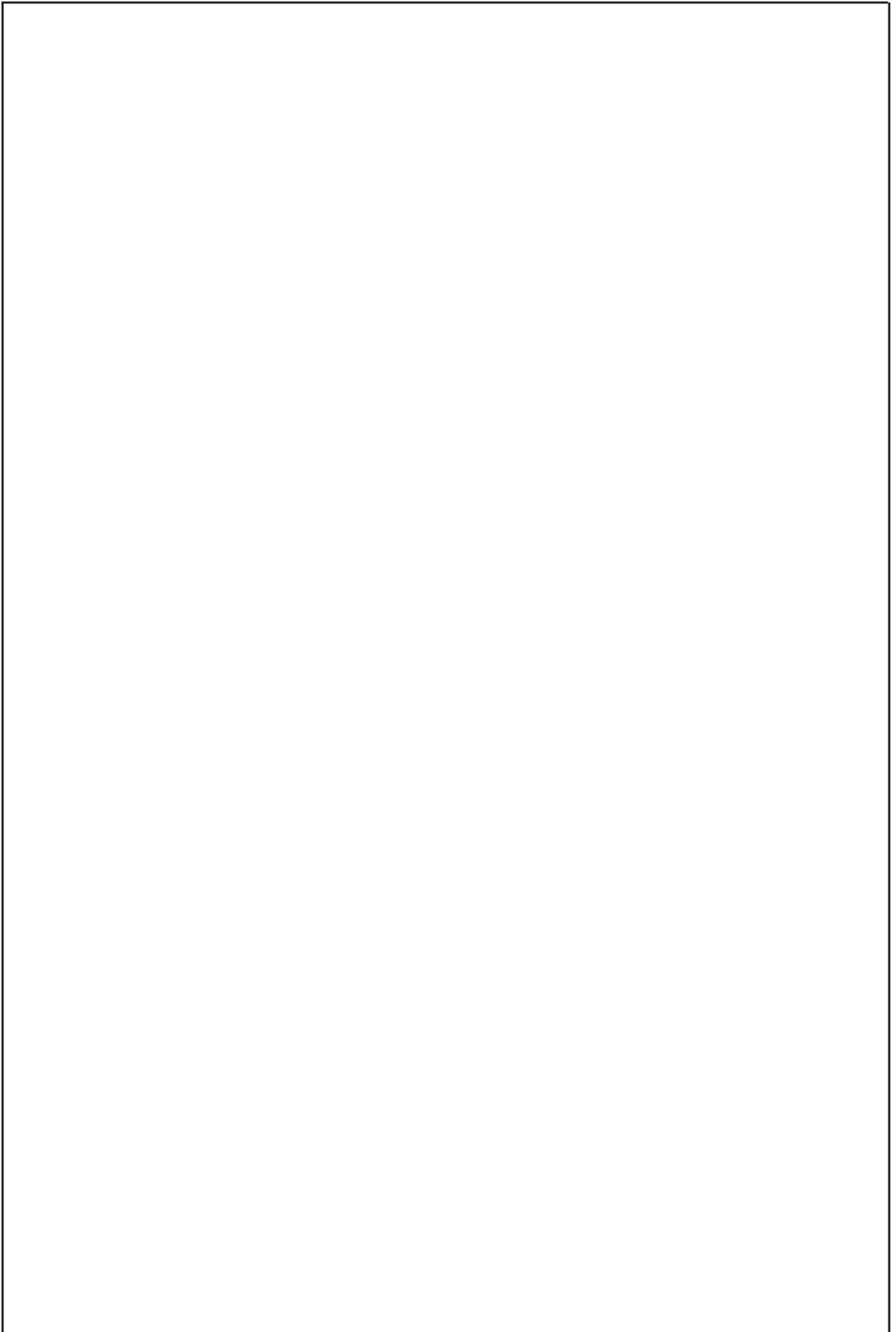
odv. Brajnik: Z največjim veseljem in tudi z veseljem stisnem kakšen like.

17. Za konec me zanima še to, kaj se vam zdi, da je danes najbolj pereč problem »športnega prava«?

odv. Brajnik: Ne želim si, da bi bila najbolj pereča tematika dolgoročen obstoj športa zaradi trenutne svetovne situacije s COVID-19. Sicer pa se predvsem sprašujem o globalnih in regionalnih smernicah, na kakšen način nadalje razvijati šport. Ali se bo ta (predvsem iz evropskega vidika) približeval kapitalističnemu pristopu, kot ga imajo na drugi strani luže in bodo ustvarjene zaprte lige, ali pa bo šport še vedno obstal kot poseben družbeni fenomen, sloneč po eni strani na krilatici *citius, altius, fortius*. po drugi strani pa še naprej združeval rekreativce, mlade športnike, navijače in druge zanesenjake, željne sprostitev in bo tako predstavljal zanje »glavno postransko stvar«. Zdi se, da se o tudi v evropskem športu vse bolj šušlja le še kot o nekem poslovnem modelu.

prof. dr. Zagorc: Tukaj se strinjam, to sem želel tudi sami izpostaviti, to približevanje evropskega športa drugim modelom, ki so na vrhu športne piramide izrazito bolj lastninsko in kapitalistično usmerjeni. Težko govorimo, da je en model a priori boljši od drugega, saj izhajata iz drugačnih vrednostnih izhodišč. Dodal bi še naslednje: pozoren sem na vloga posameznika v športu, na primer mladega športnika ali navijača, zlasti kako razvoj, profesionalizacija in specializacija športne industrije in športa nasploh vplivajo nanju. Pot do uspeha v profesionalnem športu je trnova, saj se moraš dostikrat že od mladih nog marsičemu docela odpovedati, da lahko kasneje v zelo ozkem segmentu uspeš. Tveganj na tej poti je res ogromno in redki se jim izognejo. Družbena cena navijaštva in navduševanja nad športnimi heroji je visoka. Znotraj evropskega pravnega prostora so ugotovili, da je treba zagotoviti plan B, bodisi preko dualizma športne in splošne vzgoje in izobraževanja bodisi z drugimi načini zagotavljanja socialne ali siceršnje varnosti.

Povsem na koncu bi se želel zahvaliti še letošnji ekipi, letošnjim koordinatorjem za ta nov prispevek k pravni kliniki, torej ideja zbornika ob 10. obletnici, kjer bo tudi ta intervju. Zdi se mi lepa počastitev tega projekta, upajmo, da bo neka druga skupina posameznikov čez 10 let znova delala intervju, takrat s kom drugim kot z nama.

Odškodninska odgovornost trenerjev za trajne težke poškodbe

Maja Zuljan*

Poškodbe so neločljivo povezane z opravljanjem športne dejavnosti. Čeprav redkejše, imajo težje športne poškodbe, kot so poškodbe glave in hrbtenice, dolgotrajne posledice na zdravju športnika ter lahko vodijo celo v trajno invalidnost ali smrt. Vendar pa velja, da športnik sprejema tveganja, ki jih prinaša ukvarjanje z določeno športno dejavnostjo, kateri prištevamo tudi večjo nevarnost nastanka poškodb. Prispevek obravnava nekatere vidike odškodninske odgovornosti trenerja za poškodbe športnikov, dolžnosti, ki jih ima do svojih športnikov, in skrbnost, ki jo mora izkazati, da se izogne odgovornosti tudi za najtežje, katastrofalne poškodbe.

Ukvarjanje s športom neločljivo spremlja povečana nevarnost za nastanek poškodb. Športnik z udeležbo pri športni dejavnosti nase prostovoljno prevzema običajna športna tveganja, povezana z določeno športno panogo. S trenerjem športnik oblikuje posebno zaupno razmerje. Trener predstavlja športnikom najvišjo avtoriteto in je zato pogosto zanje najpomembnejši vir informacij. Iz tega razmerja izhajajo poseben standard skrbnosti, čigar prekršenje lahko vodi v odškodninsko odgovornost trenerja za poškodbe športnika, čeprav je športnik sprejel tveganja.

1. Športna poškodba

Na splošno so športne poškodbe opredeljene kot vse telesne težave, ki nastanejo kot neposredna posledica športne vadbe (na tekmi in/ali treningu).¹ V praksi se vseeno več pozornosti posveča poškodbam, zaradi katerih športnik izpusti vsaj en trening in/ali tekmo. Športne poškodbe lahko glede na nastanek delimo na akutne in kronične. Akutne poškodbe nastajajo nenadoma ob padcu, udarcu. Za razliko od akutnih pa nastajajo kronične športne poškodbe postopoma, saj so odvisne od

---

* Študentka Pravne Fakultete Univerze v Ljubljani.

¹ Fuller, Junge, Andersen, BahR, Dvorak, Häggglund, McCrory, Meeuwisse, Consensus statement on injury definitions and data collection procedures in studies of football (soccer) injuries (2006), str. 193.

naravne obremenitve gibal pri dani športni panogi.²

Nadalje se postavi vprašanje, kdaj je športna poškodba »težka« in dolgotrajna. V teoriji je resnost poškodb opredeljena na podlagi kriterijev, kot so sama narava športne poškodbe, trajanje zdravljenja, izguba igralnega časa, trajna škoda in stroški.³ Na podlagi US National Athletic Injury Registration System (v nadaljevanju: NAIRS) so resne poškodbe tiste, ki pomenijo več kot 21 dnevno zdravljenje ali trajno poškodbo.⁴ Glede na to opredelitev lahko štejemo za težke poškodbe zlome, poškodbe kit in vezi, poškodbe sklepov, poškodbe hrbtenice, glave in oči. Takšne poškodbe imajo lahko trajne posledice. V primeru blagih simptomov lahko to za športnika pomeni le prilagoditev v sami intenzivnosti vadbe oziroma športne aktivnosti. Vendar pa lahko resne fizične poškodbe pomenijo tudi trajno invalidnost ali celo smrt.⁵ Za profesionalnega športnika, ki je za pridobivanje zaslužka odvisen od svoje sposobnosti gibanja, pomenijo takšne poškodbe tudi izguba delovne sposobnosti in sredstev za preživljanje.

Za potrebe raziskav National center for catastrophic injury research (v nadaljevanju: NCCSIR) ločeno definira t.i. katastrofalne poškodbe. To so smrti, poškodbe, ki povzročijo trajno invalidnost, resne poškodbe (zlom vratu ali poškodba glave), začasna paraliza, vročinska kap zaradi športne vadbe ali nenaden srčni napad.⁶

2. Odškodninska odgovornost v športu

Izhodišče športnega odškodninskega prava je vprašanje, ali in kako na odškodninsko odgovornost vpliva dejstvo, da se udeleženci prostovoljno udeležujejo športnih aktivnosti, zavedajoč se povečane nevarnosti za poškodbe.⁷ Športne poškodbe (ki so za določene športne panoge tudi katastrofalne) so predvidljivi sestavni del tveganj, ki jih prinaša ukvarjanje se s športom in jih športnik prevzame nase. Prav ta okoliščina onemogoča sklicevanje na inherentno nevarnost športa, zato se v športnem pravu praviloma ukvarjamo s krivdno in ne objektivno odgovornostjo udeležencev. Športnik praviloma prevzame predvidljiva tveganja. To lahko v kontekstu športov z elementom boja, kot so boks in ameriški nogomet, pomeni tudi sprejem ekstremnih tveganj za nastanek težkih poškodb. Nikoli pa ne prevzame

² Hadžić, Dervišević, Šport in poškodbe (2016), str. 148.

³ Van Mechelen, The Severity of Sports Injuries (1997), str. 176.

⁴ Prav tam, str. 177.

⁵ Prav tam, str. 178.

⁶ Catastrophic sport injuries definition, URL: <https://nccsir.unc.edu/definition-of-injury/>.

⁷ Možina, Šport in pravo (2020), str. 116.

tveganj neskrbnosti ali nesposobnosti tretjega. Poškodovan športnik mora pred sodiščem dokazati, da je obstajala pravno priznana dolžnost skrbnega ravnanja, ki jo je toženec, kot je lahko trener, kršil, in da obstaja vzročna zveza med opustitvijo dolžne skrbnosti in nastalo poškodbo.

3. Dolžnosti trenerja

Jasno je, da mora trener svojo dejavnost opravljati z dolžno skrbnostjo in se na splošno izogibati povzročitvi škode. Vendar pa je razmerje med trenerjem in športnikom posebno in tako zahteva poseben standard dolžne skrbnosti, ki je pogosto težko oprijemljiv. Za opravljanje dejavnosti trenerja je potrebno strokovno znanje, zato se od njega zahteva višji standard dolžne skrbnosti t.i. profesionalna skrbnost oziroma skrbnost dobrega strokovnjaka. Pri določanju tega standarda so relevantna tudi avtonomna športna pravila in pravila stroke. Ker pa se šport nenehno razvija, je ta standard dinamičen. S tem povezano morajo trenerji sproti dopolnjevati svoje znanje, saj lahko sicer izpostavijo športnike nepredvidljivim tveganjem.⁸ Standard dolžne skrbnosti se spreminja tudi glede na starost, sposobnosti in izkušnje posameznega športnika.⁹ Sodišče bo praviloma štelo, da je starejši, bolj izkušeni športnik, lažje informirano sprejel rizike konkretnega športa kot pa mlad, neizkušeni športnik.

Trener ima med-drugim nalogo športnike nadzirati, jim dajati navodila, jih motivirati. Trener organizira potek treninga in odloča strategije na tekmah. On skrbi, da športniki izboljšujejo svoje rezultate ter so optimalno pripravljene na tekmovanje. V teoriji so se tako oblikovale okvirne dolžnosti trenerjev: (i) dolžnost nadzora, (ii) dolžnost dajanja navodil, (iii) zagotavljanje varne uporabe športnih pripomočkov, (iv) zagotavljanje kompetentnega osebja, (v) informiranje o skritih nevarnostih, (vi) hitra in primerna zdravniška oskrba ter (vii) dolžnost prepovedati poškodovanim športnikom udeleževati se treninga in tekem.¹⁰ Tako mora na primer trener opozoriti športnike na nevarne okoliščine, ki so mu znane ali bi mu morale biti znane, ne pa tudi na očitne nevarnosti.¹¹ Mora napraviti skupine, tako, da so skupaj športniki s približno enakovrednimi veščinami in fizičnimi značilnostmi, kar posebej velja za športe z elementom boja. Dolžan je tudi prepovedati treniranje

⁸ Partington, Sports coaching and the law of negligence: implications for coaching practice, (2016), str. 42.

⁹ McCaskey, Biedzynski, A guide to the legal liability of coaches for a sports participant's injuries, (1996), str. 16.

¹⁰ Prav tam, str. 15-16.

¹¹ Prav tam, str. 30.

športniku, za katerega ve, da je poškodovan in bi lahko nadaljevanje s treningom poškodbo poslabšalo, čeprav si športnik sam želi trenirati (pogosto se športniki bojijo, da bodo zaradi predolge odsotnosti bili izključeni iz ekipe). S tega vidika so nevarni pretresi možganov, ki so zelo pogosti v popularnih športih, kot so hokej in ameriški nogomet.¹² Kmalu po kontaktu namreč športnik nima vidnih posledic in lahko celo nadaljuje z aktivnostjo.¹³ Opozarja se tudi, da športnik s pretresom možganov ne more učinkovito sprejeti tveganj nadaljevanja igre.¹⁴ Trenerji morajo biti zato še posebej skrbni in ravnati v skladu s pravili stroke ter posebnimi predpisi o pretresu možgan, kjer ti veljajo.

Poudariti je treba, da dejstvo, ali je trener zaposlen ali samo prostovoljec, ne vpliva na dolžnosti, ki jih ima nasproti športnikom.

4. Mladi športniki

Tako v praksi kot v teoriji je največ pozornosti razumljivo namenjeno varovanju mladih športnikov, saj lahko zanje katastrofalne športne poškodbe pomenijo popolno izgubo življenjske aktivnosti in s tem kvalitete življenja pri zelo mladih letih. Medtem ko so profesionalni športniki pogosto zavarovani proti določenim poškodbam in so informirano sprejeli tveganja, ki so immanentna njihovemu poklicnemu ukvarjanju s športom, so mladi športniki bolj ranljiva skupina. Tako v Združenih državah Amerike obstajajo posebni predpisi o tem, kako ravnati v primeru pretresa možganov športnika, ki so namenjeni predvsem varovanju igralcev ameriškega nogometa na srednješolskem in univerzitetnem nivoju,¹⁵ v odškodninskih tožbah dobivajo izjemno visoke odškodnine,¹⁶ obstaja ogromno študij in raziskav, kako zmanjšati poškodbe pri posameznih športih itd.

Ko govorimo o mladoletnih športnikih, ki so zaupani v varstvo trenerju, se lahko uporabi odgovornost skrbnika za mladoletnike v skladu s 144. členom Obligacijskega zakonika.¹⁷ Trener kot oseba, ki ima nadzor nad mladoletniki, odgovarja za poškodbe, ki so nastale med treningom, tekmami ali v slačilnici, razen če dokaže, da je opravljal nadzorstvo z dolžno skrbnostjo ali da bi škoda nastala kljub skr-

¹² Davis, McKelvey, *Medicolegal aspect of athletic head injury*, (1998), str. 71.

¹³ Prav tam, str. 73.

¹⁴ Nixon, *Tackling Concussion Liability Head-On: Stakeholders' Standard of Care*, (2020), str. 11.

¹⁵ Prav tam, str. 10.

¹⁶ McCaskey, Biedzyski, *A guide to the legal liability of coaches for a sports participant's injuries*, (1996), str 11.

¹⁷ Obligacijski zakonik (OZ), Ur. l. RS, št. 97/07, 64/16 – odl. US in 20/18 – OROZ631.

bnemu nadzorstvu. Podobno doktrino poznajo v ZDA, kjer je sodišče na primer odločilo, da je trener odgovoren za poškodbo vratu in hrbtenice, ki jo je utrpel mladoletni rokoborec med treningom s soborcem, ker je nadzoroval dva boja hkrati in zato ni mogel nameniti dovolj pozornosti konkretnemu boju.¹⁸

5. Trening

Pogosto so predmet presoje v odškodninskih tožbah, način in organizacija treningov. Narava elitnega športa je, da zahteva vedno boljše rezultate. Trenerji so tako pod pritiskom, da zagotovijo najnovejše in najučinkovitejše metode treninga, ki potencialno že postavljajo vprašanje o meji med povzročanjem škode in razumnim prizadevanjem za doseg tega cilja. Trenerji v imenu zmage potiskajo svoje športnike do psihičnih in fizičnih ekstremov.¹⁹ Intenzivni treningi tako potekajo tudi v hudi poletni vročini, kar je večkrat povzročilo smrti športnikov zaradi vročinske kapi in izčrpanosti.²⁰ Včasih trenerji ne upoštevajo opozoril glede morebitne poškodbe športnika in mu vseeno ukažejo nadaljevati s treningom. Kje je torej razmejitev med razumnimi tehnikami in neskrbnim treningom, ki izpostavlja trenerja odškodninski odgovornosti?

Dejstvo je, da v športnem kontekstu sprejemamo dejanja, ki bi jih sicer šteli za nedopustna.²¹ Vendar je zaradi specifičnosti nalog intenzivnost treninga praviloma prepuščena diskreciji vsakega posameznega trenerja. Posledično ne obstaja jasne razmejitve. Skozi sodno prakso se je načeloma oblikovalo stališče, da tudi če so tehnike trenerja intenzivne in avtoritativne, to še ne pomeni, da je ravnal neskrbno.²² Poleg tega je reakcija nekaterih športnikov ekstremna in nepredvidljiva. Prav tako tudi nastanek katastrofalne poškodbe na treningu še ne predpostavlja odškodninske odgovornosti, posebej pri športih, kjer take poškodbe že sodijo v okvir sprejetih tveganj.²³ Seveda pa bo trener odgovarjal, če v takih primerih ne bo zagotovil primerne zdravstvene oskrbe. Presoja je tako prepuščena sodiščem glede na konkretne okoliščine primera.

¹⁸ McCaskey, Biedzynski, A guide to the legal liability of coaches for a sports participant's injuries, (1996), str. 19.

¹⁹ Partington, Sports coaching and the law of negligence: implications for coaching practice, (2016), str. 39.

²⁰ Hurst, Knight, Coaches' liability for athletes' injuries and deaths (2003), str. 18.

²¹ Hurst, Knight, Coaches' liability for athletes' injuries and deaths (2003), str. 38.

²² Partington, Sports coaching and the law of negligence: implications for coaching practice, (2016), str. 38.

²³ Nixon, Tackling Concussion Liability Head-On: Stakeholders' Standard of Care (2020), str. 11.

O primernosti treninga so odločala tudi slovenska sodišča. V zgodnjem kolesarskem primeru je sodišče zaradi posebnih razmer kolesarskega treninga (vožnja po cesti za kombijem, iz katerega je trener dajal navodila), odločilo, da v konkretnih okoliščinah tak način treninga pomeni nevarno dejavnost, zato sta trener in športni klub za poškodbe glave mladoletnega kolesarja odgovarjala objektivno.²⁴ V novem primeru²⁵ je presojalo primernost odločitve trenerja smučarskih skokov za skok iz višjega zaletišča, kljub dejstvu, da je šlo za prvi trening v sezoni. Skakalec si je s tem poškodoval kolenske vezi. Sodišče je zaradi neskladji v izvedenskem mnenju zadevo vrnilo v ponovno odločanje, je pa podalo zanimiva razmišljanja o primernosti treninga. Poudarilo je, da je pri obsegu (intenzivnosti) programa treninga treba upoštevati športnikovo psihofizično pripravljenost. Vendar se v športu pojavljajo tudi spremenjene okoliščine, ki jih ni moč predvideti (npr. spremenjene vremenske razmere), tudi ne pri skrbno pripravljenem in izvedenem programu treningov, ki lahko povzročijo športne poškodbe, ki pa so v teh primerih sestavni del rizikov, ki jih prevzame športnik, ki se s športom ukvarja.

Zanimivo področje je tudi zloraba dopinga kot posledica odločitve trenerja. Obstaja že več raziskav, ki potrjuje, da lahko uporaba prepovedanih poživil športnikom povzroča negativne posledice, kot so na primer poškodbe mišic, kosti, ožilja in jeter, rak, artritis in srčni napad. Zaradi²⁶ zaupnega razmerja med trenerjem in športnikom se bo športnik lahko počutil pod pritiskom, sprejeti prepovedane droge na predlog trenerja. Vseeno pa je jasno, da je doping prepovedan tako na mednarodno ravni, preko pravil Svetovne antidoping organizacije (*angl. World Anti-Doping Agency*, v nadaljevanju: WADA), kot tudi na nacionalni kazenskoopravni ravni. Z vidika odškodninske odgovornosti za take poškodbe se praviloma šteje, da športnik sprejema odgovornost s tem, ko uživa poživila. Pred sodiščem bi imel zahtevno nalogo dokazati, da so mu bile droge vsiljene, pri čemer ne bi smel ravnati malomarno. Ker šport široko zavrača uporabo dopinga, so antidopinška pravila do športnikov zelo stroga.

Poškodovane športnike, ki tožijo na odškodnino, čaka težka naloga dokazati, da je kljub njihovem sprejetju tveganj ukvarjanja s športom poškodba nastala zaradi neskrbnosti trenerja, športnega kluba ali drugega udeleženca. To nalogo še otežuje nekonsistenten standard dolžne skrbnosti. Sodišča so zadržana tudi zaradi načela, naj pravo ne postavlja nerazumnih bremen prostemu udeleževanju v športni de-

²⁴ Vrhovno sodišče RS, št. II Ips 535/92, 11. marec 1993.

²⁵ Višje sodišče v Ljubljani, št. II Cp 265/2019, 03. april 2019.

²⁶ Lambelet Coleman, Coleman Jr., *The Problem of Doping*, (2008), str. 1787.

javnosti.²⁷ Zato se poudarja dobro strokovno pripravljenost trenerjev, tako na profesionalni kot amaterski ravni, in njihovo aktivno skrb za preprečevanje nastajanja poškodb.

SEZNAM LITERATURE

Catastrophic sport injury definition; URL: <https://nccsir.unc.edu/definition-of-injury/> (5. 4. 2021).

Davis, Phillip. M.; McKelvey, Maura K.: Medicolegal aspects of athletic head injury, v: *Clinics in Sports Medicine*, 17 (1998), str. 71-82.

Fuller, C. W., Ekstrand, J., Junge, A., Andersen, T. E., Bahr, R., Dvorak, J., Hägglund, M., McCrory, P., Meeuwisse, W. H.: Consensus statement on injury definitions and data collection procedures in studies of football (soccer) injuries, v: *British Journal of Sports Medicine*, 40 (2006), str. 193-201.

Hadžić, Vedran; Dervišević, Edvin: Šport in poškodbe, v: *Šport*, 64 (2016), str. 147-150.

Hurst, Thomas R.; Knight James N.: Coaches' Liability for Athletes' Injuries and Deaths, v: *Seton Hall Journal of Sport Law*, 13 (2003), str. 27-52.

Lambelet Coleman Doriane; Coleman Jr., James E.: The Problem of Doping, v: *Duke Law Journal*, 57 (2008), str. 1743-1794.

McCaskey, Anthony S.; Biedzynski Kenneth W.: A Guide to the Legal Liability of Coaches for a Sports Participant's Injuries, v: *Seton Hall Journal of Sport Law*, 6 (1996) 1, str. 7-126.

Možina, Damjan: Odškodninska odgovornost za poškodbe pri športu, v: *Pravo in šport* (ur. Vesna Bergant Rakočević), Inštitut za lokalno samoupravo Maribor, Ljubljana 2020, str. 113-144.

Nixon, William L.: Tackling Concussion Liability Head-On: Stakeholders' Standard of Care, v: *Strategies*, 33 (2020), str. 9-16.

Partington, Neil: Sports coaching and the law of negligence: implications for coaching practice, v: *Sports Coaching Review*, 6 (2016), str. 36-56.

---

²⁷ Hurst, Knight, Coaches' liability for athletes' injuries and deaths, (2003), str. 51.

Van Mechelen, W.: The Severity of Sports Injuries, v: Sports Medicine, 24 (1997), str. 176-180.

Odškodninska odgovornost dopingiranega športnika

Kaja Deutschbauer*

Pojav dopinga ne predstavlja samo temne strani športa, ampak je svojevrsten fenomen, ki spremlja športne dogodke vse od Antike. Gre za mednarodni problem, s katerim so soočeni profesionalni in amaterski športniki po celem svetu ter proti kateremu so se mednarodne športne organizacije v preteklih desetletjih borile bolj ali manj uspešno. Zaradi svojevrstne kompleksnosti, ki vedno znova odpira nova vprašanja, sem svoje razmišljanje strnila v okvir odškodninske odgovornosti športnika v primeru kršitve protidopinških pravil, ki so opredeljena v 2.1 – 2.11. členih Svetovnega protidopinškega kodeksa (v nadaljevanju: Kodeks).

1. Uvodno o odgovornosti

»Športniki odgovarjajo za vsakršno prisotnost prepovedane snovi, njenih presnovkov ali označevalcev, najdenih v njihovih vzorcih.«¹ Odgovornost, kot sledi iz 2.1.1. člena Kodeksa je objektivna,² saj športnik odgovarja ne glede na krivdo in ne glede na to, ali je prepovedano sredstvo oziroma postopek uporabil vede ali nevede.³

Odškodninska odgovornost, ki bi lahko nastala na podlagi pozitivnega rezultata testiranja vzorca športnikove krvi oziroma urina, je lahko pogodbeno in/ali deliktna oziroma nepogodbena.

---

* Študentka Pravne Fakultete Univerze v Ljubljani.

¹ 2.1.1. člen Svetovnega protidopinškega kodeksa; izdala: Svetovna protidopinška agencija.

² Tako jo je poimenovalo Mednarodno arbitražno sodišče za šport (v nadaljevanju: CAS), v več svojih odločitvah. Glej tudi: J. Soek: The strict liability principle and the human rights of the athlete in doping cases.

³ Povzeto po: Dvoršak, Koritnik, Angelovski: Preprečevanje dopinga v športu, URL: <https://www.uradni-list.si/izobrazevanja/dogodek/brezplacni-seminarbrsport-in-pravo>.

2. Pogodbena odškodninska odgovornost

Udeležba športnika v izbrani disciplini je pogodbene narave, saj se športnik pri svoji odločitvi za določen šport podvrže pravilom teh organizacij, zvez, ki vključujejo tudi klavzule za primere kršitve protidopinških pravil. Športnik načeloma⁴ svobodno vstopa v razmerja po načelu pacta sunt servanda. Da bi lahko govorili o kršitvi takšnih obveznosti, je potrebno preveriti obstoj večih predpostavk, kot so: (a) nepravilna izpolnitev pogodbene obveznosti mora imeti značilnost protipravnega stanja, (b) vzrok za nepravilno izpolnitev mora izvirati iz sfere stranke, katera izpolnitvena obveznost je bila kršena, (c) obstajati mora vzročna zveza med nepravilno izpolnitvijo obveznosti in škodo, ki je nastala zaradi nje ter (d) obstoj škode.⁵ Glede na to, da gre v primeru kršitve protidopinških pravil lahko tudi za kaznivo dejanje,⁶ za katerega je predpisana objektivna odgovornost, je potrebno pri predpostavkah (a) in (b) dokazati zgolj obstoj takšne kršitve, kot npr. pozitivni test na doping kontroli. Poleg sankcij,⁷ ki sledijo iz omenjenih kršitev in morebitnega kazenskega pregona, športnik lahko tudi odškodninsko odgovarja na temelju pravil športnih organizacij.

Športniki lahko prav tako sklepajo s sponzorji in menedžerji različne pogodbe, v katerih se lahko pojavljajo protidopinške klavzule. V takšnih primerih se stranki lahko dogovorita tudi za pogodbeno kazen. Tako ni potrebno dokazati obstoj škode,⁸ ampak ima pogodbena stranka že na podlagi pogodbene kazni pravico do odškodnine, ki nastopi ne glede na obstoj škode, a le, če se uspešno dokaže kršitev takšne klavzule. Ker obstoja pogodbene kazni ni mogoče kumulirati z zahtevkom za plačilo odškodnine,⁹ obstaja možnost vložitve tožbenega zahtevka, v kolikor oškodovana pogodbena stranka meni, da ni bila v celoti kompenzirana za škodo, ki ji je bila povzročena s kršitvijo določbe o pogodbeni kazni. V tem primeru bo moral tožnik dokazati obstoj predpostavk, ki so navedene zgoraj v prejšnjem odstavku. Poleg pogodbene kazni pa se pogodbeni stranki lahko dogovorita tudi za druge sankcije na podlagi kršitve protidopinške določbe, kot je npr. enostranski odstop od pogodbe. Takšna sankcija je najbolj odmevala v primeru kolesarja Lanca Armstronga, ko je v enem dnevu po objavi Svetovne protidopinške organizacije o

⁴ V sodbi Mutu and Pechstein proti Švici se je izpostavilo vprašanje ali je športnikova privolitev v pristojnost organov športnih organizacij in športnega arbitražnega sodišča podana svobodno.

⁵ Plavšak, Juhart, Vrenčur: Obligacijsko pravo (2009), str. 859.

⁶ 187. člen Kazenskega zakonika (KZ-1).

⁷ 9.-11. člen Svetovnega protidopinškega kodeksa.

⁸ Plavšak, Juhart, Vrenčur: Obligacijsko pravo (2009), str. 878.

⁹ Prav tam.

njegovih večkratnih dopińskih kršitvah od pogodb odstopila večina njegovih sponzorjev.¹⁰

Klub (oziroma tudi športna zveza) lahko s športnikom sklene pogodbo o zaposlitvi. Poleg že omenjenih posledic kršitve protidopińske klavzule lahko govorimo tudi o izredni odpovedi delovnega razmerja. V tem primeru za izredno odpoved tudi ni potrebno, da sta se delavec in delodajalec izrecno dogovorila za vključitev takšne klavzule v pogodbo, saj kršitev protidopińskih predpisov predstavlja znake kaznivega dejanja po KZ-1.¹¹ Delodajalec mora pri tem le dokazati, da obstaja utemeljen razlog¹² za izredno odpoved.

3. Športnik proti športniku

Nedvomno lahko s kršitvijo protidopińskih pravil nastane določena škoda tudi sotekmovalcem oziroma konkurentom, ki se soudeležijo tekmovanj (pa je bila pri enem od tekmovalcev ugotovljena kršitev protidopińskih pravil).¹³ Športniki med sabo nimajo nikakršnega pogodbenega odnosa, pač pa bi se morebitna škoda, ki je nastala ostalim sotekmovalcem, lahko presojala po pravilih deliktne odškodninske odgovornosti.

Športnike, ki so spoznani kršitve protidopińskih pravil, praviloma doleti kazen avtomatične razveljavitve doseženega rezultata,¹⁴ vendar zaradi dolgotrajnih postopkov slednje traja tudi več let. Sotekmovalci so tako lahko prikrajšani za priložnosti pridobitve novih sponzorjev in dodatnega financiranja, ki bi jim omogočil boljše pogoje za nadaljnjo treniranje in s tem morebiti tudi doseganje boljših rezultatov na tekmovanjih. Prav tako so lahko prikrajšani za trenutek, ko bi stali na zmagovalnih stopničkah, pa jim je le-to bilo odvzeto zaradi nepoštenega ravnanja njihovega konkurenta.

Čeprav gre za problematiko, ki je vselej prisotna, kljub vztrajnemu prizadevanju Svetovne protidopińske agencije in nacionalnih športnih zvez, ni pričakovati, da

¹⁰ Belson, Pilon; Armstrong is dropped by Nike and steps down as foundation chairman, URL: <https://www.nytimes.com/2012/10/18/sports/cycling/lance-armstrong-dropped-by-nike-steps-down-as-chairman-of-his-charity.html>.

¹¹ 1. odstavek 110. člena Zakona o delovnih razmerjih (ZDR-1) po katerem lahko delodajalec izredno odpove pogodbo o zaposlitvi, če ima ravnanje delavca znake kaznivega dejanja; gre za zakonsko določen odpovedni razlog.

¹² Sodba Višjega socialnega delovnega sodišča v Ljubljani Pdp 1283/2010, 5. maj 2011.

¹³ Kot npr. že omenjene kršitve 2.1 – 2.11. člena Svetovnega protidopińskega kodeksa.

¹⁴ 9. člen Svetovnega protidopińskega kodeksa; izdala: Svetovna protidopińska agencija.

posamezniki ne bi znova in znova poskušali zaobiti protidopinških pravil. Med drugim tudi ne obstaja pravni okvir, ki bi lahko omogočil kompenzacijo športnikom, ki so utrpeli določeno ekonomsko škodo v primeru dopingiranega sotekmovalca.

Športnik lahko vedno v primeru nastanka škode vloži tožbeni zahtevek. Pri tem bo mogel oškodovanec dokazati, da je do kršitve protidopinških pravil prišlo s strani sotekmovalca in da mu je nastala pravno priznana škoda. Vzročna zveza se bo domnevala po posebnem pravilu, določenem v 149. členu Obligacijskega zakonika.¹⁵ Sodišče bo tako v vsakem posameznem primeru odločilo, ali je tožnik v postopku uspel dokazati vse omenjene predpostavke in kakšna bo višina odškodnine za nastalo škodo.

Ker kršitve dopinških pravil predstavljajo tudi kaznivo dejanje,¹⁶ bi morebitno pravno podlago za izpolnitev predpostavke pravno priznane škode lahko našli v Zakonu o odškodnini žrtvam kaznivih dejanj (ZOZKD). Zakon v 8. členu določa vrste priznane škode, med katerimi je tudi izgubljeno preživljanje; v kolikor oškodovanec ni upravičen do ustreznih prejemkov iz invalidskega in pokojninskega zavarovanja. Nenazadnje pa tudi KZ-1 pozna institut odvzema protipravno pridobljene premoženjske koristi.¹⁷

3.1. Vprašanje glede predpostavke odgovornosti

Športnikova objektivna odgovornost na podlagi kršitev protidopinških pravil se nanaša predvsem na doseženi rezultat.¹⁸ Tožnik bo moral v primeru, ko meni, da je bil ekonomsko prikrajšan zaradi nepošteno doseženega rezultata sotekmovalca, dokazati njegovo kršitev protidopinških pravil. Glede na veliko prisotnost dopinga na športnih tekmovanjih bi to lahko odprlo vrata številnim obtožbam, športniki pa bi se, namesto da bi merili svoje sposobnosti na tekmovanjih, preselili v sodne dvorane in zapletali v dolgotrajne postopke pred nacionalnimi sodišči.

Ob tem se oblikujejo številni pomisleki. Med prvimi je postopek zbiranja dokazov, namreč glede na naravo pravnih postopkov in razpravnega načela dokaze zbirajo

¹⁵ Domneva, da škoda izvira iz nevarne stvari oziroma dejavnosti, če se ne dokaže nasprotno. Plavšak, Juhart, Vrenčur: Obligacijsko pravo (2008), str. 577.

¹⁶ 187. člen Kazenskega zakonika (KZ-1).

¹⁷ VII. poglavje Kazenskega zakonika (KZ-1).

¹⁸ Dvoršak, Koritnik, Angelovski: Preprečevanje dopinga v športu, URL: <https://www.uradni-list.si/izobrazevanja/dogodek/brezplacni-seminarbrsport-in-pravo>.

in predlagajo stranke same. Iz tega v primeru, ko se dokazuje objektivna odgovornost športnika za kršitev, tako izhaja sporna možnost pridobivanja dokazov izven (uradnih) testiranj, ki jih izvedejo protidopinške organizacije in stran od laboratorijev, akreditiranih s strani Svetovne protidopinške agencije. Sodišče bo tako tisto, ki bo presojalo vrednost takšnih dokazov, vendar pa že pridobitev tovrstnih dokazov nasprotuje človekovi pravici do neposeganja v njegovo telesno integriteto.

Drug pomislek se nanaša na ekonomičnost tovrstnih postopkov. Glede na dokaj veliko pojavnost dopinga na športnih prireditvah je namreč mogoče razmisliti tudi o možnosti odškodninske sheme v okviru pravnega reguliranja dopinga. Ne samo, da oškodovani športniki lahko zaradi rezultata izgubijo financiranje, pogosto športniki, ki so bili spoznani za kršitelje protidopinških pravil, denarja, ki ga prejmejo ob doseženih rezultatih oziroma medaljah, ne vrnejo. Dobro bi bilo razmisliti o možnosti namenitve dela sredstev za kompenzacijo in zavarovanje športnikov, ki so utrpeli ekonomsko škodo zaradi uživanja dopinga sotekmovalca.

4. Zaključek

Na eni strani pogodbeni odškodninski odgovornost športnika za kršitev protidopinških pravil omogoča pogodbenim strankam (kot so npr. sponzorji, managerji, športne organizacije in nacionalne zveze) več vrst zahtevkov za odškodnino, na drugi strani pa pomanjkanje regulacije sotekmovalcem in nenazadnje tudi njihovim trenerjem ne omogoča enostavne poti do odškodnine. Strinjam se, da je izkoreninjenje dopinga v športu primaren cilj Svetovne antidopinške agencije, a bi bilo vseeno v prihodnje potrebno razmisliti o morebitnem reguliranju in zaščiti športnikov pred posledicami dopinga drugega športnika, kot npr. v primeru Japonske ekipe, ki je leta 2008 na olimpijskih igrah v Pekingu v disciplini 4 x 100m po 11 letih prejela srebrno medaljo ali pa primer španske dvigovalke uteži Lidie Valentin, ki je po 6 letih in pol ter po diskvalifikaciji treh tekmovalk, na igrah v Londonu 2012, postala olimpijska prvakinja. Mednarodni olimpijski komite je leta 2018 sprejel načela za realokacijo olimpijskih medalj in vsaj na nek način stopil korak naprej, k tem, da poštene (nedopingirani) športniki vsaj deloma dobijo svoj zmagovit trenutek.

SEZNAM LITERATURE

Baron, David; M. Martin, David; Abol Magd, Samir: Doping in sports and its spread to at-risk populations: an international review, 6 World Psychiatry (2007), str. 118-123.

Bergant Rakočević, Vesna: Šport in pravo, Uradni list RS, Maribor, 2020.

Law in sports: Is it time to create a fund to help athletes who have suffered an economic loss due to doping in sport?, URL: https://www.lawinsport.com/topics/anti-doping/item/is-it-time-to-create-a-fund-to-help-athletes-who-have-suffered-an-economic-loss-due-to-doping-in-sport?category_id=121 (5. 4. 2021).

Mazzeo, Filomena; Altavilla, Gaetano; D'Elia, Francesca; Raiola, Geanato: Development of doping in sports: overview and analysis, v: Journal of Physical Education and Sport, 18 (2018), str. 1669-1677.

Plavšak, Nina; Juhart, Miha; Vrenčur, Renato: Obligacijsko pravo (splošni del), GV Založba, Ljubljana 2007.

Soek, Janwillem: The strict liability principle and the human rights of the athlete in doping cases, T.M.C. Asser Press, Rotterdam 2006.

Položaj interspolnih oseb v športu - primer Caster Semenye

Alja Smrkolj* in Julija Škofic**

1. Uvodno

Interspolne osebe predstavljajo mejno področje, kjer se srečata moškost in ženskost. Tako šport pa tudi družbo nasploh postavljata pred številna nova vprašanja, kako razumeti biološki in družbeni spol. Izraz interspolnost zajema več telesnih značilnosti, ki jih posameznik pridobi ob rojstvu in se lahko kažejo na različne načine: v primarnih značilnostih (kot so notranji ali zunanji spolni organi, kromosomska ali hormonska struktura) in/ali v sekundarnih značilnostih (kot so mišična masa, poraščenost, postava).¹

Interspolne osebe so del *športnega sveta* in kot take pogosto sprejete z neodobravanjem (zdravniki pojav interspolnosti dojemajo kot motnjo v razvoju). Glavna težava, ki nastane, je samo neskladje med družbeno in medicinsko realnostjo glede prepričanja o tem, kaj je v športu »fair« ali primerno. V ospredju same problematike so zlasti telesa oseb, ki naj bi veljala za ženska. Konkretno primer Caster Semenya. Velja namreč, da imajo moški določene fizične prednosti pred ženskami, to pa je posledica razlik, ki obstajajo med obema spoloma. Ene glavnih, na katere se navezuje tudi v nadaljevanju predstavljen primer, so hormonske razlike med spoloma, saj imajo običajno ženske nižjo raven testosterona.²

Prva znana interspolna olimpijska športnica je bila Stella Walsh, ki je leta 1932 prejela zlato medaljo v ženskem teku na 100 metrov. Posthumno je bilo ob obdukciji njenega telesa ugotovljeno, da ni imela maternice, imela pa je nerazvite moške spolne organe. Prva športnica, ki ji je bilo prepovedano tekmovanje v ženski kat-

* Študentka Pravne Fakultete Univerze v Ljubljani.

** Študentka Pravne Fakultete Univerze v Ljubljani.

¹ Povzeto po: Resoluciji Evropskega parlamenta z dne 14. februarja 2019 o pravicah interseksualnih oseb (2018/2878(RSP)), URL: https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-8-2019-0128_SL.html.

² Kodermac, Kulturna podoba ženskosti v športu (2013), str. 12.

egoriji, je bila poljska šprinterka Ewa Kłobukowska. Po genetskem testiranju, ki je razkrilo anomalije spolnih kromosomov v določenih celicah, so ji bile odvzete olimpijske medalje.³ Med bolj odmevnimi je tudi ameriška teniška igralka Renee Richards, ki je z operativnim posegom spremenila oziroma potrdila spol iz moškega v ženski, s tem pa v športnem svetu povzročila zmedo, saj naj bi po mnenju nekaterih rojeni ali »narejeni« moški imeli fizično prednost pred rojenimi ali »narejenimi« ženskami. Vendar ta teorija o telesni oziroma fizični premoči, predvsem pri osebah, ki so operativno potrdile spol iz moškega v žensko, ne zdrži, saj ne obstaja znanstvena ali medicinska literatura, ki bi dokazala fizično prednost transspolnih oseb pred cispolnimi.⁴

Ena izmed najvidnejših interspolnih oseb v športu je zagotovo Caster Semenya. Njen primer slikovito oriše problematiko binarnega spolnega sistema, ki prevladuje v strukturi športa ter deli posameznike v dve spolni kategoriji. Pri tem se postavi vprašanje, kam uvrstiti takšne osebe? V »moško« ali »žensko« kategorijo?

2. Caster Semenya

Caster Semenya je južnoafriška atletinja, ki se je rodila 7. januarja 1991 v vasi Ga-Masehlong, v Južnoafriški republiki. Uspešna je bila predvsem v kategoriji teka na 800 metrov, saj je že pri 18 letih, julija 2009 na afriškem mladinskem prvenstvu postavila južnoafriški rekord v članski kategoriji, istega leta pa je na članskem svetovnem prvenstvu v Berlinu, 800 metrov pretekla v času 1:55,45 (za primerjavo: svetovni rekord v teku na 800 m je leta 1983 s časom 1:53,28 postavila češka tekačica Jarmila Kratochvílová). S tem je postala svetovna prvakinja in širši atletski svet prvič seznanila s svojimi sposobnostmi. Po tekmi je Pierre Weiss, generalni sekretar Mednarodne atletske zveze (*angl. World Athletics*, v nadaljevanju: IAAF) novinarje obvestil, da so novopečeno svetovno prvakinjo odpeljali na test spola, ki naj bi zajemal psihološki in zdravniški pregled, v katerem so svoja mnenja podali splošni zdravnik, psihiater, ginekolog, endokrinolog in specialist za določanje spola. Caster je situacijo kasneje opisala kot najbolj ponižujočo izkušnjo v njenem življenju. To ne preseneča, saj se takšne teste običajno ne opravi na tak način. Zagotovo bi jih lahko opravili kasneje in ne takoj po njeni zmagi, saj se na rezultate teh testov ne da vplivati, tako kot pri doping testih. Na tak način pa so jo prikrajšali za pomembne trenutke zmagoslavja. V rezultate testa javnost nikoli ni dobila vpogleda, kljub temu pa so uradna stališča IAAF nepremišljeno razkrila določene zasebne

³ Buzuvis, *Transsexual and Intersex Athletes*, URL: <https://digitalcommons.law.wne.edu/cgi/view-content.cgi?article=1257&context=facschol>.

⁴ Gračanin, *Preseganje binarnega spolnega sistema v športu* (2015), str. 47 - 49.

podatke o Semenji. Po poročanju IAAF je bila Caster rojena s XY kromosomoma, ki sta sicer značilna za moške. Imela naj bi *motnjo v spolnem razvoju*, zaradi katere ima določene moške biološke značilnosti, kot je višja raven testosterona.⁵ Gre torej za specifičnost, ki predstavlja določeno stopnjo interspolnosti. Posamezniki so interspolni - med dvema spoloma. Ker šport temelji zgolj na dveh kategorijah spola, moški in ženski, nastane dilema, kam uvrstiti interspolne športnike?

3. Test spola

V primeru takšnih dilem interspolnih športnikov intervenirajo upravni organi, ki opravijo test spola ali test feminilnosti, ki še danes velja za enega bolj spornih na področju športa. IAAF ga je prvič uporabila leta 1996. Sprva je temeljil zgolj na pregledu zunanjih genitalij športnic, ne pa tudi športnikov, saj je temeljil na bojazni, da bi moški pod krinko, da so ženske izkoriščali nepošteno prednost v primerjavi z ostalimi tekmovalkami.⁶

Fizičen pregled je bil v prihodnosti dopolnjen s kromosomskim testiranjem ali t.i. analizo Barrovega telesca, ki temelji na izhodišču, da imajo moški XY in ženske XX spolne kromosome. A tudi tu so se kmalu pojavila odstopanja, ki se kažejo pri ženskah s Turnerjevim sindromom, za katere je značilen le en X kromosom, ali pa moških s Klinefelterjevim sindromom, ki imajo XXY kromosome in bi se po takšnem testu šteli za ženske. Omenjeni test je zato zamenjal test, ki temelji na analizi DNK oziroma na temu, da morajo ženske dokazovati, da niso moški. Dve prednosti takega testa naj bi bili, da ne izključuje žensk brez spolnih žlez, hkrati pa omogoča neposredno preverjanje ravni testosterona.

Nov način preverjanja spola leta 2011 uvedeta IAAF in Mednarodni olimpijski komite (*angl. International Olympic Committee*, v nadaljevanju: MOK), nanaša pa se na športnice s hiperandrogenizmom. To so športnice s povečano produkcijo androgenih hormonov, zlasti testosterona. Take športnice lahko tekmujejo v ženski kategoriji le, če je raven tega hormona »pod ravnjo za moškega«. Gre za test, ki stopnjo hormona določa kot tisti kvalifikator, na podlagi katerega osebo štejemo za moškega ali žensko, s tem pa pomaga vzdrževati binarni klasifikatorni sistem.⁷

⁵ Buzuvis, *Transsexual and Intersex Athletes*; URL: <https://digitalcommons.law.wne.edu/cgi/view-content.cgi?article=1257&context=facschol>.

⁶ Gračanin, *Preseganje binarnega spolnega sistema v športu* (2015), str. 51.

⁷ Blumenrath; Bonetta; Julijan, *Case studies*, URL: *Case Studies - HHMI Sex Verification Interactive*.

4. Pravilo IAAF

IAAF je tako leta 2011 sprejela pravilo o najvišji dovoljeni meji testosterona v krvi za ženske – 10 nanomolov na liter krvi.⁸ Testosteron je namreč hormon, ki povečuje mišično maso in moč, hkrati pa zmanjšuje maščobno tkivo ter zvišuje raven hemoglobina v krvi. Tako prispeva k boljšim športnim dosežkom, predvsem pri športih, kjer ima vzdržljivost bistveno vlogo. Pri ženskah navadno znaša okoli tri nanomole na liter krvi, pri moških pa je vrednost odvisna od starosti, sega pa v razponu od 9 do 33 nanomolov na liter krvi.⁹

Športnice, ki imajo kromosome XY, so na podlagi genetske slike moški in tako imajo povišano raven testosterona v krvi ter s tem prednost v športu pred ženskami s kromosomi XX. Vprašanje, ki se zastavi, je ali je ta prednost upravičena? Kot odgovor na to prednost je IAAF vzpostavila omenjeno pravilo o najvišji dovoljeni meji testosterona in povzročila etično dilemo. Zdravila, ki zmanjšujejo raven testosterona v krvi, namreč temeljijo na zaviralcih testosteroskih receptorjev, ki so v osnovi registrirana za zdravljenje raka prostate, saj z njimi lahko dosežemo kemično kastracijo. Ob tem se pogosto pojavijo stranski učinki, kot so anemija, omotičnost, utrujenost, bolečine v trebuhu in navali vročine.

Po eni strani lahko razumemo ukrep IAAF, saj so z zahtevo po umetnem zniževanju omenjenega hormona želeli vsaj na nek način zagotoviti t. i. *level playing field* (enake pogoje za vse tekmovalke), brez da bi avtomatično ženskam, ki ne izpolnjujejo zahtev, prepovedali nastope v ženski kategoriji. Po drugi strani pa ta ukrep močno posega v telo. Z znižanjem testosterona se telo spreminja, kar je lahko še posebej neugodno za športnike, saj se s tem znižujejo tudi njihove sposobnosti.

Semenya je bila torej, tako kot ostale hiperandrogene atletinje, postavljena pred odločitvijo. Za nadaljnje tekmovanje bi vsakodnevno morala jemati kontracepcijske tablete, mesečno prejeti blokado hormonov z injekcijo ali pa opraviti operativni poseg. Sprva se je za ta t. i. obratni doping odločila, posledica tega pa so bili številni stranski učinki in slabši športni rezultati. Leta 2015 je nato IAAF omenjeno pravilo odstranila in Semenya ponovno odprla pot do uspehov. Za umik se je odločila zaradi odločitve Mednarodnega arbitražnega razsodišča za šport (*angl. Court of Ar-*

⁸ IAAF, Regulations Governing Eligibility of Females with Hyperandrogenism to Compete in Women's Competition, str. 12.

⁹ Izjava, ki jo je za članek v časopisu Delo, z dne 17. 8. 2019, podala Maja Navodnik Preložnik, specialistka interne medicine na Oddelku za angiologijo, endokrinologijo in revmatologijo v Splošni bolnišnici Celje, URL: <https://www.delo.si/sobotna-priloga/caster-semenya-in-njen-boj/>.

bitration for Sport, v nadaljevanju: CAS) o pritožbi druge športnice Dutee Chand. Arbitražno razsodišče je ugotovilo, da je IAAF predložila premalo dokazov o tem, da povišan testosteron izboljšuje atletske sposobnosti hiperandrogenih športnic.¹⁰ Tako je Semenya že leta 2016 na poletnih olimpijskih igrah v Riu de Janeiru zopet tekmovala in prejela zlato medaljo v teku na 800 metrov.

5. Pravni boj

Kot odgovor na pravni poraz je IAAF leta 2018 sprejela t. i. predpise DSD (*angl. DSD regulations*) in novo pravilo, v katerem je mejo dovoljenega testosterona znižala iz prejšnjih 10 na zdaj maksimalno 5 nanomolov na liter krvi za obdobje šestih mesecev pred tekmovanjem in v času tekmovanja v ženski kategoriji.¹¹ Tokrat je svojo odločitev podkrepila z več dokazi in raziskavami,¹² ki so pokazale, da je pri vrhunskih atletinjah raven testosterona približno 140-krat večja kot pri običajni ženski populaciji. Hkrati so pokazale, da naj bi višji testosteron prinesel največjo prednost pri metu kladiva in skoku s palico. Zato se pojavi vprašanje, zakaj omenjeno pravilo v teh disciplinah ne velja. Pravilo naj bi namreč veljalo le za športnice, ki tekmujejo v teku na 400 metrov, 800 metrov in 1500 metrov. Iz tega razloga so se v javnosti pojavila ugibanja, da naj bi direktno ciljali Caster Semenya ter da naj bi se na tak način IAAF izognila tožbam ostalih tekačic na kratke proge (kot je Dutee Chand) in drugih športnic. Razlog za tako razlikovanje IAAF vidi v tem, da je na teku na srednje proge mogoče doseči največjo korist od povečane ravni testosterona v krvnem obtoku zaradi povečane mišične mase in dodatnega vnosa in prenosa kisika, ki je posledica povečanega hemoglobina v krvi.¹³

Semenya in južnoafriška atletska zveza sta istega leta vložili pritožbo na CAS. Sklicevali so se na diskriminatornost pravila proti športnicam, na splošno in konkretnije proti športnicam z določenimi interspolnimi značilnostmi. Trdili so, da pravila ne temeljijo na zadostni znanstveni podlagi, so nepotrebna za zagotavljanje

¹⁰ CAS, zadeva: 2014/A/3758 Dutee Chand v. Athletics Federation of India (AFI) & The International Association of Athletics Federations (IAAF), z dne 24. julij 2015.

¹¹ IAAF, Eligibility regulations for the female classification (athletes with differences of sex development), str. 2 - 3.

¹² Študija objavljena v reviji *British Journal of Sports Medicine* je potrdila, da imajo ženske z višjo stopnjo testosterona več mišične mase in tečejo bolje. Glej: Hirschberg AL, Elings Knutsson J, Helge T, Effects of moderately increased testosterone concentration on physical performance in young women: a double blind, randomised, placebo controlled study, *British Journal of Sports Medicine*, 54(2020), str. 599 - 604.

¹³ IAAF, Eligibility regulations for the female classification (athletes with differences of sex development), str. 20, opomba 3.

je poštene konkurence in povzročajo nepopravljivo škodo neposredno prizadetim športnicam, kot je kršitev telesne integritete.¹⁴ Aprila leta 2019 je CAS zavrnil vse trditve z obrazložitvijo, da je pravilo o hiperandrogenizmu sicer diskriminatorno, vendar je taka diskriminacija glede na predložene dokaze nujna, smiselna in sorazmerna za dosego legitimnega cilja t.j. pravičnosti na ženskih tekmovanjih. IAAF-u naj bi namreč pomagala pri ohranjanju integritete ženske atletike na tekmovanjih, deljenih glede na spol.¹⁵ Pravilo o omejitvi testosterona je tako ostalo v veljavi, Semenji pa je bilo onemogočeno tekmovanje na srednje dolgih progah, saj je njena naravna raven testosterona presejala omejitve. Številni mednarodni organi za človekove pravice, med njimi tudi Urad visokega komisarja Združenih narodov za človekove pravice, so omenjeno ureditev kritizirali, saj naj bi nasprotovala pravici do enakosti in prepovedi diskriminacije, pravici do najvišjega dosegljivega standarda telesnega in duševnega zdravja ter prepovedi mučenja in drugega krutega, nehumanega ali ponižujočega ravnanja.¹⁶

To odločitev so nadalje izpodbijali pred švicarskim zveznim vrhovnim sodiščem (*angl. Swiss Federal Court*, v nadaljevanju: SFT)¹⁷ in zatrjevali kršitve prepovedi diskriminacije in človekovega dostojanstva ter osebnih pravic Semenye, kot so pravica do telesne integritete, lastne identitete, zasebnosti in gospodarske svobode. Z odločitvijo septembra leta 2020 so bili njuni argumenti zopet zavrnjeni in naloženo jima je bilo plačilo odškodnine v višini 8.000 švicarskih frankov. SFT je poudarilo, da so njegove pristojnosti omejene na presojo, ali razsodba CAS-a krši temeljna in splošno priznana načela javnega reda, ki vključujejo prepoved diskriminacije, nekatere osebnostne pravice športnikov in pojem človekovega dostojanstva. Nadalje je pojasnilo, da arbitražna odločba krši javni red le, kadar je očitno neutemeljena (*angl. manifestly untenable*), očitno ne upošteva pomembnih pravnih načel in se na nedopusten način upira občutku pravičnosti. Tega pa v konkretnem primeru ni ugotovilo. Odločitev, ki jo je sprejelo SFT, ni nepričakovana. SFT namreč ni pristojno, da odločbo CAS spremeni, temveč jo lahko le potrdi ali

¹⁴ CAS 2018/O5794 Mokgadi Caster Semenya v IAAF; CAS 2018/O/5798 Athletics South Africa v. IAAF, 30. april 2019, str. 9 - 10.

¹⁵ CAS 2018/O5794 Mokgadi Caster Semenya v IAAF; CAS 2018/O/5798 Athletics South Africa v. IAAF, 30. april 2019, str. 151.

¹⁶ Glej: OHCHR, Intersection of race and gender discrimination in sport - Report of the United Nations High Commissioner for Human Rights, URL: https://ap.ohchr.org/Documents/dpage_e.aspx?si=A/HRC/44/26.

¹⁷ Stranke lahko arbitražno odločbo CAS-a izpodbijajo pred švicarskim zveznim sodiščem na podlagi 2. odstavka 190. člena švicarskega zveznega zakona o mednarodnem zasebnem pravu, vendar lahko slednje sodišče presoja samo postopkovno pravilnost arbitražne odločitve.

razveljavi.¹⁸ Pojavile so se določene kritike, ker se je SFT izrecno oprlo na to, da je odločitev CAS-a temeljila na »soglasnem mnenju strokovnjakov«.¹⁹ To naj bi odločitev podkrepilo z znanstveno podlago, vendar izvedenci, ki so sodelovali v postopkih, pred CAS niso bili soglasni. Kar 23 strokovnjakov je pričalo v korist Semenye in južnoafriške atletske zveze ter proti predpisom DSD, ki so vsebovala sporno pravilo. Med znanstveniki pa naj prav tako ne bi bilo konsenza o tem, da naravno proizvedeni testosteron nad 5 nanomolov na liter krvi daje ženskam nepremagljivo konkurenčno prednost in jim omogoča, da premagajo športnice pod to mejo. Kljub temu je Semenya s to odločitvijo izgubila možnost, da brani svoj dvakratni naslov olimpijske prvakinje v teku na 800 metrov na poletnih olimpijskih igrah 2021 v Tokiu, če se ne posluži umetnega zniževanja testosterona. Februarja 2021 je javnosti sporočila, da pravno pot nadaljuje pred Evropskim sodiščem za človekove pravice (v nadaljevanju: ESČP), kjer se bo borila za dostojanstvo, enakost in človekove pravice žensk v športu.²⁰

6. *Lex sportiva* in človekove pravice

Za razmerja v športu se uporabljajo splošno veljavna pravila, ki urejajo razmerja med posamezniki nasploh, poleg njih pa tudi univerzalna pravna načela športnega prava ali t.i. *lex sportiva*, ki so *lex specialis*, saj bi upoštevanje zgolj splošnih pravil oviralo razvoj športa. Slednji je urejen tako na nacionalni kot tudi na nadnacionalni ravni. Na nadnacionalni ga urejata dva sistema, pravo EU in posebna športna pravila mednarodnih športnih zvez, kot je npr. IAAF. Caster Semenya zahteva odločitev ESČP-ja, da Švica ni izpolnila svojih dolžnosti, da jo zaščiti pred kršitvami človekovih pravic, ki ji morajo biti zagotovljene v skladu z Evropsko konvencijo o človekovih pravicah (v nadaljevanju: EKČP). Podlaga teh kršitev pa so ravno športna pravila, ki jih je sprejela IAAF. Vprašanje, ki se postavi tukaj, je neposredni učinek človekovih pravic, saj se ta načeloma nanaša na vertikalna razmerja. Če gledamo razmerje med Caster in IAAF (kot zasebno organizacijo), pa bi lahko šteli, da gre za horizontalno razmerje, torej razmerje med prirejenima subjektoma. Mnenja, ali tudi zanje velja neposredni učinek, so deljena. Na eni strani imamo mnenje sodnika Bernhardta, ki je strogo vertikalno ter neposrednega učinka EKČP-ju v takšnih raz-

¹⁸ Bergant Rakočević, *Šport in pravo* (2020), str. 392.

¹⁹ Švicarsko zvezno sodišče, Izjava za javnost, z dne 8. 9. 2020, URL: https://www.bger.ch/files/live/sites/bger/files/pdf/en/4A_248_2019_yyyy_mm_dd_T_e_18_18_10.pdf.

²⁰ Holzer, *The Decision of the Swiss Federal Supreme Court in the Caster Semenya Case: A Human Rights and Gender Analysis* (2020), URL: <http://opiniojuris.org/2020/09/30/the-decision-of-the-swiss-federal-supreme-court-in-the-caster-semenya-case-a-human-rights-and-gender-analysis/>.

merjih ne priznava.²¹ Kljub temu je večinsko mnenje sodišč drugačno, saj sprejemajo t. i. »posredni horizontalni učinek« človekovih pravic. To pa pripelje do tega, da morajo tudi športne organizacije, kot je IAAF, zagotoviti spoštovanje človekovih pravic ter sprejeti ustrezne ukrepe za njihovo uresničevanje.²²

7. Kako naprej?

Primer Caster Semenya odpira pomembna vprašanja in družbena stališča do določene mere razdvaja. Ob vsem tem lahko ugotovimo pomanjkljivosti v trenutni klasifikaciji športnikov in normativni strukturi športa. Tudi če bi Caster Semenya s svojo specifičnostjo imela športno prednost, kako bi se ta prednost razlikovala od drugih genetskih in socialno-ekonomskih prednosti v športu? V čem so ženske športnice z moškimi značilnostmi, drugačne od finančno privilegiranih žensk, ki imajo dostop do najboljših trenerjev in prehrane tekačic z dolgimi nogami in plavalk z velikimi rokami? Kdaj so bili drugi športniki pozvani, naj spremenijo svoje naravno telo, ker so predobri v svoji disciplini? Plavalec Michael Phelps tako slavi zaradi neproporcionalnega telesa, velikega razpona rok in nizke proizvodnje mlečne kisline, medtem ko je Semenya prisiljena spremeniti izjemno telesno lastnost.

V primeru, da se izkaže, da gre pri pravilu, ki ga je sprejela IAAF za kršenje človekovih pravic, bo to pomenilo, da nivo testosterona ne bi smel biti kriterij, na podlagi katerega bi se Caster prepovedalo tekmovali z ostalimi atletinjami. A kakšni bi bili potem kriteriji, ki bi jih lahko šteli za dovolj pravične in objektivne, hkrati pa ne bi temeljili zgolj na razlikovanju med moškim in ženskim spolom?

Možna alternativa bi bila uvedba funkcionalne klasifikacije, ki je značilna za paraolimpijske športe. Poteka tako, da se športniki in športnice vrednotijo glede na funkcionalno sposobnost, zmožnost opravljati določene vaje ali opravila, ki so specifična za konkretno športno panogo. S tem se zagotovi, da znotraj posamezne panoge tekmujejo posamezniki, ki imajo enake ali vsaj približno enake sposobnosti glede ravnotežja, motorike, mobilnosti in koordinacije. Uspeh je na koncu odvisen predvsem od športnikove treniranosti.²³ Uveljavitev takega sistema v atletiki bi torej pomenila, da bi kot glavni kriterij, po katerem bi delili atlete, upoštevali npr.

²¹ Rigozzi, Kaufmann-Kohler, Malinverni, Doping and fundamental rights of athletes: Comments in the Wake of the Adoption of the World Anti-Doping Code, *International Sports Law Review* (2003), str. 46 - 47.

²² Čarman, Ustavnopravni vidiki ukrepanja proti dopingu (2019), str. 3 - 5.

²³ Bolta, Paraolimpijske igre in Slovenci (2016), str. 3.

kapaciteto pljuč, mišično maso ipd., ne pa nujno spola.²⁴ To bi seveda pomenilo, da bi morali biti kriteriji jasno določeni, njihov vpliv na uspešnost v konkretni panogi pa znanstveno dokazan.

Kot ena izmed možnih rešitev pa bi lahko bila uvedbe nove, tretje kategorije športnikov, kjer bi tekmovalе zgolj interspolne osebe. Pri čemer zopet ne moremo mimo pomisleka, ali ne bi tudi to pomenilo svojevrstno diskriminacijo. Problem vkoženjenega binarnega sistema v športu in posledična delitev na moške in ženske kategorije ter s tem povezane etične dileme bodo nedvomno tudi v prihodnosti predmet številnih debat in vprašanj, s katerimi se bodo morala soočiti tudi sodišča. Tako kot interspolne osebe segajo preko ustaljenih okvirjev binarnega razmišljanja, bodo zagotovo tudi rešitve tako občutljivega problema zahtevale razmišljanje preko omejitev našega trenutnega binarnega dožemanja sveta.

SEZNAM LITERATURE

Bergant Rakočević, Vesna: Šport in pravo, Inštitut za lokalno samoupravo Maribor, Ljubljana 2020.

Blumenrath, Sandra; Bonetta, Laura; Julian, David: Case studies, URL: Case Studies - HHMI Sex Verification Interactive (26. 3. 2021).

Bolta, Tina: Paraolimpijske igre in Slovenci, Fakulteta za šport, Ljubljana 2016.

Buzuvis, Erin, Transsexual and Intersex Athletes, URL: <https://digitalcommons.law.wne.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1257&context=facschol> (30. 4. 2021)

Čarman, Sara: Ustavnopравни vidiki ukrepanja proti dopingu, Pravna fakulteta, Ljubljana 2019.

Gračanin, Ida: Preseganje binarnega spolnega sistema v športu, Fakulteta za družbene vede, Ljubljana 2015.

Hirschberg AL, Elings Knutsson J, Helge T: Effects of moderately increased testosterone concentration on physical performance in young women: a double blind, randomised, placebo controlled study, *British Journal of Sports Medicine*, 54 (2020), str. 599-604.

---

²⁴ Kerr, Why it might be time to eradicate sex segregation in sports, URL: <https://theconversation.com/why-it-might-be-time-to-eradicate-sex-segregation-in-sports-89305>.

Holzer, Lena: The Decision of the Swiss Federal Supreme Court in the Caster Semenya Case: A Human Right and Gender Analysis, URL: <http://opiniojuris.org/2020/09/30/the-decision-of-the-swiss-federal-supreme-court-in-the-caster-semenya-case-a-human-rights-and-gender-analysis/> (28. 3. 2021).

International Association of Athletics Federations (IAAF), Eligibility regulations for the female classification (athletes with differences of sex development), (2018), str. 2-3.

International Association of Athletics Federations (IAAF), Regulations Governing Eligibility of Females with Hyperandrogenism to Compete in Women's Competition, (2015), str. 12.

Kerr, Roslyn: Why it might be time to eradicate sex segregation in sports, URL: [Why it might be time to eradicate sex segregation in sports \(theconversation.com\)](https://www.theconversation.com/why-it-might-be-time-to-eradicate-sex-segregation-in-sports) (27. 3. 2021).

Kodermac, Nensi: Kulturna podoba ženskosti v športu, Fakulteta za šport, Ljubljana 2013.

Rigozzi A., Kaufmann-Kohler G., Malinverni G., Doping and fundamental rights of athletes : Comments in the Wake of the Adoption of the World Anti-Doping Code, International Sports Law Review, 2003, URL: <https://lk-k.com/wp-content/uploads/Doping-and-fundamental-rights-of-athletes-Comments-in-the-wake-of-the-adoption-of-the-World-Anti-Doping-Code.pdf> (30.4.2021).

Švicarsko zvezno sodišče, Izjava za javnost z dne 8. 9. 2020, URL: https://www.bger.ch/files/live/sites/bger/files/pdf/en/4A_248_2019_yyyy_mm_dd_T_e_18_18_10.pdf (28. 3. 2021).

Zalokar, Lucijan, Caster Semenya in njen boj, URL: <https://www.delo.si/sobotna-priloga/caster-semenya-in-njen-boj/> (30. 4. 2021).

Nastopi (i)migrantov na športnih tekmovanjih

Klemen Šuligoj*

V luči velike migrantske krize, ki je vrhunec doživela leta 2015 in v okviru katere je samo v navedenem letu v Evropo pribežalo več kot milijon ljudi, je Izvršni odbor Mednarodnega olimpijskega komiteja (v nadaljevanju: MOK) na podlagi predhodno sprejete Resolucije Generalne skupščine Organizacije združenih narodov (v nadaljevanju: OZN)¹ sprejel sklep o oblikovanju ekipe oz. reprezentance beguncev za nastop na Olimpijskih igrah (v nadaljevanju: OI) v Rio de Janeiru leta 2016. Po besedah predsednika MOK Thomasa Bacha je šlo za zgodovinsko dejanje, ki je pomenilo simbolično prebujanje upanja za begunce po vsem svetu ter pomagalo pri usmerjanju pozornosti splošne javnosti na begunsko problematiko.² Po nastopu na OI v Riu so športniki begunci pod olimpijsko zastavo nastopili še na nekaterih drugih mednarodnih tekmovanjih, nastop reprezentance beguncev pa je bil predviden oziroma je še vedno predviden za nastop na naslednjih OI v Tokiu.

1. Podlaga za oblikovanje in nastop reprezentance beguncev

Temelje za oblikovanje in nastopanje reprezentance beguncev je opredelil Izvršni odbor MOK. Ta je določil, da bo reprezentanca beguncev pri pripravah in nastopih na OI obravnavana kot vse druge reprezentance, pri čemer pa so zanjo na OI v Riu veljale določene posebnosti: uradno ime ekipe je bilo begunska olimpijska ekipa,³ športniki so nastopali pod olimpijsko zastavo, na otvoritveni slovesnosti so se športniki predstavili pred domačo reprezentanco Brazilije, MOK pa je ekipi zagotovil tudi vsa potrebna sredstva za priprave na tekmovanje, kril vse stroške potovanja in udeležbe na tekmovanjih kot tudi druge potrebne stroške, zagotovil opremo in organizacijsko strukturo reprezentance, vključno z vodjo reprezentance, trenerji in

* Mag. prava, višji pravosodni svetovalec na Okrožnem sodišču v Ljubljani

¹ Generalna skupščina OZN: Resolucija A/70/L.3 z dne 20. oktobra 2015, URL: https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-8-2016-0317_SL.html.

² IOC, IOC Refugee Olympic Team – A message of hope and solidarity, URL: <https://www.olympic.org/refugee-olympic-team>.

³ Originalno »Team Refugee Olympic Athletes«.

ostalimi člani ekipe.⁴

Pri oblikovanju reprezentance je MOK pozval nacionalne olimpijske komiteje, da so na treningih in državnih tekmovanjih v okviru svojih pristojnosti pozorni na športnike, ki bi lahko bili potencialni kandidati za izbor v reprezentanco. Pogoji za izbor v ekipo so bili športni dosežki posameznikov, uradno priznana pravica do mednarodne zaščite ter osebne okoliščine oziroma ozadje športnika.⁵ Na podlagi tako zbranih prijav s strani nacionalnih olimpijskih komitejev je MOK v prvem krogu izbral 43 športnikov, ki so iz olimpijskega solidarnostnega sklada prejeli finančna sredstva v pomoč pri pripravah in kvalifikacijah za nastop na OI.⁶ Mesec dni pred začetkom OI je MOK nato izbral člane tehničnega osebja ter izmed preostalih kandidatov 10 reprezentantov za nastop na OI. Reprezentanti so bili prvotno državljani Sirije, Južnega Sudana, Etiopije in Demokratične republike Kongo, na OI pa so nastopili v plavanju, teku na 1500 metrov, teku na 800 metrov, teku na 400 metrov, maratonu in judu.

Po končanih OI v Riu je podobno iniciativo kot za olimpijske športnike sprejel tudi Mednarodni paraolimpijski komitej ter dvema begunskima paraolimpijskima športnika omogočil nastop na paraolimpijskih igrah v Rio de Janeiru leta 2016. Organizacija te ekipe je sledila organizaciji olimpijske ekipe, tudi paraolimpijski športniki pa so bili po končanih paraolimpijskih igrah deležni dodatne pomoči in podpore iz solidarnostnega sklada.⁷

Poleg oblikovanja olimpijske reprezentance beguncev so v okviru OZN vzpostavili tudi Olimpijski solidarnostni program za športnike begunce, v okviru katerega se zagotavljajo sredstva za šolanje, trening in vsestranski razvoj športnikov beguncev.⁸ Olimpijski solidarnostni program trenutno s štipendijami finančno podpira 55 begunskih športnikov iz 13 držav, ki se pripravljajo za nastop na OI v Tokiu, MOK pa je že oznanil, da bo nadaljeval s finančno podporo športnikom beguncem tudi po OI v Tokiu.⁹

⁴ IOC, IOC Refugee Olympic Team Tokyo 2020, URL: <https://www.olympic.org/news/team-of-refugee-olympic-athletes-roa-created-by-the-ioc> .

⁵ Prav tam.

⁶ IOC, Refugee Olympic Team to shine spotlight on worldwide refugee crisis, URL: <https://www.olympic.org/news/refugee-olympic-team-to-shine-spotlight-on-worldwide-refugee-crisis>.

⁷ IOC, URL: <https://www.paralympic.org/news/refugees-compete-dedicated-team-rio>.

⁸ IOC, Olympic Solidarity, a worldwide programme to ensure universality in sport <https://www.olympic.org/news/olympic-solidarity-a-worldwide-programme-to-ensure-universality-in-sport>.

⁹ IOC, IOC Refugee Olympic Team Tokyo 2020, URL: <https://www.olympic.org/ioc-refugee-olympic-team-tokyo-2020> .

Nastopi športnikov beguncev pod olimpijsko zastavo pa niso omejeni zgolj na OI, temveč so ti športniki nadalje nastopili tudi na nekaterih drugih mednarodnih tekmovanjih. Tako je leta 2017 pet begunskih športnikov nastopilo na Azijskih igrah v Turkmenistanu, štafeta begunskih športnikov v teku na 4 x 800 metrov je nastopila na atletskih štafetnih igrah svetovne atletske federacije (v nadaljevanju: IAAF) na Bahamih, trije begunski športniki so nastopili na IAAF svetovnem prvenstvu za športnike do 18. leta starosti, pet tekačev pa na svetovnem atletskem prvenstvu v Londonu. Trend se je nadaljeval v prihodnjih letih, in sicer leta 2018 z nastopi na svetovnem prvenstvu v polmaratonu, IAAF svetovnem prvenstvu do 20 let in Afriškem prvenstvu v atletiki, leta 2019 z nastopi na IAAF svetovnem prvenstvu v krosu, IAAF svetovnem prvenstvu za štafete in svetovnem atletskem prvenstvu, nazadnje pa leta 2020 z nastopom na IAAF svetovnem prvenstvu v polmaratonu.

2. Pomen oblikovanja reprezentance beguncev

Glavni temelj za oblikovanje olimpijske ekipe beguncev za krstni nastop na OI v Riu je predstavljalo stališče, da šport igra pomembno vlogo v družbi in da lahko športne vrednote ter še posebej ideali, na katerih temeljijo OI, pomembno pripomorejo k promociji miru, fairplaya, strpnosti in razumevanja med ljudmi. Kot je pojasnil predsednik MOK Thomas Bach v svojem nagovoru pred Generalno skupščino OZN, v dani situaciji nobeden izmed atletov sicer ne bi imel možnosti nastopati na OI, četudi bi se nanje kvalificiral, saj so s priznanim statusom begunca ti športniki ostali brez matične države in nacionalnega olimpijskega komiteja, za katerega bi nastopali. S tem, ko so športnikom beguncem omogočili nastop pod olimpijsko zastavo skupaj z ostalimi 11.000 športniki iz 206 držav, pa so poslali simbol upanja vsem beguncem po svetu, kot tudi pripomogli k ozaveščanju ljudi o begunski problematiki in težavam, ki jo ta predstavlja.¹⁰

Sledeč uspešnemu sodelovanju reprezentance beguncev na OI v Riu, je MOK oktobra 2018 odločil, da bo olimpijska reprezentanca beguncev oblikovana tudi za OI v Tokiu.¹¹ Hkrati je oblikoval pogoje za sodelovanje ter postopek identifikacije in izbora potencialnih kandidatov za nastop v reprezentanci. Ker so bile OI v Tokiu predstavljene na leto 2021, je bil predstavljen tudi izbor reprezentantov, točen datum

¹⁰ IOC, UN General Assembly approves Olympic Truce for Olympic Games Rio de Janeiro 2016, URL: <https://www.olympic.org/news/un-general-assembly-approves-olympic-truce-for-olympic-games-rio-de-janeiro-2016>.

¹¹ IOC, IOC Refugee Olympic Team Tokyo 2020, URL: <https://www.olympic.org/news/ioc-creates-refugee-olympic-team-tokyo-2020>.

pa v tem trenutku še ni znan.

Številni ljudje v različnih državah sveta so iz takšnih ali drugačnih razlogov praktično čez noč prisiljeni, da zapustijo svojo državo in se podajo na negotovo pot v neznano v upanju na boljšo prihodnost. Strinjamo se lahko, da je takim posameznikom potrebno zagotoviti primerno okolje, v katerega se lahko vključijo in v njem oblikujejo novo življenje. Šport kot pomemben del življenja nedvomno predstavlja eno izmed področij, na katerih je posameznikom potrebno zagotoviti enako obravnavo, ne glede na njihove osebne okoliščine in preteklost. Izključitev športnikov beguncev iz športnih tekmovanj bi zato pomenila neupravičen poseg v njihovo možnost športnega udejstvovanja, zato je zagotavljanje možnosti za njihov športni razvoj in udeležbo na mednarodnih tekmovanjih zagotovo pomemben korak naprej. Nadejamo se lahko, da bodo športnikom beguncem tudi v prihodnje zagotovljene možnosti za nastop na vedno več tekmovanjih v okviru vseh športov.

SEZNAM LITERATURE

International Olympic Committee, IOC Refugee Olympic Team – A message of hope and solidarity, URL: <https://www.olympic.org/refugee-olympic-team> (06.03.2021).

International Olympic Committee, Team of Refugee Olympic Athletes (ROA) created by the IOC, URL: <https://www.olympic.org/news/team-of-refugee-olympic-athletes-roa-created-by-the-ioc> (06.03.2021).

International Olympic Committee, Refugee Olympic Team to shine spotlight on worldwide refugee crisis, URL: <https://www.olympic.org/news/refugee-olympic-team-to-shine-spotlight-on-worldwide-refugee-crisis> (06.03.2021).

International Olympic Committee, Refugees to compete in dedicated team at Rio 2016 Paralympics, URL: <https://www.paralympic.org/news/refugees-compete-dedicated-team-rio-2016-paralympics> (06.03.2021).

International Olympic Committee, Olympic Solidarity, a worldwide programme to ensure universality in sport, URL: <https://www.olympic.org/news/olympic-solidarity-a-worldwide-programme-to-ensure-universality-in-sport> (06.03.2021).

International Olympic Committee, IOC Refugee Olympic Team Tokyo 2020, URL: <https://www.olympic.org/ioc-refugee-olympic-team-tokyo-2020> (07.03.2021).

International Olympic Committee, UN General Assembly approves Olympic Truce for Olympic Games Rio de Janeiro 2016, URL: <https://www.olympic.org/news/un-general-assembly-approves-olympic-truce-for-olympic-games-rio-de-janeiro-2016> (06.03.2021).

International Olympic Committee, IOC creates Refugee Olympic Team Tokyo 2020, URL: <https://www.olympic.org/news/ioc-creates-refugee-olympic-team-tokyo-2020> (06.03.2021).

Transparentnost odločanja o dodeljevanju vidnejših športnih dogodkov

Patricija Resnik*

V zadnjem času lahko spremljamo pozive k bojkotiranju svetovnega nogometnega prvenstva v Katarju leta 2022, tako na račun kršitve človekovih pravic in nečloveških razmer, ki vladajo na gradbiščih nastajajočih luksuznih stadionov kot tudi zaradi očitkov podkupovanja, korupcije in manipulacij, ki so državi prinesle gostovanje verjetno najbolj dobičkonosnega in odmevnega športnega dogodka na svetu. Znani so enormni zneski, ki spremljajo šport, in temu sledeči interesi držav, da sodelujejo pri organizaciji športnih prireditev, ki poleg dobičkov gostiteljem prinašajo prepoznavnost in prestiž. Žal pa krovne organizacije, ki stojijo za temi dogodki, ne delujejo vedno na transparenten način, ki bi preprečeval vpliv podkupovanja in političnih interesov v postopku izbora prirediteljice športnega dogodka.

Šport je že dolgo nazaj presegel okvirje rekreativne zabave, ki v navijaškem duhu povezuje milijone ljudi po svetu. Skozi čas je postal šport donosna gospodarska panoga, katere dobički letno presegajo 145 milijard ameriških dolarjev.¹ Po podatkih raziskave Evropske komisije iz leta 2018 je vsak sedeminštirideseti evro in vsak sedemintrideseti zaposleni znotraj Evropske Unije neposredno povezan s športom.² Pomembno vlogo pri tem igrajo veliki športni dogodki, ki organizatorjem ne prinašajo zgolj promocije države ter športa kot takega, pač pa predvsem velike dobičke tako na račun medijskih pravic, vstopnic in razvoja turizma kot tudi zaradi politične in gospodarske moči, ki jo prinašajo tako odmevni dogodki. Zato ni presenetljivo, da med državami obstaja velik interes za gostitev športnih spektaklov, za katere se kandidature vlagajo že desetletja pred izvedbo samega dogodka. Ambicije držav zagotoviti si prestižno vlogo gostiteljice pa žal nemalokrat vodijo v netransparentne postopke odločanja o dodeljevanju tekmovanj, prežete s korupcijo, podkupovanji in mešetarjenji v ozadju.

* Študentka Pravne Fakultete Univerze v Ljubljani.

¹ Ellis, Australia's policy on match-fixing in sport, (2016), str. 254 - 256.

² Evropska komisija, Study on the Economic Impact of Sport through Sport Satellite Accounts (2018), str. 9.

Veliki športni dogodki, med katerimi prednjačita predvsem svetovno nogometno prvenstvo za moške (*angl. FIFA World Cup*) in poletne olimpijske igre, s svojim obsegom in velikostjo vplivajo na celotno gospodarsko in globalno medijsko pozornost, marsikatera država pa v športu vidi tudi diplomatsko in politično priložnost. Gostovanje športnih prireditev se je izkazalo kot učinkovita strategija pri spodbujanju pozitivne mednarodne podobe držav. Olimpijske igre v Sydneyju leta 2000 naj bi pospešile razvoj Avstralije kot blagovne znamke za deset let, svetovno prvenstvo v nogometu leta 2006 v Nemčiji pa je po analizah uspešno pripomoglo k predstavljanju mednarodnih medijev Nemčije kot svetovne velesile.³ Konkurenca med državami za vlogo prirediteljice športnih dogodkov je zato ogromna, za izbiro gostiteljice pa bi morale mednarodne športne organizacije ob omenjenih vplivih, ki se bolj kot dogajanja na športnih prizoriščih dotikajo dogajanja zunaj njih, zagotoviti transparentne postopke, ki bi preprečevali korupcijo in podkupovanje, ki ju v zadnjem obdobju vse pogosteje povezujemo z omembo velikih športnih tekmovanj. Na nevarnost korupcije, pranja denarja in drugih oblik finančnega kriminala v športu na vseh ravneh je v Beli knjigi o športu opozorila tudi Evropska komisija.⁴ K aktivnemu prispevanju pri doseganju integritete in pravičnosti v športu je države članice v sklepih proti korupciji v športu leta 2019 pozval tudi Svet Evropske Unije.⁵

Transparentnost lahko definiramo kot dostop do informacij o organizaciji in njenih akterjih, ki zunanjim opazovalcem omogoča spremljanje in nadzor delovanja te organizacije.⁶ Za preprečevanje podkupovanja in izvajanja pritiskov na mednarodne športne komiteje z namenom dodelitve organizacije športnega dogodka ter drugih oblik korupcije v športu je ključno odprto in javno sprejemanje odločitev in politik, torej transparentnost odločanja.⁷ Ta vodi v zmanjšanje zlorabe moči, finančnih goljufij in korupcije ter pripomore k okrepitvi demokracije.

Transparency International je v poročilu o korupciji v športu poudaril obveznosti mednarodnih športnih organizacij kot nosilcev pravic podeljevanja organizacij tek-

³ Brannagan & Giulianotti, Soft power and soft disempowerment: Qatar, global sport and football's 2022 World Cup finals, URL: https://www.researchgate.net/publication/277309624_Soft_power_and_soft_disempowerment_Qatar_global_sport_and_football's_2022_World_Cup_finals

⁴ Evropska komisija, Bela knjiga o športu, Bruselj, 11. julij 2007, COM(2007) 391.

⁵ Boj proti korupciji v športu: Svet sprejel sklepe, Svet EU, URL: <https://www.consilium.europa.eu/sl/press/press-releases/2019/11/21/combating-corruption-in-sport-the-council-adopts-conclusions/>.

⁶ Grimmeliikhuijsen, Transparency and trust: an experimental study of online disclosure and trust in government (Doktorska disertacija) 2012, str. 55.

⁷ Transparency international Slovenija: šport, URL: <https://www.transparency.si/sport..>

movanj, da skozi vse faze postopka zagotovijo njegovo transparentnost; od sprejemanja ponudb držav pa vse do priprav na tekmovanja in njihovih izvedb. Za doseganje omenjenih standardov Transparency International mednarodnim športnim organizacijam nalaga dolžnost razkritja njihovih finančnih poročil, podatkov o plačah funkcionarjev, dokumentacij, ki jih države vlagajo ob kandidaturi, in dokumentov, iz katerih izhaja postopek izbora, predvsem pa je poudarjen tudi pomen vtisa, transparentnosti ter s tem povezane dolžnosti ozaveščanja in promocije dostopa do teh informacij širši javnosti.⁸

Običajno se kandidature za organizacijo določenega tekmovanja vlagajo s strani nacionalnih zvez, ki so članice mednarodne organizacij, v imenu katere se odvija zadevna športna prireditev. V primeru olimpijskih iger so to nacionalni olimpijski komiteji, pri nogometnih, košarkarskih ali drugih panožnih svetovnih prvenstvih pa nacionalne športne zveze.⁹ Še preden omenjene zveze vložijo uradno kandidaturo, poteka znotraj države, ki se poteguje za vlogo gostiteljice, obširno politično, ekonomsko in socialno dogovarjanje, pogajanje ter usklajevanje.¹⁰ Ob tem seveda ne gre zanemariti zunanjepolitičnega pomena prirejanja velikih tekmovanj, zaradi katerih prihaja do sklepanja zavezništov in obljubljanja podpore tudi med državami. Ko so kandidature vložene, pa imajo organizacije pri procesu izbora visoko stopnjo diskrecije, ki poleg visokih denarnih zneskov, oteženega odkrivanja same strukture odločanja in nepreglednosti postopkov ustvarja priložnost za korupcijo.¹¹

V zadnjem obdobju lahko spremljamo afero, ki jo je povzročil izbor Katarja za gostitelja svetovnega nogometnega prvenstva 2022. Glede na vlogo nogometa, ki nima zaman slovesa najpomembnejše postranske stvari na svetu, ni presenetljivo, da tudi sicer do največjih afer, povezanih s postopki dodeljevanja organizacij športnih prireditev, prihaja prav v nogometnem svetu predvsem zaradi očitane koruptivnega in netransparentnega delovanja Mednarodne nogometne zveze (v nadaljevanju: FIFA). Krovna nogometna organizacija, ki je zasebna organizacija z minimalno javno odgovornostjo,¹² ima nad nogometom skoraj popoln nadzor; določa pravila, glasovalne mehanizme in sprejema odločitve o poteku tek-

⁸ Sweeney, Transparency International, Global Corruption Report: Sport, Executive summary, URL: https://images.transparencycdn.org/images/2016_GCRSport_EN.pdf.

⁹ Za evropsko prvenstvo v košarki v Sloveniji leta 2013 je kandidaturo pri FIBA Evropa vložila Košarkarska zveza Slovenije.

¹⁰ Cornelissen, Who bids for events and why? URL: https://transparencia.org.es/wp-content/uploads/2016/02/igc_2015_ingles.pdf.

¹¹ Wilson, Why stamping out corruption in FIFA won't be easy, URL: <https://theconversation.com/why-stamping-out-corruption-in-fifa-wont-be-easy-34264>.

¹² Delovanje FIFE ureja švicarsko pravo, po katerem ima status društva.

movanj, kot je svetovno prvenstvo. Ob tem ima zaradi velikega zanimanja držav za priložnost gostovanja tekmovanja takšnih razsežnosti FIFA moč postavljati pogoje, ki jih morajo države izpolnjevati za možnost sodelovanja pri organizaciji dogodka. FIFA tako na primer prejme večino prihodkov iz trženjskih in televizijskih pravic, hkrati pa stroške izgradnje infrastrukture nosi država v celoti sama, kar vodi v velike dobičke organizacije. Svetovno prvenstvo v Braziliji leta 2014 naj bi tako FIFA prineslo več kot 2 milijardi ameriških dolarjev.¹³ Visoki dobički, intenzivna konkurenca in netransparenten postopek izbire ustvarjajo priložnost podkupovanju, pritiskom in drugim nezakonitim ter nezaželenim praksam. K temu v veliki meri prispeva diskrecijska moč FIFE, saj se na prvi pogled zdi, da ne obstaja sklop pravil, na podlagi katerih bi z gotovostjo napovedali, katera kandidatura bi morala biti izbrana.¹⁴ Čeprav je FIFA registrirana v Švici in podvržena švicarskemu pravu, je bilo s strani švicarskih organov izvedeno le malo postopkov nadzora. Tudi sicer ne obstaja učinkovit institucionalni postopek za vzpostavljanje odgovornosti FIFE, predvsem njenega predsednika ter izvršnega odbora.¹⁵

Do leta 2013 je bila odločitev o dodelitvi svetovnega prvenstva v rokah izvršnega odbora FIFE, katerega člani so, razen predsednika, ki ga izvoli kongres, imenovani s strani nacionalnih zvez.¹⁶ Po številnih obtožbah na račun korupcije v zvezi s svetovnim prvenstvom 2018 v Rusiji, predvsem pa je leta 2022 v Katarju FIFA sprejela reformo, po kateri se odločitev o državi gostiteljici sprejema na kongresu, kjer ima vsaka nacionalna zveza enakovreden glas.¹⁷ Prvič se je tovrsten način izbora prireditelja prvenstva odvil leta 2018, ko je bila izglasovana skupna kandidatura Kanade, Mehike in ZDA, ki bodo prvenstvo gostile leta 2026.

Finančne nepravilnosti in korupcija so se s krovno nogometno organizacijo povezovali že desetletja, v središču pozornosti pa se je zaradi obtožb o razširjeni korupciji FIFA znašla leta 2015, ko je ministrstvo za pravosodje ZDA obtožilo več vodilnih ljudi organizacije. Funkcionarji FIFE so bili obtoženi podkupovanja in korupcije glede prodaje televizijskih pravic ter prodaje glasov pri odločanju o gos-

¹³ Wilson, Why stamping out corruption in FIFA won't be easy, URL: <https://theconversation.com/why-stamping-out-corruption-in-fifa-wont-be-easy-34264>.

¹⁴ Prav tam.

¹⁵ Pielke Jr., How can FIFA be held accountable?, URL: https://sciencepolicy.colorado.edu/admin/publication_files/2013.01.pdf.

¹⁶ Pod okriljem FIFE je trenutno 211 nacionalnih nogometnih zvez.

¹⁷ Szymanski, Compromise or compromised? The bidding process for the award of the Olympic Games and the FIFA World Cup, URL: https://transparencia.org.es/wp-content/uploads/2016/02/igc_2015_ingles.pdf.

titeljci svetovnega prvenstva.¹⁸ Maja 2015 je švicarska policija zaradi obtožb goljufije, izsiljevanja in pranja denarja aretirala 16 funkcionarjev FIFE, pod plazom kritik in pritiskov zaradi preiskav korupcije s strani ameriških in švicarskih organov pa je 5. junija na tiskovni konferenci svoj odstop s položaja predsednika oznanil Sepp Blatter, ki je bil na čelu organizacije vse od leta 1998.

Transparency International je že leta 2011 pozval FIFA k večji preglednosti objavljanju poročil o finančnem poslovanju, virih sredstev ter razporejanju teh virov.¹⁹ Za preprečevanje korupcije in podkupovanja je bila predlagana uporaba kodeksov. Ti naj bi vsebovali načela ničelne tolerance do podkupovanja, opredelitve vrednot, politik in postopkov za preprečevanje podkupovanja, posebnih okoliščin in kulture organizacije, skladnost z zakoni, ki so pomembni za boj proti podkupovanju, posvetovanje z zaposlenimi in drugimi ključnimi zainteresiranimi stranmi ter ozaveščanje o vseh notranjih in zunanjih zadevah. Kljub obtožbam o netransparentnem delovanju organizacije pa je FIFA ta predlog zavrnila. Čeprav so bile v zadnjih letih znotraj FIFE sprejete nekatere reforme, ki naj bi zasledovale večjo transparentnost njenega delovanja, pa so kritike na račun korupcije čedalje glasnejše.

Vse od odločitve, da bo svetovno prvenstvo 2022 gostil Katar, so mnenja navijačev, nogometnih strokovnjakov in nogometne skupnosti na splošno negativna. Glasni so tudi kritiki s področja varstva človekovih pravic in delovnega prava, med drugim Amnesty International, ki poziva k bojkotu prvenstva tako s strani sponzorjev kot tudi nogometnih reprezentanc. Med njimi je bojkot zaradi razmer na gradbiščih, kjer rastejo novi športni kompleksi, že napovedala Norveška. Poleg očitkov o kršitvah človekovih pravic so vse od dodelitve organizacije prvenstva proti FIFA in Katarju usmerjene tudi obtožbe na račun podkupovanja, korupcije in manipulacij. Dodatno zgražanje je posledica premika tekmovanja iz tradicionalnega časovnega razporeda med junijem in julijem na zimski termin, kar je posledica izjemno visokih temperatur, ki se v državi med poletnimi meseci dvignejo tudi čez 40 stopinj. Posledično bodo nacionalne lige prisiljene prekiniti tekmovanja, zaradi priprav reprezentanc pa bodo k prilagoditvi razporeda morda prisiljeni tudi Liga prvakov in Liga Evropa. Omenjeno seveda sproža dodatne kritike o nelogičnosti izbire Katarja kot države gostiteljice FIFA World Cup 2022.

Korupcijski škandali ne škodujejo le podobi športa, športnih organizacij in njihovih

¹⁸ Neate, Fifa officials pocketed \$150m from 'World Cup of fraud' – US prosecutors, URL: <https://www.theguardian.com/football/2015/may/27/fifa-officials-world-cup-fraud-us-prosecutors>.

¹⁹ Transparency International, Transparency International repeats calls on FIFA to deal with the past, URL: <https://www.transparency.org/en/press/20111205-fifa-past>.

funkcionarjev, pač pa negativno vplivajo tudi na dojetje športnih vrednot, med katere sodijo zdrav način življenja, solidarnost in t.i. *fair play*.²⁰ Ekonomski interesi posameznikov in vpliv politike na šport se žal čedalje bolj opazajo tudi na dogajanju na samih zelenicah, parketih ter drugih športnih površinah. In čeprav se moramo sprijazniti z realnostjo, v kateri na športne uspehe že dolgo ne vplivajo zgolj talent, treningi in športni način življenja, pač pa v veliki meri tudi ekonomska moč posameznikov in organizacij, pa se ne smemo sprijazniti s tem, da bi ti vplivi izvotlili sam pomen športa in športnih tekmovanj. Menim, da je potrebno pozornost, ki jo ima s tega vidika prihajajoče svetovno prvenstvo, nameniti ozaveščanju o tem problemu ter aktivnemu ukrepanju tako s strani nacionalnih zvez, sponzorjev, strokovnjakov, pa tudi samih držav. Brez odločnega nastopa FIFE, Olimpijskega komiteja ter krovnih zvez drugih športnih panog se zdi korupcijo v športu nemogoče izkoreniniti. K bolj transparentnemu delovanju teh organizacij pa bi znatno pripomogla vzpostavitev njihove večje odgovornosti, kar bi moral biti eden od ciljev športne stroke. Boj za ohranjanje tekmovanj, kjer vladajo zgolj športna pravila, talent, predanost, nepredvidljivost ter druge okoliščine, ki krasijo šport in ki k njegovemu spremljanju ter izvajanju privabljajo milijone ljudi po vsem svetu, pa skupen cilj vseh ljubiteljev športa.

---

²⁰ Definicija iz Slovarja slovenskega knjižnjega jezika pravi da gre pri fair playu za pravilne odnose do soigralcev pri igri oziroma na tekmi.

SEZNAM LITERATURE

Brannagan & Giulianotti: Soft power and soft disempowerment: Qatar, global sport and football's 2022 World Cup finals. Manchester: Leisure studies, URL: https://www.researchgate.net/publication/277309624_Soft_power_and_soft_disempowerment_Qatar_global_sport_and_football's_2022_World_Cup_finals (2.4.2021).

Cornelissen, Scarlett: Who bids for events and why?, URL: https://transparencia.org.es/wp-content/uploads/2016/02/igc_2015_ingles.pdf (4.4.2021).

Ellis, Jane: Australia's policy on match-fixing in sport, https://www.transparency.org/files/content/feature/4.5_AustraliaNationalPolicy_Ellis_GCRSport.pdf (2.4.2021).

Grimmelikhuijsen, Stephan (2012): Transparency and trust: an experimental study of on-line disclosure and trust in government (Doktorska disertacija), Utrecht University, Utrecht.

Neate, Rupert: Fifa officials pocketed \$150m from 'World Cup of fraud' – US prosecutors, URL: <https://www.theguardian.com/football/2015/may/27/fifa-officials-world-cup-fraud-us-prosecutors> (4.4.2021).

Pielke, Roger Jr.: How can FIFA be held accountable?, URL: https://sciencepolicy.colorado.edu/admin/publication_files/2013.01.pdf (4.4.2021).

Sweeney, Gareth: Transparency International, Executive summary, URL: https://images.transparencycdn.org/images/2016_GCRSport_EN.pdf (2.4.2021).

Szymanski, Stefan: Compromise or compromised? The bidding process for the award of the Olympic Games and the FIFA World Cup, v: Global corruption report: Sport, 2 (2016), str. 372-399.

Transparency International repeats calls on FIFA to deal with the past, Transparency International, URL: <https://www.transparency.org/en/press/20111205-fifa-past> (5.6.2021).

Wilson, John: Why stamping out corruption in FIFA won't be easy, URL: <https://theconversation.com/why-stamping-out-corruption-in-fifa-wont-be-easy-34264> (4.4.2021).

Naturalizacija v košarki

Gregor Tomšič*

Naturalizacija v košarki je aktualna tendenca, kateri sledijo številne države. Države se odločijo naturalizirati tuje igralce predvsem zaradi primanjkljaja domačega igralskega kadra na določenih igralnih položajih. Gre za zelo zanimivo področje, glede katerega se v košarkarskih krogih pojavlja različna mnenja. Zanimivo bo videti ali bo FIBA v prihodnosti sledila trendu naturalizacije, ali pa bo postavila neke dodatne kriterije oz. omejitve.

Tako v košarki kot v športu nasploh je vedno več primerov naturalizacije. Kljub določenim prednostnim, ki jih naturalizacija prinaša, sem mnenja, da bo FIBA v prihodnosti zavzela pristop, ki bo zagovarjal pomen nacionalnosti in bo zaradi tega prišlo do dodatnih omejitev naturalizacije. Drugačen pristop bi pomenil, da bodo reprezentance na koncu videti kot neki klubi, ki bodo pred tekmovanji enostavno kupili določene tujce, česar pa si seveda ne želimo.

1. Uvodoma

V športu, med drugim tudi v košarki, je že nekaj časa aktualna težnja držav, da se poslužujejo naturalizacije tujih igralcev. Vzroki za tak trend so raznovrstni, zagotovo pa je eden izmed bistvenih razlogov, zaradi katerega se države poslužujejo naturalizacije, primanjkljaj določenega kadra igralcev v domačih vrstah. Vprašanje pa je, če tovrstna pridobitev slovenskega državljanstva res koristi državi in športni panogi, kot je sicer navedeno v zakonu. Slovenija je tako v preteklosti že naturalizirala določene košarkarje (Alen Omić, Mirza Begić, Anthony Randolph in drugi), saj ji je primanjkovalo visokih igralcev v domačem igralskem kadru.

Znani so tudi primeri v drugih evropskih državah, ki so v želji po vidnem rezultatu naturalizirale tuje košarkarje. Konkretnije gre za naturalizacijo Nikole Mirotića in Sergeja Ibake v Španiji, J.R. Holdna v Rusiji, Bo McCaleba v Makedoniji, Rickyja Hickmana v Gruziji itd. Glede naturalizacije tujih košarkarjev in njihovega zastopanja držav na velikih tekmovanjih se v košarkarskih krogih krešejo različna mnen-

---

* Študent Pravne fakultete Univerze v Ljubljani.

ja in vprašanje je, kakšen pristop bo v prihodnosti zavzela Mednarodna košarkarska zveza (*angl. International Basketball Federation*, v nadaljevanju: FIBA).¹

2. Državljanstvo in naturalizacija

V mednarodnem pravu je uveljavljeno temeljno načelo, da države avtonomno odločajo o tem, kdo so njihovi državljani. To pomeni, da države suvereno določajo pravila in postopke za pridobitev in izgubo njihovega državljanstva. Iz načela nacionalne avtonomije na področju državljanstva izhaja tudi načelo nevmešavanja drugih držav v pravico držav, da suvereno urejajo področje državljanstva. Prav tako izhaja iz načela nacionalne avtonomije, da ne obstajajo jasna pravila mednarodnega prava glede »dopustnih« pravnih podlag in načinov za pridobitev in prenehanje oziroma izgubo državljanstva. Kljub temu pa lahko iz prakse držav izluščimo nekaj najpogostejših, kot je na primer pridobitev državljanstva po poreklu (*ius sanguinis*) in na podlagi rojstva na ozemlju neke države (*ius soli*).² Za namene prispevka se bom osredotočil na naturalizacijo.

2.1. Slovenska pravna ureditev

Državljanstvo je vez, ki veže prebivalce določenega teritorija na določeno državno organizacijo.³ Gre torej za temeljno pravno razmerje med posameznikom in državo, ki je načeloma trajno.⁴ Ustava Republike Slovenije (v nadaljevanju: URS)⁵ v 12. členu določa, da državljanstvo Slovenije ureja zakon. Tak zakon je pri nas Zakon o državljanstvu (v nadaljevanju: ZDRS),⁶ ki v 3. členu taksativno našteva načine pridobitve državljanstva: 1) po rodu, 2) z rojstvom na območju Republike Slovenije, 3) z naturalizacijo, tj. s sprejemom v državljanstvo na podlagi prošnje in 4) po mednarodni pogodbi.

Praviloma posameznik pridobi državljanstvo z rojstvom ali naturalizacijo; za potrebe članka se bom osredotočil zgolj na slednjo. Naturalizacija je pridobitev državljanstva na podlagi prošnje. To pomeni, da postopka za sprejem v državljanstvo

¹ Terzič, Naturalizacija športnikov v Sloveniji: O Dunstonu se že krešejo mnenja, URL: <https://www.dnevnik.si/1042715099>.

² Prav tam.

³ Tratnik Matjaž, Weingerl Petra, Izredna naturalizacija in dvojno državljanstvo (2020) str. 19.

⁴ Vošnjak, Dvojno državljanstvo: izziv ali problem (2014), str 2.

⁵ Šturm, Opredelitev in razmerje do drugih ustavnih določb, URL: <https://e-kurs.si/komentar/opredelitev-in-razmerje-do-drugih-ustavnih-dolocb-5/>.

⁶ Uradni list RS, št. 33/91 in nasl.

ni mogoče uvesti po uradni dolžnosti, temveč le na podlagi vloge osebe, ki želi pridobiti slovensko državljanstvo.⁷ ZDRS ločuje redno in izredno naturalizacijo, za obe pa je značilno odločanje po prostem preudarku države oz. njenega organa. Država ima torej diskrecijo pri odločanju o tem, ali bo podelila svoje državljanstvo ali ne, zato kljub izpolnjenim pogojem, ki jih določa ZDRS za posamezne vrste naturalizacije, lahko zavrne vlogo za sprejem.⁸ Sprejem v državljanstvo tako ni pravica, ampak možnost, če posameznik izkaže izpolnjevanje vseh predpisanih pogojev. Pri odločitvi država upošteva javni oz. nacionalni interes, ki je pred interesom posameznika.⁹

Pri izredni naturalizaciji oseba pridobi slovensko državljanstvo, če obstoji državna korist na določenem področju družbenega življenja, ki koristi državi zaradi znanstvenih, gospodarskih, kulturnih, nacionalnih ali podobnih razlogov, pod pogojem, da prosilec dejansko živi v Sloveniji neprekinjeno vsaj eno leto pred vložitvijo prošnje in da ima oseba urejen status tujca.¹⁰ Opisana ureditev se je leta 2017 spremenila z novelo 13. člena ZDRS, ki je z novim drugim odstavkom določil izjemo za pridobitev slovenskega državljanstva. Po novem je torej lahko oseba, ki ne izpolnjuje pogoja neprekinjenega bivanja v Sloveniji in je brez urejenega statusa tujca, lahko pridobila državljanstvo Republike Slovenije, v kolikor pretehta njen izjemen prispevek k razvoju države in k povečanju njenega mednarodnega ugleda. Povod za novelo pa je bil primer Anthonyja Randolpha »Tončka«, ki ob zahtevah pred predmetno novelo slovenskega državljanstva ne bi mogel dobiti, saj ni izpolnjeval nobenega od pogojev – v Sloveniji ni preživel niti dneva, kaj šele, da bi vsaj eno leto tu prebival.¹¹ Slednja sprememba zakona se je, kot vemo kasneje, izkazala za zelo uspešno odločitev, saj je istega leta Slovenija s pomočjo naturaliziranega Anthonyja Randolpha osvojila zlato odličje na Evropskem prvenstvu v košarki (*angl. EuroBasket*).

V Sloveniji področje registracije slovenskih in tujih igralcev podrobneje ureja Registracijski pravilnik Košarkarske zveze Slovenije (v nadaljevanju: KZS).¹² Ta v 43. in 43a. členu določa, koliko največ tujih igralcev sme košarkarska liga reg-

⁷ Uradni list RS, št. 24/07 in nasl.

⁸ Strašek, Pridobitev državljanstva po slovenskem in španskem pravnem sistemu (2018), str. 33.

⁹ Končina, Nada: Zakon o državljanstvu Republike Slovenije s komentarjem (1993), str. 38.

¹⁰ Tratar, Analiza igranja tujcev v 1. A slovenski košarkarski ligi in izredne naturalizacije košarkarjev v Republiki Sloveniji (2012), str. 17.

¹¹ Prvi odstavek 13. člena ZDRS.

¹² Cerar, Kako radodarna je s podelitvami državljanstev Slovenija?, URL: <https://www.rtv slo.si/slovenija/kako-radodarna-je-s-podelitvami-drzavljanstev-slovenija/432648>.

istirati v posamezni tekmovalni sezoni. Gre torej za kvotno omejitev, po drugi strani pa poznamo pravilo, ki prepoveduje omejitve glede na nacionalnost. Gre za Bosmanovo pravilo, ki je pomenilo pomemben preobrat na področju trga delovne sile. Najmanj dve odločitvi sta imeli pomemben vpliv na klubska moštva, kamor sodi tudi košarka. Kot prvo bi izpostavil odločitev, da kvotni sistem ni v skladu z načelom prostega pretoka delovne sile; kot drugo pa, da odškodnine za igralce, ki so jim pogodbe potekle, niso legalne. Najbolj pomembna posledica te odločitve je naraščanje števila tujih igralcev, še zlasti v najmočnejših evropskih klubih.¹³ Glede na razhajanja med Registracijskim pravilnikom in prostim pretokom delavcev je torej samo še vprašanje časa, kdaj se bo takšno neskladje postavilo pod vprašaj na sodišču. Razumem sicer, da želi KZS z omejitvijo registracij tujih igralcev zagotoviti razvoj domačih igralcev, vendar pa nisem zasledil, da bi se KZS ukvarjala z vprašanjem tehtanja teh dveh interesov.

2.2. Pravna ureditev naturalizacije v aktih mednarodnih športnih zvez

Kljub temu da posamezna država sicer lahko naturalizira več tujih igralcev, pa tu obstajajo določene omejitve pravilnikov mednarodnih športnih zvez.¹⁴ V košarki je primer take mednarodne športne zveze FIBA, ki v enem od svojih pravilnikov določa, da lahko za posamezno reprezentanco na tekmovanjih pod njenim okriljem igra le en sam naturaliziran igralec.¹⁵ Konkretno to pomeni, da denimo v primeru izbranih vrst Španije ne moreta hkrati zastopati Serge Ibaka in Nikola Mirotić.

Podobno situacijo poznamo tudi v Sloveniji, saj imamo na voljo kar tri igralce: Ale-na Omića, Anthonyja Randolpha in Jordana Morgana, pa vendar se lahko odločimo le za enega. Države se torej v teh primerih odločijo za enega od igralcev glede na njihovo dostopnost in glede na potrebe po določeni igralni poziciji. Takšna ureditev pa lahko privede do določenih neprijetnih situacij, a več o tem v nadaljevanju prispevka.

3. Prednosti in slabosti naturalizacije v košarki

Namen velikih tekmovanj, ki jih organizira FIBA, je, da se na enem mestu zberejo najboljše reprezentance in najboljši igralci, kar pa ne pomeni vedno igralcev, ki so

¹³ Prav tam.

¹⁴ FIBA Internal Regulations – Book 3, Chapter 1, URL: <https://www.fiba.basketball/internal-regulations/book3/players-and-officials.pdf>, str. 7.

¹⁵ van Rijn, Naturalised players at the World Cup – Part 1, URL: <https://www.wearebasket.net/naturalized-players-at-the-world-cup-part-1/>.

bili v tej državi rojeni.¹⁶ Države se tako poslužujejo naturalizacije tujih igralcev z namenom, da bi morebiti zaigrali njihovo izbrano vrsto.

Glavno prednost naturalizacije tujih igralcev vidim predvsem v doprinosu kvalitete, ki je potrebna za uspeh reprezentance na določenem tekmovanju. Možno je namreč, da bo ravno ta naturalizirani igralec imel ključno vlogo pri uspehu reprezentance. Prvi primer, ki to potrjuje, je naturalizirani ruski igralec J. R. Holden, ki je z izvrstnimi predstavami, predvsem pa z odločilnim košem v finalu proti Španiji zagotovil Rusiji zlato medaljo na EuroBasketu leta 2007. Kot drugi primer pa lahko navedem našega Anthonyja Radolpha, ki je odlično zapolnil vrzel, ki smo jo imeli na igralnem položaju krilnega centra ter je s svojo igro doprinesel k osvojitvi prvega mesta na Eurobasketu leta 2017. Uspehi reprezentance predstavljajo največjo reklamo samemu športu v državi in kot taki doprinesejo k razvoju in ugledu države. Dodatno prednost naturalizacije tujih igralcev vidim ravno v zapolnjevanju vrzeli na določenih igralnih položajih. Hrvaški reprezentanci je v preteklosti npr. primanjkovalo organizatorjev igre, zato so naturalizirali Dontaya Draperja in Oliverja Lafayettea. Naša reprezentanca se že več let spopada z težavami na položajih centra in krilnega centra, zato smo naturalizirali Mirzo Begića, Alena Omića, Anthonyja Randolpha in Jordana Morgana.

Naturalizacija tujih igralcev pa ima tudi določene slabosti. Strinjam se z mnenjem Vilfana, ki pravi, da se ravno z vztrajanjem pri tem, da za reprezentanco igrajo samo igralci njene države, daje poudarek nacionalni pripadnosti. Obstaja namreč določen strah, da bi se celoten koncept reprezentanc razvojenel in da bi reprezentance na koncu postale neke vrste klubskih selekcij, ki bodo pred prvenstvom enostavno pokupile določene tujce.¹⁷

Kot slabost gre izpostaviti tudi dejstvo, da se zaradi naturalizacije tujih igralcev v klubih zanemari razvoj domačih igralcev in posledično nazaduje nivo košarke ali navsezadnje kateregakoli drugega športa, kjer prihaja do naturalizacije. Od reprezentance ne gre pričakovati, da bo sama dvignila nivo košarke; to je predvsem naloga klubov, ki morajo proizvesti čim več kakovostnih košarkarjev.

Očitno postaja naturalizacija v košarki vse bolj priljubljena, tako kot tudi v drugih športih, vendar menim, da lahko pričakujemo pristop, ko bo vseeno prevladal pomen

¹⁶ Terzič, Naturalizacija športnikov v Sloveniji: O Dunstonu se že krešjejo mnenja, URL: <https://www.dnevnik.si/1042715099>.

¹⁷ Daugul, Dino Rađa: Anthony Randolph na koncu ni prinesel nič, URL: <https://kosarka.info/dino-rada-anthony-randolph-na-koncu-ni-prinesel-nic/>.

nacionalnosti in bo zato kmalu prišlo do večjih omejitev naturalizacije. Predvidevam namreč, da se športne organizacije bojijo ogroziti reprezentančno tekmovanje in njegovega predruženja v tekmovanje na klubski ravni, ki se že odvija v ligah.

4. Zaključek

Naturalizacija v košarki je aktualna tendenca, kateri sledijo številne države. Države se odločijo naturalizirati tuje igralce predvsem zaradi primanjkljaja domačega igralrskega kadra na določenih igralnih položajih. Gre za zelo zanimivo področje, glede katerega se v košarkarskih krogih pojavljajo različna mnenja. Zanimivo bo videti, ali bo FIBA v prihodnosti sledila trendu naturalizacije ali pa bo postavila neke dodatne kriterije oziroma omejitve.

Tako v košarki kot v športu nasploh je vedno več primerov naturalizacije. Kljub določenim prednostmi, ki jih naturalizacija prinaša, sem mnenja, da bo FIBA v prihodnosti zavzela pristop, ki bo zagovarjal pomen nacionalnosti in bo zaradi tega prišlo do dodatnih omejitev naturalizacije. Drugačen pristop bi pomenil, da bodo reprezentance pred tekmovanji kupile željene igralce, ki nimajo nobene tesnejše zveze z izbrano vrsto, za katero bodo igrali.

SEZNAM LITERATURE

Končina, Nada: Zakon o državljanstvu Republike Slovenije s komentarjem, Ministrstvo za notranje zadeve, Ljubljana 1993.

Strašek, Nadja: Pridobitev državljanstva po slovenskem in španskem pravnem sistemu. Magistrsko delo, Univerza v Mariboru, Pravna fakulteta, Maribor 2018.

Tratar, Jakob: Analiza igranja tujcev v 1. A slovenski košarkarski ligi in izredne naturalizacije košarkarjev v Republiki Sloveniji. Diplomsko delo, Univerza v Ljubljani, Fakulteta za šport, Ljubljana 2012.

Vošnjak, Igor: Dvojno državljanstvo: izziv ali problem. Diplomsko delo, Univerza v Ljubljani, Pravna fakulteta, Ljubljana 2014.

Cerar, Gregor: Kako radodarna je s podelitvami državljanstev Slovenija?, URL: <https://www.rtv slo.si/slovenija/kako-radodarna-je-s-podelitvami-drzavljanstev-slovenija/432648> (5. 3. 2021).

Daugul, Nel; Dino Rađa: Anthony Randolph na koncu ni prinesel nič, URL: <https://kosarka.info/dino-rada-anthony-randolph-na-koncu-ni-prinesel-nic/> (5. 3. 2021).

FIBA Internal Regulations – Book 3, Chapter 1: Eligibility, national status and availability of players, URL: <https://www.fiba.basketball/internal-regulations/book3/players-and-officials.pdf> (6. 3. 2021).

Šturm, Lovro: Opredelitev in razmerje do drugih ustavnih določb, URL: <https://e-kurs.si/komentar/opredelitev-in-razmerje-do-drugih-ustavnih-dolocb-5/> (5. 3. 2021).

Terzič, Gregor: Naturalizacija športnikov v Sloveniji: O Dunstonu se že krešejo mnenja, URL: <https://www.dnevnik.si/1042715099> (5. 3. 2021).

Van Rijn, Nienke: Naturalised players at the World Cup – Part 1, URL: <https://www.wearebasket.net/naturalized-players-at-the-world-cup-part-1/> (5. 3. 2021).

Trženje javne podobe športnika

mag. Jure Levovnik

Trženje javne podobe športnikov je ena izmed tistih s športom povezanih komercialnih dejavnosti, ki pomembno prispevajo k barvitosti razmerij med športom in pravom. Ne le zaradi velikega in še vedno naraščajočega gospodarskega pomena, pač pa tudi zaradi zanimivih pravnih vprašanj ter prepletenosti različnih pravnih področij (osebnostno pravo, obligacijsko pravo, pravo intelektualne lastnine, davčno pravo itd.), je obravnava pravnih in davčnih vidikov trženja javne podobe športnika v kontekstu športnega prava praktično nepogrešljiva. Ta tematika si je zato upravičeno utrdila svoje mesto tudi na vsakoletni Pravni kliniki »Pravo v športu«.

Sam imam že več let čast in veselje prenašati na udeleženke in udeležence pravne klinike temeljna pravnoteoretična spoznanja, pomembnejšo sodno prakso in novejšje razvojne tendence na področju pravne obravnave različnih vidikov trženja javne podobe športnikov. Študentje se tako (lahko) spoznajo s širokim spektrom tem: od pravne narave in vsebine pravic na javni podobi, ter njihovega pomena in vloge pri aktivnem dovoljevanju trženja javne podobe (npr. v okviru sponzorskih, oglaševalskih in podobnih pogodb), pa do vprašanj v zvezi z neupravičenim komercialnim izkoriščanjem javne podobe športnika.

Ta tematika sicer še zdaleč ni nova. Sam sem jo začel aktivno raziskovati že pred skoraj dvajsetimi leti. Ne po naključju, saj je obdobje zadnjih let prejšnjega in prvih let tega stoletja v nekaterih razvitih zahodnih pravnih redih postreglo z zanimivim razvojem pravne teorije in sodne prakse na področju trženja javne podobe športnikov in drugih slavnih oseb. Dogajali so se pomembni premiki v smeri modernizacije pogleda na pravice posameznikov na javni podobi, ki sem jih poskušal povzeti tudi v magistrskem delu z naslovom »*Neupravičeno komercialno izkoriščanje osebnosti: varstvo premoženjskih interesov*« iz leta 2005. Pravicam na javni podobi, ki so tradicionalno veljale za strogo nepremoženjske in neprenosljive pravice, se je vse bolj začela priznavati dvojna, nepremoženjsko-premoženjska narava, s tem pa tudi omejena prenosljivost in celo podedljivost.

Vse to se je dogajalo še v času, preden je Facebook postal dostopen širši javnosti in ko je Steve Jobs šele snoval napravo, ki je leta 2007 postala znana kot »*iPhone*«.

Pravna klinika »Pravo v športu« je bila rojena sicer šele nekaj let kasneje, vendar z vidika naslovne tematike ravno ob pravem času. Po eni strani so namreč začetki pravne klinike sovpadali z razburljivim razmahom pametnih telefonov in družabnih omrežij, s katerimi se pojavljale nove oblike in načini zdaj še bolj intenzivne komercializacije športa in športnikov. Po drugi strani pa so se nekatere pravne misli in ideje v zvezi s trženjem javne podobe športnikov do takrat že lahko malce »use-dle« tudi po zaslugi pred tem izdane in za slovenski prostor pionirske knjige Šport & pravo iz leta 2008.

Tudi v letih neposredno po začetku pravne klinike smo bili priča valu novih zanimivih dogajanj na pravnem področju. Če smo nekaj let pred tem morda še plaho in previdno poskušali prebijat mit o osebnostnih pravicah kot strogo nepremoženjskih in popolnoma neprenosljivih pravicah, pa smo lahko bili v drugem desetletju tega tisočletja že priča prvemu primeru zakonske ureditve in celo možnosti registracije pravic na javni podobi (Guernsey), pogumnejšemu iskanju analogij med osebnostnimi pravicami in pravicami intelektualne lastnine (zlasti avtorsko in sorodnimi pravicami), ustanavljanju namenskih gospodarskih družb v davčnih oazah (*angl. »image rights companies«*) in žal tudi (pre)številnim bolj ali manj inovativnim zlorabam pravic na javni podobi za zasledovanje protipravnih premoženjskih koristi v obliki izogibanja davkom.

Ta zgodovinsko-vsebinski kontekst priča o tem, da je tudi s pravnega vidika trženje javne podobe športnika dokaj dinamična tema. Ta dinamičnost je dober obet za to, da bodo tudi v prihodnje udeleženci vsakokratne pravne klinike lahko izvedeli kaj novega. Vsakoletne Pravne klinike »Pravo v športu« zato ne vidim le kot izvrsten model dodatnega obštudijskega izobraževanja, pač pa tudi kot odlično priložnost in spodbudo za redno spremljanje dogajanja in najnovejših trendov na tem področju, s tem pa tudi za nadaljnji razvoj športnega prava v Sloveniji. Odraž in hkrati motor tega razvoja je med drugim v letu 2020 izdana nova knjiga Šport in pravo s povsem novim poglavjem o pravnih in davčnih vidikih trženja osebnosti športnikov. Posebej spodbudno pa je, da je o tej tematiki že zaslediti tudi članke mlajših kolegov, nekoč tudi samih udeležencev Pravne klinike »Pravo v športu«. Le tako naprej, Pravni kliniki »Pravo v športu« pa še mnogo uspešnih športnopravnih desetletij!

SEZNAM LITERATURE

Levovnik, Jure: Neupravičeno komercialno izkoriščanje osebnosti: varstvo premoženjskih interesov (magistrska naloga), Pravna fakulteta v Ljubljani 2005.

Bergant Rakočević, Vesna: Šport & pravo, GV Založba, Ljubljana 2008.

Bergant Rakočević, Vesna: Šport in pravo, Lex Localis, Pravna fakulteta Univerze v Ljubljani, Društvo za športno pravo in Uradni list Republike Slovenije, 2020.

Za zaključek

Kristina Jan, Urša Pirc in prof. dr. Saša Zagorc

»Tistega dne, ko bo znanost začela proučevati nefizikalne pojave, bo v desetih letih napredovala bolj kakor v prejšnjih stoletjih svoje zgodovine.«

Nikola Tesla je tako že konec 19. stoletja napovedal, kaj se bo zgodilo, ko se bo pravo obrnilo k športu. V desetih letih je pravna klinika *»Pravo v športu«* uveljavila nujnost obravnavanja in raziskovanja področja, ki do tedaj ni bil del učnega načrta na Pravni fakulteti Univerze v Ljubljani. Danes kot akreditiran izbirni predmet nadaljujemo delo, ki sta ga leta 2011/12 začrtala študent Matej Brajnik in dr. Saša Zagorc.

Namen zbornika je počastiti okrogli jubilej klinike in ponuditi vsem sodelujočim poleg znanja, ki so ga pridobili v okviru delovanja klinike, tudi spomin v tiskani obliki. V veliko čast ter užitek je tako biti del te desetletne zgodbe in obeležiti trdo delo vseh, ki so kliniko oblikovali in razvijali. Predavatelji, mentorske organizacije, udeleženci in ne nazadnje tudi študentski koordinatorji. Dovolite nam torej kratek zgodovinski ekskurz v zahvalo in počastitev vseh, ki ste bili in ostajate del ekipe, *»Pravo v športu«*.

Začetek pravne klinike sta zaznamovala dva ljubitelja športa. Prvi nadebuden študent z željo po združitvi dveh strasti in drugi nič manj zagret profesor, ki nikoli ni skrival svoje naklonjenosti do športa, zlasti nogometa. Ob ustanovitvi klinike sta zastavila dva dolgoročna cilja: vzpostavitev pravne klinike kot redne ob-študijske dejavnosti in dvig ravni športno-pravnega organiziranja ter njegovega udejstvovanja. Strinjamo se lahko, da sta oba cilja danes že dosežena. Pravna klinika *»Pravo v športu«* je ena izmed najbolj priljubljenih pravnih klinik na Pravni fakulteti. Kot taki ji je bil v letu 2020/21 študijskem letu dodeljen status akreditiranega izbirnega predmeta. Lahko bi rekli, da takšna integracija v učni proces že presega cilj *»redne obštudijske dejavnosti«*. Tudi s tem prispevamo k dolgoročnemu dvigu ravni športno-pravnega organiziranja in udejstvovanja v Sloveniji. V letu 2019/20 je tako pravna klinika sodelovala pri vzpostavitvi prvega in vodilnega športno-pravnega moot court tekmovanja s področja športne arbitraže na svetu. Z velikim ponosom nas navdaja, da sta v letošnji izvedbi sodelovali dve udeleženki pravne klinike, in

pripomogli k prvemu mestu ekipe Pravne fakultete Univerze v Ljubljani.

Kliniko vsako leto otvori dr. Marko Ilešič, naš nekdanji profesor in dolgoletni sodnik Sodišča Evropske unije. Privilegij je, da nam znanje športnega prava predaja prav eden največjih strokovnjakov in začetnikov te panoge pri nas. V osrednjem, teoretičnem delu klinike drugi priznani predavatelji vsak s svojim koščkom mozaike polnijo praznine in pomagajo slušateljem razumeti različne vidike prava v športu. Vsem, ki ste tekom let prihajali na pravno fakulteto (navadno v poznih popoldanskih urah), smo globoko hvaležni. Brez vas in vaše pripravljenosti sodelovanja s kliniko ne bi mogli navdušiti toliko generacij mladih pravnikov in pravnice.

Predavatelji nato štafeto predajo mentorskim organizacijam. Zavidljivo število športnih zvez, uradov, zavodov ter odvetniških pisarn je v tem desetletju omogočilo, da pridobljeno znanje študenti preizkusijo še v praksi. Seveda pozitivni učinki presegajo zgolj športno-pravne, saj študentom na začetku poklicne poti omogočijo uspešnejšo integracijo v delovni proces in razumevanje delovne dinamike. Razumljivo je, da je praksa eden izmed najpopularnejših elementov klinike. Odzivi študentov so vsako leto izjemni. V veselje nam je, da lahko sodelujemo s tako izbranim naborom mentorskim organizacij in mentorjev, ki se vsako leto povečuje. Zato hvala vsem, ki ste vzeli pod svoje okrilje naše športne navdušence in jim pokazali, kako stvari izgledajo v praksi.

Nikakor pa ne gre pozabiti vloge študentskih koordinatorjev. Ne nazadnje je bil pobudnik ustanovitve pravne klinike prav študent. To je tudi začrtalo dolgoletno prakso, da pri osmišljanju, organizaciji in vodenju klinike sodelujejo študentje sami. Tekom let se je izmenjalo kar nekaj koordinatorjev, vsi pa so po najboljših močeh poizkušali najti rešitve in nadgraditi obstoječi format klinike. Ne le za bodoče udeležence, temveč predvsem zato, ker smo tudi sami koordinatorji uživali v vsakem dodatnem koraku, ki je kliniko pripeljal, kamor je danes.

Vsekakor je v naravi vsakega športnika želja po dosegu vedno višjih ciljev. Tako tudi pravna klinika stremi v prihodnjih letih k izpopolnjevanju sistema predavanj in praks. Nova znanja želimo še večkrat pretakati iz tujih izkušenj in praks. Trdno verjamemo, da so izkušnje, pridobljene pod vodstvom mentorskih organizacij, dragocen vir znanja za bodoče kariere naših udeležencev.

Neformalna želja pa ostaja od začetka (in gotovo tudi v prihodnje) približevanje teme športnega prava vsem, ki iščejo izzive znotraj pravnega študija. Omogoči-

ti vpogled v področje, ki bo morda komu olajšalo študijsko pot, pokazalo nove možnosti zaposlitve ali pa enostavno nudilo veselje ob druženju z ostalimi športnimi navdušenci. Verjamemo, da je marsikdo med nami sanjal o tem, da bi se pred golom srečal s Handanovićem ali Oblakom, vrgel za tri točke preko bloka Miliča, prehitel Petro Majdič ali pa morda ugnal Križaja na vitranški strmini. Trdno smo prepričani, da »*le zato*«, ker smo postali pravniki, nikakor ne pomeni, da ne moremo krojiti usode športa! Predstavljajte si, kje bi bili, če Jean-Louis Dupont, odvetnik Jean-Marca Bosmana ne bi postal odvetnik? Tako nam je bil in nam ostaja kot cilj dati dodatni elan navdušencem, da izpopolnjujejo svojo strast do športa še v pravu.

Pravna klinika »Pravo v športu«, prijetno presenečenje

Drago Kos

Ko so me organizatorji Pravne klinike »Pravo v športu« prvič kontaktirali, sem potreboval kar nekaj časa, da sem doumel koncept: ob rednih študijskih obveznostih študentje Pravne fakultete v Ljubljani sami prostovoljno in kot dodatno aktivnost organizirajo še ciklus predavanj o dveh temah, ki sta mi zelo blizu: o pravu, ki sem ga doštudiral na isti fakulteti, in o športu, s katerim se kot tekmovalec, sodnik in športni funkcionar ukvarjam že vse svoje življenje. Moji mladi sogovorniki so potrebovali vsega par sekund, da so me prepričali k sodelovanju, saj takšne priložnosti res nisem hotel izpustiti. Da je bila odločitev, da na Pravni kliniki sodelujem s prispevkom o korupciji v športu, res prava, se je dokončno potrdilo, ko sem videl vsega spoštovanja vredno listo drugih predavateljev. Očitno so se tudi oni razveselili pobude študentov in so se jim za njo, tako kot jaz, želeli oddolžiti s svojim nastopom.

Da ne gre samo za dobro zamisel, ampak tudi za dobro izvedbo, sem se prepričal že na svojem prvem nastopu: za razliko od mnogih predavanj, kjer podajam snov, ki je obvezni del učnih programov in tu in tam kakšnega prav velikega navdušenja pač ne zaznam, so bili – in so še danes – slušatelji visoko motivirani, zelo odzivni in oboroženi z vprašanji, zaradi katerih sem se moral občasno zelo intenzivno praskati po možganih, da sem našel pravi odgovor. Videti je bilo, da tudi poslušalcem ustrezajo teme, ki niso zgolj pravne narave, ampak so dosti širše: z veseljem so razpravljali ne samo o pravni problematiki korupcije v športu, ampak tudi o čisto tekmovalnih vprašanjih posameznih športnih disciplin, o etiki v športu, pa tudi o tem, kako osnovne značilnosti športa, plemenitost, spoštovanje konkurentov in pošten odnos do dela – prenesti še v vsakodnevno življenje. In čeprav kar dosti predavam, sem bil vedno znova presenečen nad širino svojih sogovornikov, njihovim poznavanjem pravnih in etičnih problemov, še najbolj pa nad njihovo trdno odločenostjo, da svet, v katerega se podajajo, naredijo boljšega, kot je danes. Iz njihovih razprav je bilo jasno razbrati vrednote, za katere se zavzemajo, to pa so vrednote, za katere bi po javnih nastopih trenutnih slovenskih znanih obrazov mirno lahko trdili, da

so izginile iz našega besednjaka in prakse: poštenost, spoštovanje drugih, kulturno komunikacijo, tudi v primeru nestrinjanja, zazrtost v prihodnost in ne v preteklost, prepoznavanje razlik kot možnosti za izboljšanje skupnega delovanja.

Zaradi teh lastnosti večinskega dela naše mlade generacije nas ne sme biti strah prihodnosti, le poskrbeti moramo za to, da se bomo dinozavri iz nekega drugega časa čim prej parkirali na smetišču zgodovine in bodo mladi res lahko stopili v prve vrste. In ravno zaradi tega bi bilo naravnost odlično, ko bi se Pravni kliniki o pravu v športu pridružila še kakšna druga ali pa celo več njih. Veliko dobrega ne škodi, lahko samo koristi.

Misli mentorjev

Olimpijski komite Slovenije - Združenje športnih zvez kot osrednja športna organizacija v Republiki Sloveniji se je kot institucija, v kateri študenti lahko opravljajo svojo prakso, Pravni kliniki »Pravo v športu« pridružil pred šestimi leti. Sprva z nekaj dvomi, kako bo sodelovanje potekalo, saj nismo imeli predstave, kaj lahko od študentov pričakujemo, skozi leta sodelovanja pa se je izkazalo, da sta znanje in motiviranost študentov tolikšna, da so lahko aktivno sodelovali pri reševanju konkretnih pravnih problemov, s katerimi se srečuje naša institucija, določene pravne probleme pa so reševali tudi samostojno. Tako študentom kot Pravni fakulteti Univerze v Ljubljani se zahvaljujemo za pomoč študentov v preteklih letih našega sodelovanja, fakulteti pa želimo, da s Pravno kliniko nadaljuje ter študente, ki jih zanima področje prava in športa, na ta način tudi v prihodnje seznanja s čim več aktualnimi vsebinami ter jim v sodelovanju z zunanjimi institucijami nudi možnost vpogleda v konkretno delovno okolje v posamezni športni organizaciji.

Samo Košir

v imenu Olimpijskega komiteja Slovenije - Združenje športnih zvez

Tako kot na vsa druga področja človekovega delovanja in udejstvovanja posega pravo kot sistem pravil tudi na področje športa. Vprašanje njegove avtonomije in specifičnosti ter njun vpliv na posebno vrednotenje športnih razmerij na domala vseh matičnih pravnih področjih je že nekaj časa predmet preučevanja pravnih strokovnjakov, tako v tujini kot doma. Z razvojem športa, poslovnih praks in tehnologije nastajajo novi in novi sporni življenjski primeri, ki bogatijo sodno prakso tako domačih

kot tujih nacionalnih, arbitražnih ter nadnacionalnih, evropskih sodišč. Vrstijo se domače in mednarodne konference, ustanavljajo in spreminjajo se institucije na področju športa, razvija se poslovna praksa, krepi se pomen človekovih pravic tudi na področju športa, izobražujejo pa se seveda nove generacije pravnikov, ki tvorno sodelujejo s športnimi organizacijami, klubi, športniki in drugimi deležniki športa tako v fazi svetovanja kot tudi zastopanja v primeru različnih vrst sporov.

V tem okolju se je dodobra uveljavila Pravna klinika »Pravo v športu« pri Pravni fakulteti v Ljubljani. Entuzijazem študentov ter organizatorjev klinike je vreden vsega občudovanja ter pohval in z veseljem se praktično vsako leto odzovem prijaznemu povabilu naj si bo tema doping, odškodninska odgovornost v športu, TV pravice ali pa CAS arbitraža. Želim si, da bi klinika uspešno nadaljevala svoje delo, v kar sem zaradi interesa, ki ga vsako leto znova zbuja med novimi generacijami pravnikov, pravzaprav prepričana.

*dr. Vesna Bergant Rakočević
višja sodnica svétnica
arbitrica CAS*

Misli kordinatorjev in udeležencev

Kliniko »Pravo v športu« bi priporočila vsakomur, ki ga zanima točno to, pravo v športu. Klinika pokriva tako teoretičen kot tudi praktičen vpogled v to področje. Predavatelji so skrbno izbrani in pokrivajo izjemno širok nabor tem. Po koncu teoretičnega na kliniki sledi še obvezni praktični del, katerega sem sama opravljala na Olimpijskem komiteju Slovenije. Ker je bilo to poleti, ko naj bi potekale Olimpijske igre, sem poleg rednega delovanja Olimpijskega komiteja spoznala tudi pravne posledice, ki so nastale zaradi prestavljanja Olimpijskih iger. Za svojo izkušnjo, tako na kliniki »Pravo v športu« kot na Olimpijskem komiteju Slovenije, sem izjemno hvaležna in imam nanju zelo lepe spomine, zato ju priporočam vsakemu, ki ga vsaj malo zanima šport in kaj vse obsega tudi v svetu prava.

Katarina Černivec, udeleženka klinike 2019/20

Moja izkušnja s Pravno kliniko »Pravo v športu« se pravzaprav začne že v 1. letniku, ko sem prvič na oglasni deski zagledala obvestilo o zbiranju prijav. Od takrat sem vedela, da se, ko bo zato napočil čas klinike, preprosto moram udeležiti. Pravne klinike »Pravo v športu« sem se tako udeležila v študijskem letu 2019/2020. Ne samo, da sem lahko spremljala dvotedenska zanima predavanja na temo prava in športa, imela sem priložnost opravljati tudi praktičen del na Inšpektoratu za šport RS. Praktičen del sem opravila v juliju in je trajal približno dva tedna. Izkušnja bi lahko opisala kot neprecenljivo – imela sem priložnost spoznati področje delovanja inšpektorjev športa, aplicirati znanje, ki sem ga pridobila na teoretičnem delu in delovanje inšpektorjev na terenu.

*Kaja Deutschbauer, udeleženka klinike 2019/20 ter
kordinatorica klinike 2020/21*

V okviru Pravne klinike »Pravo v športu« sem sodeloval na pripravništvu pri Košarkarski zvezi Slovenije. Ker sem že od otroštva aktiven košarkar, je bilo delo zveze zelo zanimivo spoznati še iz druge perspektive. V času pripravništva sem pregledoval pravilnike in ostale pravne akte, sponzorske pogodbe ter pripravil NDA. Zaposleni na zvezi so bili pripravljene prenašati znanje in izkušnje ter mi obenem pustili samostojnost pri delu. Pripravništvo lahko ocenim kot pozitivno izkušnjo in koristno referenco za nadaljnjo poklicno pot.

Janez Korošec, udeleženec klinike 2018/19

Opravljanje študentske prakse pri Nogometni zvezi Slovenije (NZS) mi je zagotovilo neprecenljivo izkušnjo, saj sem tako dobil priložnost opravljati delo pri organizaciji, ki v slovenskem prostoru skrbi za šport, katerega sem v mladosti treniral vrsto let. Tekom mojega staleža sem primarno sodeloval pri mednarodnih prestopih mladoletnikov in registraciji mladoletnih tujcev. Položaj mladoletnikov je namreč specifičen, kajti mednarodni prestopi tovrstnih igralcev so v skladu s pravili FIFA načelno prepovedani. Kljub temu pa Pravilnik FIFE o statusu in prestopih igralcev predvideva določene izjeme in moja naloga je bila predvsem preverjanje, ali so ti pogoji za predvideno izjemo pri posameznih prestopih izpolnjeni.

Poleg navedenega sem spoznal še vrsto drugih zanimivih in pomembnih pravil, ki urejajo področje nogometa kot tudi vse druge naloge, ki jih izvaja NZS. Izredno zanimiv mi je bil sektor za trženje, saj sem spoznal, kako tržno zanimiva je moška članska nogometna reprezentanca. Praksa mi je tako dala dodatno dimenzijo pri razumevanju nogometa iz ne-igralske perspektive. Na tem mestu moram še izpostaviti, da sem že tekom opravljanja prakse lahko spoznal, da je naloga vrhunškega nogometa tudi v skrbi celotne preostale

nogometne piramide, npr. podpiranje manjših klubov, mladoletnih selekcij, ženskega nogometa itd. česar pa podporniki Superlige žal nikakor ne razumejo.

V spomin se mi je utisnila tudi prekrasna lokacija, saj se upravna stavba NZS-ja nahaja v Nacionalnem nogometnem centru Brdo oz. Parku Brdo, ki je obdan z zares prečudovito naravo. Poleg tega mi je bilo v veliko veselje, da sem tekom mojega staleža spoznal številne ljudi in sem z nekaterimi stkal prav posebno vez. Opravljanje študentske prakse pri NZS-ju bi zato toplo priporočil vsem tistim, ki tako kot jaz delite veliko strast do nogometa in si želite o največji postranski stvari na svetu izvedeti še kaj več.

Tilen Kosec, udeleženec klinike 2019/20

Na pravno kliniko »Pravo v športu« imam lepe spomine. Ko gledam nazaj, lahko rečem, da sem v vlogi koordinatorke pridobila in razvila določene strokovne in socialne veščine. Poleg tega sem spoznala kar nekaj uglednih strokovnjakov na tem področju in imela priložnost opraviti prakso na športni zvezi. Športno pravo doživlja razcvet in ravno klinika, da tisti prvi stik s področjem, ki pri večini nato zbudi poglobitev. Tudi moje magistrske naloge ne bi bilo, če mi ne bi bila dana priložnost, da soustvarjam kliniko. Menim, da si pravna klinika zasluži večjo pozornost ne le v okviru matične fakultete, temveč tudi širše. Na tem mestu bi se rada zahvalila vsem, s katerim sem imela priložnost sodelovati, in tistim, ki so prepoznali v meni priložnost, da lahko dodam košček sebe k razvoju klinike.

*Ana Podbrežnik, koordinatorica klinike
2016/17, 2017/18, 2018/19*

V poletju 2020 sem se udeležila dvotedenske prakse na Kajakaški zvezi Slovenije. Čeprav nisem imela veliko izkušenj s kajakaškim svetom, je bila opravljena praksa odlična izkušnja. Andrej Jelenc, predsednik zveze in super mentor, je na začetku zelo dobro predstavil delovanje zveze ter akte, na podlagi katerih deluje. S tem znanjem in njegovo pomočjo sem napisala tri nove pravilnike za zvezo, kar je bila zame izvrstna preizkušnja, saj me je naučila samostojnega dela in iznajdljivosti pri prenosu svojega teoretičnega znanja glede prava v športu v prakso. Poleg dela na sedežu zveze mi je bilo omogočeno tudi sodelovanje pri organizaciji Državnega prvenstva za kajakaše in kanuiste v Tacnu, kar je bila posebna izkušnja, saj mi je omogočila vpogled v dogodek, kjer se združujejo prav vse naloge zveze, zelo zanimivo pa je bilo tudi pomagati sodnikom pri njihovem delu. Iz teh razlogov ter nasploh dobre družbe vseh sodelujočih sem z veseljem pomagala na tekmah v Tacnu tudi po koncu prakse. Prakso na KZS priporočam vsakemu, ki ga zanima dinamično delo v zvezi s športom, tako v pisarni kot tudi na terenu.

Špela Velepich, udeleženka klinike 2019/20

Prakso pravne klinike »Pravo v športu« sem imela pri Športni uniji Slovenije. Izkušnja z njo je bila nekoliko okrnjena, saj sem jo opravljala ravno v času prvega vala pandemije koronavirusa. Praksa je potekala od doma, vsebina samega dela pa se je osredotočala le na virus in njegove posledice v svetu športa. Kljub vsemu sem pridobila nekaj znanja, verjamem pa, da bi v drugačnih okoliščinah pridobila še več. V celoti gledano sem s prakso zadovoljna, saj mi je prinesla nove izkušnje in vpogled v delo Športne unije Slovenije. Zahvaljujem se odzivnosti mentorja ter prijaznosti ostalega osebja, ki so pripomogli k temu, da je bilo delo zanimivo in prijetno.

Kristina Čofati, udeleženka klinike 2019/20

Kot bivši športnici so se v očeh zaiskrile iskricice, ko sem izvedela, da se na Pravni fakulteti v Ljubljani izvaja Pravna klinika »Pravo v športu«. V izjemno čast mi je bilo, da sem se je lahko udeležila sprva kot slušateljica, leto kasneje kot koordinatorka. Tekom sodelovanja so se mi porodile ideje za temo diplomske in magistrske naloge, prav tako so nekateri predavatelji pomembno prispevali k vsebini omenjenih izdelkov. Pridobljeno znanje mi je tudi koristilo pri nadaljnjem delu v športni organizaciji na Koroškem.

Pravna klinika »Pravo v športu« študentom Pravne fakultete predstavi področje prava v športu, perečo problematiko in ključne akterje na tem področju v Sloveniji. Ustanovitelji klinike so uspeli vzpostaviti kontakt z zanimivimi predavatelji, ki so se koordinatorem z veseljem odzvali ob organizaciji vsakoletne klinike. Veseli me, da projekt vsako leto nadgrajuje svojo izvedbo (celo v »koronarazmerah«) in mladim nadobudnim pravnikom ponuja zanimive vsebine. Vsem organizatorjem, ki sodelujejo pri izvedbi letošnje jubilejne klinike, zato še posebej čestitam.

*Lea Kos Kaiser, udeleženka klinike 2012/13,
koordinatorka klinike 2014/15*

Pravna klinika »Pravo v športu« je bila edinstvena priložnost za hitro, a sistematično seznanitev s področjem prava športa tako v teoriji kot tudi v praksi. Klinika vsako leto navduši s kopico vrhunskih predavateljev, ki udeležencem klinike omogoča aktivno debato o aktualnih tematikah s področja športnega prava.

Začenši s tradicionalnim uvodnim predavanjem sodnika dr. Ilešiča s poudarkom na vprašanju obstoja prava športa kot ločene pravne discipline ter pregledom aktualne sodne prakse na Sodišču EU, klinika vsako leto navduši z naborom vrhunskih predavateljev. Ti udeležencem klinike omogočijo vpogled v večino pravnih področjih, povezanih s pravom športa, kot so:

tipične pogodbene oblike urejanja pravnih razmerij v športu, arbitražno pravo, delovno pravo, konkurenčno pravo, pravo varstva intelektualnih pravic, davčni vidiki posameznih in kolektivnih športov ter širše področje prava športa (EU), s poudarkom na obravnavi in študiji ključnih odločitev Sodišča EU ter Mednarodnega arbitražnega sodišča za šport (CAS).

Tekom moje udeležbe na kliniki v študijskem letu 2017/18 sem s posebno radovednostjo pripravljaj analize praks CAS ter Košarkarskega arbitražnega razsodišča in pri tem spoznal presenetljivo velik nabor zadev, kjer so bili v vlogah strank slovenski športniki ali klubi in eden izmed slovenskih športnih agentov, kot tudi v vlogi zastopnikov - slovenski odvetnik(i), ki so aktivni v zastopanju v postopkih pred omenjenimi sodišči.

V študijskem letu 2018/19 smo bili posebej ponosni na uspešno organizacijo okrogle mize s predsednikom UEFA Aleksandrom Čeferinom ter na uspešno izvedbo gostovanja tujega predavatelja iz vodilne pisarne s področja prava športa v Nemčiji. Zahvaljujoč visokemu nivoju klinike in angažmaju vseh udeleženi, predvsem mentorja prof. Zagorca ter vseh bivših in zdajšnjih študentskih koordinatorjev je podlaga za razvoj prava športa v Sloveniji in širši regiji odlična.

Posebej veseli, da pri organizaciji klinike že vrsto let pomagajo tako z vidika aktivne udeležbe predavateljev kot tudi s finančno podporo nekatere izmed vodilnih slovenskih odvetniških pisarn. Glede na možnost opravljanja prakse kot tudi siceršnjega povečanega zanimanja za področje prava športa, imajo od klinike korist ne samo udeleženci, temveč vedno bolj tudi trenutni aktivni in bivši športniki ter športnice kot tudi klubi ter ostale pravne osebe, ki računajo na pravno pomoč s področja prava športa.

Jakob Cerovšek, koordinator klinike 2018/19

Pravne klinike »Pravo v športu« sem se udeležila v (zdi se nekoliko daljnem) študijskem letu 2018/19, ko sem se ravno vrnila s študijske izmenjave. Izredno me je razveselila novica o sprejetju na kliniko, saj sem se želela udeležiti klinike, odkar sem prvič slišala zanjo sredi mojega prvega letnika študija na Pravni fakulteti v Ljubljani. Udeležba na kliniki mi je predstavljala odlično izkušnjo, z veseljem sem prihajala v seminarje fakultete ob pozno popoldanskih urah in poslušala predavatelje s področja športnega. Sprejetje na prakso pod okriljem Nogometne zveze Slovenije, natančneje pod mentorstvom g. Mladena Čičmirja mi je predstavljalo izjemno izkušnjo. Mentor mi je dal možnost vpogleda v znamenite primere, ki so jih obravnavale komisije NZS, ter me seznanil z regulatornimi pravili, katere morajo spoštovati slovenski nogometni klubi kot tudi NZS. Priložnost sem imela tudi videti organiziranje tekme slovenske nogometne reprezentance v skladu s pravili Uefe, za kar se vsem na NZS iskreno zahvaljujem.

Naslednje študijsko leto sem sprejela povabilo v ekipo in tako postala ena izmed dveh koordinatork klinike »Pravo v športu«. Kljub temu, da je organiziranje klinike včasih lahko tudi malce stresno, mi koordiniranje predstavlja veselje in daje dodatno zagnanost, ker sem lahko del odlične ekipe, ki ustvarja program klinike. Koordiniranje klinike mi je prineslo ogromno izkušenj, od povsem preprostih, kot je pisanje sponzorskih prošenj, do organiziranje same klinike. S sokordinatoriko Uršo Pirc sva hvaležni, da se je deseta obletnica še zgodila v najinem zaključnem »mandatu« ter da je bila zbornik uspešno izpeljan od ideje do tiskane verzije.

*Kristina Jan, udeleženka klinike 2018/19,
koordinatorka klinike 2019/20, 2020/21*

Na ciljni črti

Siniša Mitrović

Ko me je pred desetimi leti prof. dr. Zagorc kot davčnega svetovalca in športnega delavca povabil k predavanju na Pravni kliniki »Pravo v športu«, sem se povabilu z veseljem odzval. Ta obštudijska dejavnost namreč študentom nudi odlično priložnost, da se že v času študija seznanijo s praktičnimi vidiki športnega prava in dobijo vpogled v pravne dileme na tem področju, zato sem v desetletju njenega delovanja na kliniki z velikim zadovoljstvom sodeloval. Gre za pionirski tovrstni projekt na področju športnega prava v slovenskem akademskem okolju, ki povezuje teoretična znanja s praktičnimi izkušnjami in omogoča široko paleto krajših študentskih praks s področja športnega prava. Klinika prinaša študentom neprecenljiva znanja in izkušnje, hkrati pa povezuje strokovnjake s področja športnega prava in širše ter krepi zavest o pomenu te pravne panoge.

V začetnem obdobju Pravne klinike je manjkalo teoretičnih raziskav s področja pravnega urejanja športa. Sam sem kot ekonomist poskušal osvetliti primere davčnih obravnav športnikov in športnih organizacij. Na tem področju se je v zadnjih desetih letih vzpostavljala predvsem mednarodna davčna praksa. Izpostavljal sem primere s področja nogometa, torej športa, ki je očitno vzbudil veliko zanimanja in sodelovanja študentk in študentov. Predvsem pa sem zadovoljen, da so se name le ti obračali pri pripravi diplomskih nalog ali magistrskih nalog s področja prava v športu. Ocenjujem, da bodo mladi pravni strokovnjaki, udeleženci Pravne klinike, s pridobljenim znanjem in izkušnjami pomembno prispevali k razvoju prava v športu. S tem je po mojem mnenju cilj Pravne klinike dosežen.

Prav tako bi poudaril dobro organizacijo Pravne klinike, veliko zavzetost študentk in študentov ter tudi vseh predavateljev.

V naslednjem desetletju želim Pravni kliniki, da se tako kot do sedaj z vsakoletnim programom odziva na aktualne teoretične in praktične probleme in izzive takratnega časa. Izzivov vsekakor ne bo zmanjkalo, kar dokazujejo tudi zadnji »burni dogodki« v evropskem nogometnem prostoru.

W